

YARADILIŞ

YARADILIŞ

Bibliyay1 çevirän İstitut
Moskva
2021

YARADILIŞ

Çevirici Petri Çebotar
Redaktor İvanna Bankova
Teologiya redaktoru Vitaly Voinov
Reçenzentlär Anna Çelak,
Vladimir Kusursuz, Viktor Kopuşçu

ISBN 978-5-93943-292-4

© Институт перевода Библии, 2021

GİRİŞ

Paalı okuyucular!

Sizin önünüzde Yaradılış Kiyadının çevirisi. Yaradılış – Ayozlu Yazının ya da Bibliyanın en ilk kiyadı. Evelki çifit dilinde bu kiyada deniler Breşit («İlk baştan»), rusça da – Бытие. Bu kiyattan kimi parçaları XX-ci asirin başlantısında çevirdiydi gagauzların aydınadıcısı Mihail Çakir. Şindi sä Bibliyayı çevirän İstitut seftä çevirdi bütün kiyadı zamandaş gagauzçaya.

Yaradılış Kiyadına girer 50 bölüm. Tematikaya görä onnarı var nasıl bölmää iki paya. İlk 11 bölümde annadılêr, nasıl Allahın sözünä görä hiç bişeydän peydalandı bütün dünnä – gök, er, büüyümnär hem hayvannar, hem dä nasıl yaradıldı Adamnan Eva, er üzündeki hepsi halkların dedeleri, hem dä nasıl onnar, seslämeyip Allahın sımarlamasını, bütün dünneyi saktular günaha. Bu bölümnerde taa annadılêr, nasıl Allah buulttu sularda günahker dünneyi, nasıl öldülär hepsi diri cannar, onnardan kaarä, kimi Noy aldı gemisinä, annadılêr, nasıl insannar potoptan sora daaldılar bütün dünneyä.

Kiyadın ikinci payı (12–50 bölümner) annadêr çifit halkının dedeleri için. İlk yazdırılêr, nasıl yaşardı Avraam, angısı ömür boyunca savaşardı inan olmaa Saabiyä. İleri dooru kiyatta annadılêr Avraamın oolu İsaak için hem İsaakın oolu İakov için, anguların yaşamaları geçmiş yolculukta hem zorlukta. Yaradılış Kiyadının bitki bölümneri annadêr

İakovun oolu İosif için. Kendi kardaşları sattılar İosifi Egi-
petä (*Mısıra*) esirlää, ama Allahın yardımınnan o aştı hepsi
zorlukları da bitki-bitkiyâ faraon koydu onu önderci bütün
Egipetin üstünä. Titsi aaçlık yıllarında o kurtardı izrailli
soydaşlarını ölümdän.

Kiyat çevirildi gagauz dilinä evelki çıfitça (Masoret) teks-
tin temelinä görä. İnsannarın hem erlerin adlarının taa çoyu
veriler yakın o formaya, nicä ilkbaştan yazılıydı çıfitça. Ki-
yadın bitkisindä var bir küçük sözlük, neredä açıklanêr Bibli-
yada kullanılan sözlär, hem dä Evelki Günduusu bölgesinin
kartaları, çünkü kiyatta yazdırılan oluşlar geçti o taraflarda.

Bibliyayı çevirän İstitut şükür eder çeviriciyâ, redaktörlere
hem hepsinä, kim yardım etti Yaradılış Kiyadını gagauzçaya
çevirmää, hem onnara, kim zaametini koydu tiparlamaa bu
kiyadı.

Bibliyayı çevirän İstitut, Moskva

YARADILIŞ

Dünneyin kurulması

1 ¹ İlk baştan Allah yarattı gökü hem eri. ² Er üzü boştu hem düzensizdi, dipsiz suların üstü karannıktı, Allahın da Duhu uçuşardı sular üstündä.

³ Allah dedi: «Ko olsun aydınnık». Da peydalandı aydınnık. ⁴ Allah gördü, ani aydınnık islää, da ayırdı onu karannıktan, ⁵ verdi aydınnaa ad «gündüz», karannaa da – «gecä». Avşam oldu, sabaa oldu – ilk gün.

⁶ Allah dedi: «Ko olsun suların ortasında bir kubey da ayırsın suları biri-birindän». ⁷ Allah yarattı gök kubeyini, da kubeyin altındakı suları ayırdı üstündeki sulardan. Ölä dä oldu. ⁸ Allah verdi kubeyä ad «gök». Avşam oldu, sabaa oldu – ikinci gün.

⁹ Allah dedi: «Ko gökün altındakı sular toplansın bireri da görünsün kuru toprak». Ölä dä oldu. ¹⁰ Allah kuru topraa verdi ad «er», toplanan sulara da – «denizlär». Da gördü Allah, ani bu islää.

¹¹ Allah dedi: «Ko er üzündä büüsün eşillik: otlar, ani vererlär toom, hem türlü aaçlar, ani vererlär toom hem meyva». Ölä dä oldu. ¹² Er üzü başladı etiştirmää eşillikleri: toom verän türlü otları hem toomunnan meyva verän türlü aaçları. Da gördü Allah, ani bu islää. ¹³ Avşam oldu, sabaa oldu – üçüncü gün.

¹⁴ Allah dedi: «Ko gök kubeyindä olsunnar şafklar, aniki ayırmaa gündüzü gecedän, nışannamaa zamannarı, ölçmää günneri hem yılları. ¹⁵ Ko onnar şafk etsinnär gök kubeyindän da aydınnatsinnar er üzünü». Ölä dä oldu. ¹⁶ Allah yarattı

iki büyük şafk (büyüyünü – gündüzü kullansın deyni, küçüünü – geceyi kullansın deyni) hem yıldızları. ¹⁷ Allah erleştirdi onnarı gök kubeyindä, aniki onnar şafklasinnar er üzünü, ¹⁸ kullansinnar gündüzü hem geceyi hem dä ayırsinnar aydınını karannıktan. Da gördü Allah, ani bu islää. ¹⁹ Avşam oldu, sabaa oldu – dördüncü gün.

²⁰ Allah dedi: «Ko suda fıyıldaşsın diri cannar hem ko er üstündä göktä uçuşsun kuşlar». ²¹ Allah yarattı büyük deniz hayvannarını hem suda kaynaşan türlü cannıları, hem türlü kanatlı kuşları. Da gördü Allah, ani bu islää, ²² da iisözledi onnarı: «Yavrulayın, zeedelenin, doldurun denizleri. Er üzündä dä ko kuşlar zeedelensin». ²³ Avşam oldu, sabaa oldu – beşinci gün.

²⁴ Allah dedi: «Ko er üzündän çıksinnar türlü diri cannar: sıır, ufak hayvan hem türlü yaban hayvannarı». Ölä dä oldu. ²⁵ Allah yarattı türlü yaban hayvanı, sıır hem erdä sürünän türlü diri cannarı. Da gördü Allah, ani bu islää.

²⁶ Allah dedi: «Yaradalım insanı Kendi simamıza görä, Bizä benzär – aniki o çorbacı olsun denizdeki balıklara, gökteki kuşlara, hayvannara hem bütün er üzünä, hem er üzündä sürünän herbir diri cana». ²⁷ Allah yarattı insanı Kendisinä benzär; Kendi simasına görä O yarattı adamı hem karıyı. ²⁸ Hem iisözledi onnarı Allah, deyip: «Duudurun da zeedelenin, doldurun er üzünü hem zapedin onu. Çorbacı olun denizdeki balıklara, gökteki kuşlara hem er üzündä yaşayan hepsi hayvannara». ²⁹ Da dedi Allah: «Bän vererim sizä imäk için er üzündeki toom verän herbir otu hem meyvasınnan toom verän herbir aacı. ³⁰ Er üzündeki hayvannara sa, hem gökteki kuşlara, hem er üzündä sürünän herbir diri cana – hepsinä, kimdä var yaşamak soluu, – Bän vererim imäk için eşil otları». Ölä dä oldu. ³¹ Allah baktı yarattıklarına da gördü, ani hepsi pek islääydi. Avşam oldu, sabaa oldu – altıncı gün.

2 ¹Ölä kuruldular göklän er hem hepsi, ne onnarda var. ²Edinci günü Allah bitirdi Kendi işlerini. Edinci günü, bitirip Kendi işlerini, O dinnendi. ³Allah iisözledi edinci günü hem ayozladı onu, çünkü o günü, başarıp yaratmak işlerini, O dinnendi.

Adam hem Eva Edem başçasında

⁴Tä gökün hem erin yaradılması için annatma.

Açan Saabi Allah yarattı eri hem gökü, ⁵ozaman er üzündä büümärdi ne bir fidan, ne bir ot. Çünkü Saabi Allah er üzünä taa yollamamıştı yaamur, hem yoktu insan, aniki topraa işlesin. ⁶Salt er altından çıkan sular* bütün topraa sulardı. ⁷Ozaman Saabi Allah yarattı adamı topraktan, üfledi onun burnusuna yaşamak soluunu, da adam diri can oldu.

⁸Günduusunda, Edemdä, Saabi Allah dikti bir başça da koydu orayı yarattı adamı. ⁹Saabi Allah orada büüttü meyva verän türlü gözäl aaçları, başçanın ortasında vardı Yaşamak Acı hem bir fidan, angısının meyvaları verärdilär iilik hem kötülük için bilmäk.

¹⁰Edemdän sızêr bir derä; sulayıp başçayı, ötää dooru o ayırılêr dört kola. ¹¹⁻¹²Onnardan birisinin adı Pişon, o akêr Havila memleketinin boyunca (o memlekettä var islää altın, hoş kokulu sakız hem kıymetli taş oniks). ¹³İkincisinin adı Gihon, o akêr Kuş memleketinin boyunca. ¹⁴Üçüncüsünün adı Hidekel (*Tigra*), o akêr Asiriyanın günduusunda. Dördüncüsü – Fırat (*Evfrat*).

* 2:6 Başka türlü var nasıl çevirilsin: «Erdän yukarı çıkan buular».

¹⁵ Erleřtirip adamı Edem başçasında, işlesin hem korusun onu deyni, ¹⁶ Saabi Allah buyurdu ona: «Bu başçada herbir aacın meyvasından var nasıl iyäsin, ¹⁷ sade imä o aacın meyvasından, angısı verer bilmäk iilik hem kötülük için. Eer iyär-sän – o günü dä ölecän».

¹⁸ Saabi Allah dedi: «Adama yalnızlık yakışmaz. Yaradayım Bän ona uygun bir yardımcı». ¹⁹ Saabi Allah yarattı topraktan hertürlü erdeki hayvannarı hem gökteki kuşları da hepsini getirdi adama, aniki görsün, ne ad verecek insan onnara. Ne ad verirsä hayvana adam – ölä dä olacak o hayvanın adı. ²⁰ Hepsinä hayvannara, kuşlara adam verdi ad – ama bula-madı onnarın arasında kendinä uygun yardımcı. ²¹ Ozaman Saabi Allah, daldırıp adamı bir derin uykuya, çıkardı onun bir iyесini, o eri dä kapadı etlän. ²² İyedän Saabi Allah yarattı bir karı da getirdi onu adama, ²³ da adam dedi: «Tä, bu benim kemiklerimdän alınmış kemik, etimdän alınmış et. Ona denilecek karı, çünkü o alındı adamdan*».

²⁴ Tä neçin adam brakêr bobasını hem anasını da birleşer karısinnan, da olêr onunnan bir güüdä. ²⁵ İkisi dä, Adam hem karısı, çıplaktılar, ama utanmardılar.

İnsanın ilk günahı

3 ¹ Yaban hayvannarından, angılarını yarattı Allah, en şiretti yılan. O sordu karıya: «Dooru mu, ani Allah sizä dedi: „Başçada hiç bir aaçtan meyva imeyäsınız“?»

² Karı cevap etti yılana:

* 2:23 Çıfıtça laf «işša» (karı) benzeer «iş» (adam) lafına.

«Biz var nasıl iyelim başçadaki aaçların meyvalarından, ³ama Allah dedi: „İmeyäsiniz meyva o aaçtan, angısı başçanın ortasında, ona dokunmayın, çünkü öleceñiz“».

⁴«Yok, siz ölmeyeceñiz, – dedi yılan karıya. – ⁵Çünkü Allah bilir, ani iyärseniz o meyvayı, sizin gözleriniz açılacak, da siz olaceñız allahlar gibi, bileräk, ne o ilik hem kötülük».

⁶Ozaman karı gördü, ani aacın meyvaları imäk için islää, pek gözäl hem çekerläär kendelerinä, neçinki vererläär bilgi. Karı, alıp bir meyva, idi onu. Verdi yanında bulunan kocasına, o da idi. ⁷İkisinin dä gözleri açıldı, da onnar annadılar, ani onnar çıplak; ozaman onnar yaptılar kendelerinä incir yapraandan çıplaklını örtän fita hesabı.

⁸Aaçan esti avşam lüzgercii, onnar işittilär, nasıl Allah örüyär başçada. Adam karısınnan saklandılar Ondan aaçların arasında. ⁹Ama Saabi Allah çaardı Adamı: «Neredäysin?» ¹⁰Adam dedi: «İşidip, ani Sän örüyersin başçada, korktum, neçinki çıplakım; onuştan saklandım».

¹¹Allah sordu: «Kim sana söledi, ani sän çıplaksın? Sän idin mi o aacın meyvasını, ani Bän sımarladım imeyäsın?»

¹²Adam cevap etti: «O karı, ani Sän bana verdin, benim yanımdaydı, o verdi o aacın meyvasını, da bän idim».

¹³Ozaman Saabi Allah dedi karıya: «Ne yaptın sän?» Karı cevap etti: «Yılan aldattı beni, da o beterä bän idim».

¹⁴Ozaman Saabi Allah dedi yılana: «Bunu yaptın deyni, sän dünnedeki hepsi hayvannardan taa betvalı olacan! Şkembenin üstündä sürüñecän, ömür boyu toprak iyecän. ¹⁵Seni hem karıyı, senin evladını hem onun evladını biri-birinizä duşman yapacam. Onun evladı senin başını ezecek, sän dä onun tabanını dalayacan».

¹⁶ Kariya da Saabi dedi: «Senin gebeliini zeetli yapacam: uşak duudurarkan, çok acı çekeceñ. Sän kocanı havezlän isteyecän*, ama o seni kullanacak».

¹⁷ Adama da Allah dedi: «O betere, ani sän uydun karının aklısına da idin meyva o aaçtan, angısından Bän sizä izin vermedim iyäsiniz, senin beterinä betvalanacak toprak; zor olacak o topraa işlemää bütün yaşamanda. ¹⁸ Toprak sana tiken hem çalı verecek, sän kır otu iyecän. ¹⁹ Ter döküp, kazanacan ekmeeni taa dönmeyincä o topraa, neredän sän alındın; çünkü topraksın hem toprak ta genä olacan».

²⁰ Adam karısının adını koydu Eva («yaşamak»), çünkü o oldu bütün yaşayannarın anası. ²¹ Saabi Allah yaptı deridän ruba da giidirdi Adamı hem onun karısını.

²² Sora Saabi Allah dedi: «Adam, bileräk iilik hem kötülük için, oldu Bizlerdän biri gibi. Olmaz o, uzadıp elini, Yaşamak Acısından meyvayı koparsın da, iyip onu, diveç** yaşasın». ²³ Bölä Saabi Allah kooladı onu Edem başçasından – ko işlesin o toprakta, angısından alındı.

²⁴ Koolayıp insanı, O koydu başçanın günduusuna heruvimneri*** hem her tarafa dönän bir yanar kılıç****, aniki korumaa Yaşamak Acını deyni.

* 3:16 Başka türlü var nasıl çevirilsin: «Sän isteyecän onun çorbacısı olasın».

** 3:22 *Diveç* – rus. «вечно».

*** 3:24 *Heruvimnär* – Allahın gökteki izmetçileri. Ozamankı insanların düşündüklerine görä, onnar benzärmiş kanatlı hayvannara.

**** 3:24 *Kılıç* – rus. «меч».

Kayın hem Avel

4 ¹ Adam yattı karısının Evaylan, da Eva gebä kaldı. O duudurdu bir ool, adını koydu Kayın («kazanmak»), deyip: «Saabinin yardımınnan bän bir insan kazandım!» ² Sora o duudurdu Aveli, Kayının kardaşını. Avel oldu çoban, Kayın sa – çiftçi. ³ Bir vakıttan sora Kayın getirdi Saabiyä kurban topraan bereketindän, ⁴ Avel dä – ilk kuzuların yaayını. Allah kabletti Aveli hem onun baaşışını, ⁵ Kayının sa kabletmedi. Kayın pek üfkelenđi, onun suratı dürüldü. ⁶ «Neçin üfkelen-din? – sordu Kayına Saabi. – Neçin dürüldü suratın? ⁷ Eer yaparsan iilik – kaldır başını yukarı. Ama iilik yapmarsan, kapu eşiindä günah bekleer. O isteer kavrasın seni, ama sän ona çorbacı ol».

⁸ Kayın dedi kardaşına Avelä: «Haydi çıkalım kıra*». Ačan onnar kırdıydı, Kayın, abanıp Avel kardaşına, öldürdü onu.

⁹ «Neredä senin kardaşın Avel?» – sordu Saabi. Kayın cuvap etti: «Bilmeerim. Ne, bän onun bekçisiyim mi?»

¹⁰ «Ne yaptın sän? – dedi Saabi. – Senin kardaşının kanı topraktan çaarêr Beni. ¹¹ O beterä seni betvaladı toprak, angı-sını sän suladın kardaşının kanınnan, ¹² nekadar da işlârsän bu topra, o sana vermeyecek kendi bereketini. Bundan beeri sän başıboş er üzündä gezecän». – ¹³ «Bu büyük bela, – dedi Saabiyä Kayın, – bän ona dayanamayacam. ¹⁴ Büün Sän beni kuuêr-sın topraktan, koolêersın Kendi üzündän. Boş-boş er üzündä gezerim – kim istärsä var nasıl beni öldürsün». ¹⁵ Ama Saabi dedi: «Kim Kayını öldürärsä, onun başına edi kat taa büyük bela gelecek». Da kimsey, Kayını karşılayıp, onu öldürmesin deyni, Saabi yaptı onun üstündä bir nışan. ¹⁶ Kayın uzaklaştı Saabinin üzündän da erleşti yaşamaa Nod («başıboş gezän») topraklarında.

* 4:8 Kimi evelki çiftit tekstlerindä yok laflar «Haydi çıkalım kıra».

Kayının evlat boyları

¹⁷ Kayın yattı karısınan. Karısı gebä kaldı da duudurdu bir ool, adı Enoh. Kayın o vakıt bir kasaba kurardı da verdi ona oolunun adını – Enoh. ¹⁸ Enohun duudu oolu İrad, İradın – Mehiyael, Mehiyaelin – Metuşael, Metuşaelin – Lamem. ¹⁹ Lamem aldı kendisinä iki karı: birisinin adıydı Adda, öbürünün dä Tilla. ²⁰ Addanın duudu oolu Yaval, ondan da çekildi çadırlarda* yaşayan hem hayvan sürülerini güdennär. ²¹ Onun kardaşından Yuvaldan da – lira hem düdük çalannar. ²² Tilla'nın duudu oolu Tuval-Kayın, o oldu çilingir (demirci), bakırdan hem demirdän hertürlü tertipleri yapardı. Tuval-Kayının kızkardaşydı Naama.

²³ Lamem dedi karılarına:

«Sesläyin beni, Adda hem Tilla!

Sesläyin, karılarım, ne deyecäm!

Eer beni yaralarsa bir adam – öldürürüm!

Eer bana urarsa bir çocuk – öldürürüm!

²⁴ Kayın için edi kat taa büyük bela gelecek,

Lamem için sä – etmiş edi kat!»

Şetin duuması

²⁵ Adam genä yattı karısınan. Eva duudurdu bir çocuk da koydu onun adını Şet (*«başlamak»*). O dedi: «Avelin erinä,

* 4:20 *Çadır* – rus. «шатёр», «палатка».

angısını öldürdü Kayın, Allah baaşladı bana başka bir ool». ²⁶Şetin oldu bir oolu, angısının adını o koydu Enoş. Ozaman-dan beeri insannar baaşladılar çaarmaa Saabinin adını.

Adamın evlat boyları

5 ¹Bu annatma Adamın evlat boyları için. Ačan Allah yarattı insanı, O yarattı onu Kendisinä benzär. ²O yarattı adamı hem karıyı, iisözledi hem verdi onnara ad «insan».

³Ačan Adam üz otuz yaşındaydı, onun duudu bir oolu – bobasına benzär, onun simasına görä. Adam koydu onun adını Şet. ⁴Şetin duumasından sora Adam yaşadı taa sekizüz yıl; onun oldu taa oolları hem kızları. ⁵Yaşayıp dokuzüz otuz yıl, Adam geçindi.

⁶Ačan Şet üz beş yaşındaydı, onun duudu oolu Enoş. ⁷Enoşun duumasından sora Şet yaşadı taa sekizüz edi yıl; onun oldu taa oolları hem kızları. ⁸Yaşayıp dokuzüz oniki yıl, Şet geçindi.

⁹Ačan Enoş doksan yaşındaydı, onun duudu oolu Kenan. ¹⁰Kenanın duumasından sora Enoş yaşadı taa sekizüz onbeş yıl; onun oldu taa oolları hem kızları. ¹¹Yaşayıp dokuzüz beş yıl, Enoş geçindi.

¹²Ačan Kenan etmiş yaşındaydı, onun duudu oolu Mahalalel. ¹³Mahalalelin duumasından sora Kenan yaşadı taa sekizüz kırk yıl; onun oldu taa oolları hem kızları. ¹⁴Yaşayıp dokuzüz on yıl, Kenan geçindi.

¹⁵Ačan Mahalalel altmış beş yaşındaydı, onun duudu oolu Ered. ¹⁶Eredin duumasından sora Mahalalel yaşadı taa sekizüz otuz yıl; onun oldu taa oolları hem kızları. ¹⁷Yaşayıp sekizüz doksan beş yıl, Mahalalel geçindi.

¹⁸Ačan Ered üz altmış iki yaşındaydı, onun duudu oolu Enoh. ¹⁹Enohun duumasından sora Ered yaşadı taa sekizüz yıl; onun oldu taa oolları hem kızları. ²⁰Yaşayıp dokuzüz altmış iki yıl, Ered geçindi.

²¹ Açıan Enoh altmış beş yaşındaydı, onun duudu oolu Metuşelah. ²² Metuşelahın duumasından sora Enoh yaşadı taa üçüz yıl, onun yaşaması geçti Allahlan. ²³ Enoh yaşadı üçüz altmış beş yıl, ²⁴ gideräk Allahın yolundan. Sora kayıp oldu ortalıktan, çünkü Allah onu yanına aldı.

²⁵ Açıan Metuşelah üz seksän edi yaşındaydı, onun duudu oolu Lameh. ²⁶ Lamehin duumasından sora Metuşelah yaşadı taa ediüz seksän iki yıl; onun oldu taa oolları hem kızları. ²⁷ Yaşayıp dokuzüz altmış dokuz yıl, Metuşelah geçindi.

²⁸ Açıan Lameh üz seksän iki yaşındaydı, onun duudu oolu. ²⁹ Lameh koydu onun adını Noy («*raatlatmak*») da dedi: «O raatladacek bizi Saabinin betvaladı toprakta zettli çalışmamızlarda». ³⁰ Noyun duumasından sora Lameh yaşadı taa beşüz doksan beş yıl. ³¹ Yaşayıp ediüz etmiş edi yıl, Lameh geçindi.

³² Açıan Noy beşüz yaşındaydı, onun duudu oolları Şem, Ham hem Yafet.

Allah pişman olêr, ani yarattı insanı

6 ¹ Er üzündä insan hep zeedelenärdi. Onnarın duuardı kızları. ² Allah oolları*, görüp insan kızlarının gözellini, beendiklerini alardılar kendilerinä karı. ³ Ozaman Saabi dedi: «Benim duhum insanda heptenä kalmayacek, çünkü o ölümnüdür. İnsanın ömürü olacek üz irmi yıl».

* 6:2 *Allah oolları* – olmalı, Allahın angilleri. Başka açıklamalara görä, laf gider diil angillär için, ama dooru ya da kuvetli insan-nar için.

⁴O vakit (hem taa sora) er üzündä vardı dev adamnarı, neçin deyni Allah oolları yatardılar insan kızlarınnan, angıları duudurardılar onnara uşak. Onnar anılmış kişilärdi, evelki zamanın pelivannarı.

⁵Saabi gördü, nekadar çok fenalık yapêr insan er üzündä: onnarın fikirleri hem neetleri hep kötülüktä. ⁶Pişman oldu O, ani yarattı er üzündä insanı, ürää Onun sızladı, ⁷da O dedi: «Bän silecäm er üzündän yarattım insannarı hem onnarlan barabar hayvannarı da, erdä sürünän cannarı da, kuşları da. Pişman oldum, ani yarattım onnarı». ⁸Sade Noya Saabi hoşluklan baktı.

Allah smarlêr Noya, yapsın bir gemi

⁹Tä Noy hem onun evlat boyları için annatma. Ozamanki insannarın arasında sade bir Noy dooru hem kusursuz adamdı; o gidärdi Allahın yolundan. ¹⁰Noyun vardı üç oolu: Şem, Ham hem Yafet.

¹¹Allahın gözlerindä er üzündeki insannar oldular yaramaz, dünnä dolduydu zorbalıktan. ¹²Allah gördü, nasıl bozgun oldu er üzü, nasıl pis yolları kaptı insannar. ¹³Da Allah dedi Noya: «Bän yok edecäm hepsini, kim yaşêr er üzündä, çünkü onnarın beterinä er üzü doldu zorbalıktan. Yok edecäm onnarlan barabar bütün er üzünü dä. ¹⁴Sän yap kendinä kiparis aacından bir gemi, bölüp onun içini, yap orada birkaç oda, içini-dışını katranna. ¹⁵Geminin uzunnu olsun üçüz dirsek, genişlii – elli, üüseklii – otuz.* ¹⁶Pençeresini yap ölä, ani o olsun bir dirsek kadar örtüdän aşaa. Geminin yan tarafında yap kapusunu. Ko geminin üç katı olsun: alt, orta hem üst.

¹⁷Bän yollayacam er üzünä potop da yok edecäm hepsini, kimdä var yaşamak soluu. Er üzündä hepsi yaşayannar

* 6:15 Evelki çiftlarda bir dirsek – yarım metra dolayanında. Bölecä, geminin uzunnu 150 m, genişlii 25 m, üüseklii dä 15 m.

ölecek. ¹⁸ Ama seninnän Bän yapacam bir annaşma. Sän girecän gemiyä – oollarınnan, karınnan hem gelinnerinnän. ¹⁹ Hem alacan yanına herbir candan birär çift, bir erkek hem bir dişi, – seninnän barabar saa kalabilsinnär deyni. ²⁰ Birär çift hertürlü kuş, hayvan, sürünän gelsin seninnän, saa kal-sınnar deyni. ²¹ Kendin için hem onnar için al yanına türlü iyinti, olsun iyeceeniz».

²² Noy yaptı hepsini ölä, nasıl sımarladı ona Allah.

İnsannar hem hayvannar girerlär gemiyä

7 ¹ Saabi dedi Noya: «Bütün aylännän gir gemiyä. Gö-rerim, ani insan arasında sade sän dooruysun Benim önümdä. ² Al yanına edişär çift, erkek hem dişi, herbir pak hayvannardan, hem birär çift, erkek hem dişi, mindar hayvannardan,* ³ hem kuşlardan dä edişär çift, erkek hem dişi. Ko kaybelmesin er üzündä onnarın soyları. ⁴ Çünkü edi gündän sora er üzünä kırk gün hem kırk gecä yaa-mur yaadıracam. Er üzündän silecäm hepsini, kimi Bän yarattım».

⁵ Noy yaptı hepsini, ne buyurdu Saabi.

⁶ Ačan Noy altıüz yaşındaydı, er üzündä başladı po-top. ⁷ Noy saklandı potoptan gemidä oollarınnan, karısın-nan hem gelinnerinnän, ⁸⁻⁹ hem dä nasıl Allah buyurduydu Noya, – pak hem mindar hayvannardan, hem kuşlardan,

* ^{7:2} *Pak hem mindar hayvannar* – pak hayvannar: hayvannar hem kuşlar, angısını varmış nasıl imää hem Allaha kurban vermää. De-yelim, koyunnar, keçilär, ineklär, güvercinnär. Mindar da sayılanmış hepsi kalan hayvannar.

hem erdä sürünän cannardan onunnan gemiyä girdi birär çift, erkek hem dişi. ¹⁰ Edi gündän sora er üzündä başladı potop.

Potop

¹¹ Açıan Noy altüz yaşındaydı, ikinci ayın onedinci günü derinniktän çıvdırdı gür su sızıntıları, açıldı göklerin kapakları. ¹² Er üzünä kırk gün hem kırk gecä yaadı yaamur. ¹³ O günü Noy, oolları Şem, Ham hem Yafet, karısı hem gelinneri girdilär gemiyä, ¹⁴ onnarlan bilä dä hertürlü hayvan – sırlar, ufak hayvannar, hertürlü kanatlı kuşlar. ¹⁵ Hepsi, kimdä var yaşamak soluu, çift-çift, Noyun yanına gelip, girdilär gemiyä. ¹⁶ Saabinin Noya buyurduuna görä, gemiyä girän hertürlü hayvannardan vardı erkek hem dişi. Da Saabi Noyun ardına geminin kapusunu kapadı.

¹⁷ Açıan potop sürttü kırk gün, su okadar zeedelendi, ani o kaldırdı gemiyi erdän yukarı. ¹⁸ Su hep zeedelenärdi hem örtärdi er üzünü. Gemi üzärdi, ¹⁹ su da okadar üüseldi, ani er üzündeki en üüsek bayırları bilä örttü. ²⁰ Su kalktı bayırlardan onbeş dirsek yukarı,* da bayırlar kaybeldi su altında. ²¹ Da yok oldu hepsi, kim yaşardı er üzündä: kuşlar, sırlar hem yaban hayvannar, fıyıldayannar hem hepsi insannar. ²² Hepsi, kimdä vardı yaşamak soluu hem kim yaşardı kuru er üzündä, öldülär. ²³ İnsannarı hem hayvannarı, erdä sürünän cannarı hem kuşları – hepsini, ne vardı er üzündä, Allah yok etti. Kaldı sade Noy hem onnar, kim onunnan gemidäydi. ²⁴ Üz elli gün er üzündä su hep zeedelenärdi.

* 7:20 *Onbeş dirsek* – edi metra kadar.

8 ¹Allah unutmadı Noyu hem hepsi hayvannarı, ani Noylan gemidäydi. Estirdi Allah er üzünä bir lüzgär, da sular başladı alçalmaa. ²Su sızıntıları hem göklerin kapakları kapandı, da yaamur durdu. ³Su başladı er üzündän git-gidä çekilmää. Üz elli gündän sora su azaldı: ⁴edinci ayın edinci günü gemi dayandı Ararat bayırlarına. ⁵Onuncu aya kadar su yavaş-yavaş hep çekildi da ayın birindä göründü bayırların tepeleri.

Garga hem guguş

⁶Geçti taa kırk gün. Noy, açıp geminin pençeresini, angısını yaptıydı, ⁷kolverdi dışarı bir garga. Taa er kurumayınca, garga dönüŝardı, ba uçup, ba geeri dönüp. ⁸Bundan sora Noy, potop bitti mi, annamaa deyni, kolverdi bir guguş, ⁹ama guguş bulamadı nereyi konsun da döndü geeri, çünkü bütün er üzü taa su altındaydı. Noy uzattı elini da aldı guguşu gemiyä. ¹⁰Edi gündän sora o genä kolverdi guguşu. ¹¹O döndü geeri avşammen – bir taazä maslin yapraannan gagasında. Noy annadı, ani er üzündän sular çekildi. ¹²O bekledi taa edi gün, genä kolverdi guguşu, ama bu sefer guguş geeri dönmedi.

İnsannar hem hayvannar çıkêrlar gemidän

¹³Açan Noy oldu altıüz bir yaşında, birinci ayın birindä su çekildi. Noy açtı geminin üst kapaanı da gördü, ani toprak kurumuş. ¹⁴İkinci ayın irmi edisindä, açan toprak bütünnä kurudu, ¹⁵Allah dedi Noya: ¹⁶«Çık gemidän karınnan, oollarınnan hem gelinnerinnän barabar. ¹⁷Hepsini diri cannarı da çıkar – kuşları da, hayvannarı da, erdä sürünenneri dä: ko er üzünä daalışsınnar, ko yavrulasınnar hem er üzündä zeedelensinnär». ¹⁸Da Noy karısınnan,

oollarınnan hem gelinnerinnän çıktı gemidän. ¹⁹ Ondan sora çıktılar hepsi hayvannar, sürüennär, kuşlar, er üzündä yaşıyan hertürlü diri cannar.

Noy verer kurban Saabiyä

²⁰ Noy yaptı Saabiyä bir kurban eri da, getirip herbir pak hayvandan hem kuştan, yaktı onnarı kurban olarak. ²¹ Gözäl bir kokuyu içinä çekeräk, Saabi Kendi-Kendinä dedi: «İnsannarın beterinä birtaa er üzünü betvalamayacam. Makarki onnarın fikirleri gençliktän beeri hep fenalıkta, Bän birtaa yok etmeyecäm hepsini diri cannarı.

²² Nekadar dünnä durarsa,
Bitmeyecek
Ekin ekmäk hem biçmäk,
Sıcak hem suuk,
Yaz hem kış,
Gecä hem gündüz».

Allahın Noylan annaşması

9 ¹ Allah iisözledi Noyu hem onun oollarını: «Duudurun da zeedelänin, doldurun er üzünü. ² Erdeki hepsi hayvannar, gökteki hepsi kuşlar, er üzündeki hepsi diri cannar, denizdeki hepsi balıklar korksunnar sizdän hem sizin önünüzdä titiresinnär: onnar verildi sizin elinizä. ³ Hepsini hayvannarı sizä imäk vererim, nasıl eşillik taa ileri verdiğim. ⁴ Ama kannı et imeyin, çünkü kanda var can. ⁵ Sizin dä kanınız dökülürsä, ondan, kim bu kanı dökecek, – istär hayvan, istär kardaşının canını alan insan – Bän herkezindän mutlak isteyecäm ödesin ömürünnän. ⁶ Eer birkimsey insan kanı dökärsä, öldürücünün kanını ko başka insan döksün. Çünkü Allah insanı Kendi simasına görä yarattı. ⁷ Duudurun da zeedelenin, er üzündä daalışın hem zeedelenin!»

⁸ Allah dedi Noya hem onun oollarına: ⁹ «Bän yapêrım annaşma sizinnän hem sizin evlatlarınızlan, ¹⁰ gemidän çıkan bütün diri cannarlan: kuşlarlan, sırlan hem yaban hayvanarinnan. ¹¹ Bän sizinnän yapêrım annaşma: birtaa potop öldürmeyecek hepsini diri cannarı, birtaa potop dünneyi yok etmeyecek». ¹² Allah dedi: «O annaşmanın, ani yapêrım sizinnän hem bütün diri cannarlan heptenä, boydan-boya, nışanı bölädir: ¹³ Bän astım bulutlara gök kuşaanı, o olacek Benim hem er üzündä yaşayannarın arasında annaşmanın nışanı. ¹⁴ Açan Bän er üstündä toplayacam bulutları, peydanacek gök kuşaa. ¹⁵ Ozaman aklıma getirecäm Kendi annaşmamı sizinnän hem bütün diri cannarlan – bütün diri cannarı yok edän potop birtaa olmayacak. ¹⁶ Açan bulutlarda görünecek kuşak, Bän aklıma getirecäm Kendi diveç* annaşmamı er üzündä bütün yaşayannarlan». ¹⁷ Allah dedi Noya: «Kendimnän erdeki bütün yaşayannarın arasında yaptım annaşmanın bu bir nışanıdır».

Noyun oolları

¹⁸ Gemidän çıkan Noyun oollarıydı: Şem, Ham hem Yafet. (Ham Hanaanın bobasıydı.) ¹⁹ Bunnar üçü Noyun oollarıydı, er üzündä bütün insannar onnardan çekiler.

²⁰ Noy oldu çiftçi da bir baa dikti.

²¹ İçip şarap, Noy sarfoş oldu da çadırın içindä çır-çıplak yatardı. ²² Onun çıplak olduunu görüp, Ham (Hanaanın bobası), çıkıp dışarı, annattı bunu iki kardaşına. ²³ Ozaman Şem hem Yafet attılar sırtına bir ruba, geeri dooru örüyerek, gir-dilär çadıra da örttülär çıplak bobalarını. Bobalarını çıplak

* ^{9:16} Diveç – rus. «вечный».

görmemää deyni, çevirdilär üzlerini bir tarafa. ²⁴ Açan Noy aydı da annadı, ne yapmış onun küçük oolu, ²⁵ dedi: «Betvalı olsun Hanaan! Ko olsun kardaşlarına en bitki çırak». ²⁶ Hem taa dedi: «Metinni olsun Saabi, Şemin Allahı! Hanaan da onun çıraa olsun. ²⁷ Ko Allah Yafetä bolluk versin! Ko Yafet yaşasın Şemin çadırlarında! Hanaan da kardaşının çıraa olsun!»

²⁸ Potoptan sora Noy yaşadı taa üçüz elli yıl. ²⁹ Dokuzüz elli yıl yaşadıktan sora Noy öldü.

Noyun evlat boyları

10 ¹ Noyun oolları Şemin, Hamın hem Yafetin evlat boyları için annatma şudur. Potoptan sora Şemin, Hamın hem Yafetin olmuş uşakları. ² Yafetin oolları: Gomer, Magog, Maday, Yavan, Tuval, Meşeh hem Tiras. ³ Gomerin oolları: Aşkenaz, Rifat hem Togarma. ⁴ Yavanın oolları: Elişa, Tarşiş, kiteylär hem dodaneylär. ⁵ Onnar erleştیلär deniz boyundaki memleketlerdä. Bölädır onnarın toprakları, kol boyları hem soyları, hem herkezin vardı kendi dili.

⁶ Hamın oolları: Kuş, Mısır (*Egipet*), Put hem Hanaan. ⁷ Kuşun oolları: Seva, Havila, Savta, Raama hem Savteha. Raamanın oolları: Şeva hem Dedan.

⁸ Kuşun vardı oolu Nimrod – dünnedä ilk pelivan ⁹ hem Saabinin önündä büyük avcı. Buradan çekiler söz: «Saabinin önündä Nimrod gibi büyük avcı». ¹⁰ İlk Şınar topraklarında Vavilon, Uruk hem Akad kasabalarında* padişahlık etti. ¹¹ Sora, bu padişahlıktan gidip Asiriyaya, o kurdu Nineviya, Rehovot-İr hem Kalah kasabalarını. ¹² Hem dä Resen kasabasını Nineviyaylan baş kasaba Kalahın arasında kurdu.

* 10:10 Başka türlü var nasıl çevirilsin: «Vavilon, Uruk, Akad hem Kalne kasabalarında».

¹³ Mısırdan çekildilər: lidiylər, anameylər, lehaveylər, naf-tuheyilər, ¹⁴ patruseylər, kasluheyilər hem kaftorlular (onnardan da – filistimnilər).

¹⁵ Hanaandan çekildilər: Sidon (onun ilk oolu) hem Het, ¹⁶ hem də evuseylər, amoreylər, girgəşeyilər, ¹⁷ hiveylər, arkey-lər, sineylər, ¹⁸ arvadeylər, tımareylər hem hamateylər. Taa sora Hanaanın evlat boyları daalıştılar: ¹⁹ Sidon kasabasın-dan onların toprakları uzanardı Gerar tarafına – Gazaya kadar; Sodom, Gomora, Adma hem Tıvoyim tarafına da – Laşaya kadar.

²⁰ Bunnardı Hamın evlat boyları, onların dilleri, toprak-ları, soyları hem boyları.

²¹ Şemin də vardı uşakları. O Everin hepsi oolları-nın dedesi, Yafetin batüsü. ²² Şemin oolları: Elam, Aşur, Arpaşad, Lud hem Aram. ²³ Aramın oolları: Uş, Hul, Geter hem Maş. ²⁴ Arpaşadın oldu oolu Şelah, Şelahın oolu – Ever. ²⁵ Everin oldu iki oolu: birinin adıydı Pe-leg («bölünmək»), çünkü onun vakıdında er üzündeki in-sannar bölündü, öbürünün də – Yoktan. ²⁶ Yoktanın oldu oolları: Almodad, Şelef, Haşarmavet, Yarah, ²⁷ Hadoram, Uzal, Dikla, ²⁸ Oval, Avimael, Şeva, ²⁹ Ofir, Havila hem Yovav. Hepsi bunnar Yoktanın oollarıydı, ³⁰ onların top-rakları uzanardı Meşadan günduusuna, Sefar bayırlarına kadar.

³¹ Bunnardı Şemin evlat boyları, onların dilleri, toprakları, soyları hem boyları.

³² Bölädür Noyun oollarının soyları, onların boyları hem onnardan çekilən halklar – potoptan sora er üzünə daalışan bütün halklar onnardan çekiler.

Vavilon kulesi

11 ¹Bütün dünnedä o vakıtlarda vardı sade bir dil, insannar hepsi lafedärdi o dildä. ²Gidärkän günduusuna dooru, insannar etiştilər Şinar topraanda bir çayıra. ³«Haydi yapalım tuula da isleeycä pişirelim onnarı ateştä», – dedilər onnar biri-birinä. Da onnar taş erinä kullandılar tuula, kireç kaşası erinä dä – katran. ⁴Sora onnar dedilər: «Haydi yapalım bir kasaba hem bir kulä*– tepesi etişsin göklerä. Bununnan anılmış olalım, aniki er üzündä daalmayalım deyni».

⁵Saabi indi aşaa, aniki görsün insannarın yaptı kasabayı hem kuleyi. ⁶Da dedi Allah: «Onnar hepsi bir halk, tek bir dildä lafederlər da tä ne yapmaa girişmişlər. Neetlerinä bişey koyarsalar, istediini mutlak yapaceklar! ⁷Haydi inelim aşaa da karıştıralım dillerini, aniki annamasınnar biri-birini!» ⁸Bölecä Saabi daattı onnarı bütün er üzündä. Bu üzerä onnar bitirämedilər yapmaa kasabayı. ⁹Tä neçin kasabaya verildi ad Vavilon («*karışmalık*») – Saabi, dünnedeki hepsi insannarın dilini karıştıırıp, daattı onnarı bütün er üzündä.

Şemin evlat boyları

¹⁰Tä Şemin evlat boyları için annatma.

Potoptan iki yıl geçtiynän, açan Şem üz yaşındaydı, onun duudu oolu Arpaşad. ¹¹Arpaşadın duumasından sora Şem yaşadı taa beşüz yıl; onun oldu taa oolları hem kızları.

¹²Açan Arpaşad otuz beş yaşındaydı, onun duudu oolu Şelah. ¹³Şelahın duumasından sora Arpaşad yaşadı taa dör-tüz üç yıl; onun oldu taa oolları hem kızları.

* 11:4 *Kulä* – burgas, rus. «башня».

¹⁴ Ačan Şelah otuz yaşındaydı, onun duudu oolu Ever.
¹⁵ Everin duumasından sora Şelah yaşadı taa dörtüz üç yıl; onun oldu taa oolları hem kızları.

¹⁶ Ačan Ever otuz dört yaşındaydı, onun duudu oolu Peleg.
¹⁷ Pelegin duumasından sora Ever yaşadı taa dörtüz otuz yıl; onun oldu taa oolları hem kızları.

¹⁸ Ačan Peleg otuz yaşındaydı, onun duudu oolu Reu.
¹⁹ Reunun duumasından sora Peleg yaşadı taa ikiüz dokuz yıl; onun oldu taa oolları hem kızları.

²⁰ Ačan Reu otuz iki yaşındaydı, onun duudu oolu Serug.
²¹ Serugun duumasından sora Reu yaşadı taa ikiüz edi yıl; onun oldu taa oolları hem kızları.

²² Ačan Serug otuz yaşındaydı, onun duudu oolu Nahor.
²³ Nahorun duumasından sora Serug yaşadı taa ikiüz yıl; onun oldu taa oolları hem kızları.

²⁴ Ačan Nahor irmi dokuz yaşındaydı, onun duudu oolu Terah. ²⁵ Terahın duumasından sora Nahor yaşadı taa üz on-dokuz yıl; onun oldu taa oolları hem kızları.

²⁶ Ačan Terah etmiş yaşındaydı, onun duudu oolları Avram, Nahor hem Aran.

Terahın oolları

²⁷ Tä Terahın evlat boyları için annatma. Terahın duudu oolları Avram, Nahor hem Aran. Aranın vardı oolu Lot. ²⁸ Kendisi Aran sa, taa bobası Terah saaykan, geçindi duudu tarafta haldeylerin Ur kasabasında. ²⁹ Avram hem Nahor evlendilär: Avramın karısı oldu Sara, Nahorun karısı da – Aranın kızı Milka. (Aranın vardı taa bir kızı – İska.) ³⁰ Sara duuduramadı, onun uşaa yoktu.

³¹ Terah, alıp yanına oolunu Avramı, unukasını Lotu (Aranın oolunu) hem Sara gelinini (Avramın karısını), çıktı haldeylerin Ur kasabasından da dooruldu Hanaan

topraana. Etişmeyip Hanaana, onnar erleştilär Haran kasabasına. ³² Terah ikiüz beş yıl yaşadıktan sora Haranda geçindi.

Allahın Avrama çağırışı

12 ¹ Saabi dedi Avrama: «Brak ana tarafını, senseleni, boba evini da git o topraa, angısını sana gösterecäm. ² Bän sendän yapacam bir büük halk, iisözleyecäm seni hem saygılı yapacam senin adını: sän olacan iilik çöşmesi!

³ Seni iisözleyeni Bän iisözleyecäm!

Seni betvalayanı betvalayacam!

Topraan hepsi soylarına iilik olacek sendän!»

⁴ Avram çıktı yola, nasıl ona Saabi buyurdu; Lot gitti Avramnan barabar. Açan Avram ayırıldı Harandan, o etmiş beş yaşındaydı. ⁵ O aldı yanına karısını Sarayı, kardaşının oolunu Lotu, bütün kazandı varlığını hem Haranda edendii izmetçilerini da onnarlan bilä gitti Hanaana. Etiştinyän Hanaan topraana, ⁶ onnar yaklaştılar Şehem erindä More denilän fidana. O vakıt bu toprakta yaşardı hanaaneylä, ⁷ ama Saabi, görünüp Avrama, dedi: «Bän verecäm bu topraa senin evlat boylarına!» Da Avram ona görünän Saabiyä yaptı orada bir kurban eri. ⁸ Sora o gitti Bet-Elin günduusundakı bayırlara da kurdu orada çadırını – Bet-El kalardı günbatısında, Gay kasabası da günduusunda. Avram orada Saabinin adını çaardı. ⁹ Sora Avram durguna-durguna gitti üülen tarafına Negevä dooru.

Avram Egipettä

¹⁰ Bu toprakta başladı büük açlık, o betereä Avrama geldi sıra gitmää Egipetä. ¹¹ Yaklaşarak Egipetä, o dedi karısına

Saraya: «Bän bilerim, ani sän gözäl karıysın. ¹² Egipetlilär, görüp seni, annayacaklar, ani sän benim karımsın, da seni saa brakacaklar, ama beni öldürecekler! ¹³ Desänä onnara, ani sän benim kızkardaşımsın, da hepsi olacak islää – senin hatırın için benim canıma dokunmazlar!»

¹⁴ Ačan Avram geldi Egipetä, egipetlilär gördülär, ani onun karısı Sara pek gözäl. ¹⁵ Faraonun adamnarı, görüp Sarayı, giriştilär metetmää onun gözeleini faraona, da Sarayı aldılar faraonun evinä. ¹⁶ Saranın hatırı için Avramın işleri gidärdi islää: o edendi koyun, sırım, erkek hem dişi eşek, çırak adam hem çırak karı, devä.

¹⁷ Ama Avramın karısı Saranın beterinä Saabi faraonun hem onun evcimannarının başına büük belalar yolladı. ¹⁸ Faraon, çaarıp Avramı, dedi ona: «Ne yaptın sän? Neçin sakladın, ani o senin karın? ¹⁹ Neçin dedin, ani o senin kızkardaşın? Bän bu üzerä aldım onu kendi evimä, aniki olsun benim karım! Al karını da git!» ²⁰ Faraon adamnarına buyur etti, kuusunnar memlekettän Avramı karısınnan hem bütün varlınnan birerdä.

Avram hem Lot ayırlêrlar

13 ¹ Avram karısınnan hem bütün varlınnan, çıkıp Egipettän, gitti Negev topraana; onunnan barabar gitti Lot ta. ² Avram şimdi pek zengindi – onun vardı çok malı, gümüüşü hem altını. ³ Negevdän o, durguna-durguna, Bet-Elä döndü – Bet-El hem Gay arasında o erä, neredä taa ileri çadırını kurduydu ⁴ hem yaptıydı kurban eri da Saabinin adını çaardıydı.

⁵ Avramnan barabar gidän Lotun da vardı kendi koyunkeçisi, sırları hem çadırları. ⁶ İkininä artık toprak etmädidi, çünkü onların okadar çok malları vardı, ani yannaşık

yaşayamardılar. ⁷ Avramın çobannarı hem Lotun çobannarı arasında başladı kavga (o vakıt bu toprakta yaşardılar taa hanaaneylär hem perizeylär dä). ⁸ Ozaman Avram dedi Lota: «Ko olmasın kavga aramızda hem çobannarımızın arasında, çünkü biz senseläyiz! ⁹ Bütün topraklar senin önündä – ayırılalım. Sän sol tarafa gidärsän, bän saaya gidecäm. Sän saaya gidärsän, bän sola gidecäm». ¹⁰ Kaldırıp başını, Lot gördü, ani bütün İordan deresinin boyundakı çayırı – çak Toara kadar – Saabinin başçası gibi, Egipt topraası gibi. Hererdä bol su vardı. Burası böläydi ozaman, açan Saabi taa yok etmediydi Sodom hem Gomora kasabalarını. ¹¹ Lot ayırdı İordan Çayırını da günduusuna dooru gitti. Butakım onnar biri-birindän ayırıldılar. ¹² Avram erleşti Hanaan topraanda, Lot sa – Çayırdakı kasabalarına yakın, kurup çadırını Sodomun yanında. ¹³ Sodomun halkı pek kötüydü, Saabiyä karşı çok günah yapardı.

Avram erleşer Mamre daayı yanında

¹⁴ Açan Avram hem Lot ayırıldılar, Saabi dedi Avrama: «Kaldır başını! Bak buradan dört tarafa: poyraza hem üülenä, günduusuna hem günbatısına. ¹⁵ Gördüün bütün toprakları Bän heptenä verecäm sana hem senin evlat boylarına. ¹⁶ Soyunu toprak tozu gibi çok yapacam: eer birkimsey toprak tozunu sayabilärsä, senin soyunu da sayabilecek. ¹⁷ Kalk ta bu topraası boydan-boya gez, çünkü Bän sana onu vererim». ¹⁸ Avram topladı çadırını da Hevrondakı Mamre daayı yanında erleşti. Orada o yaptı Saabiyä bir kurban eri.

Avram kurtarêr Lotu

14 ¹⁻² O vakıt başladı cenk. Dört padişah – Şinar padişahı Amrafel, Elasar padişahı Arioh, Elam padişahı Kedorlaomer hem Goyim padişahı Tidal – çekettirdilär cenk başka beş padişaha karşı – Sodom padişahı Beraya, Gomora padişahı Birşaya, Adma padişahı Şinava, Teyoyim padişahı Şemeverä hem Bela (ya da Toar) padişahına karşı. ³ O beş padişah topladıydı askerlerini Sidim alçaklında – şindi Ölü deniz. ⁴ Bu padişahlar oniki yıl bulundular Kedorlaomerin kuvedi altında, onüçüncü yılda kalkıntı yaptılar, ⁵ ondördüncü yılda da geldi Kedorlaomer hem ondan yana padişahlar. Onnar Aşterot-Karnayimdä telef ettilär refa halkını, Hamda zuzeyleri, Şave-Kiryatayimdä emeyleri ⁶ hem dä horeyleri çol kenarındaki Seir bayırlarında, El-Paranın yanında. ⁷ Oradan onnar, geeri dönüp En-Mişpata (şindiki Kadeş), Haşeton-Tamarda yaşayan amoreyleri daattılar hem amalekeylerin bütün topraklarını yakıp-yıktılar. ⁸ Sodom padişahı, Gomora padişahı, Adma padişahı, Teyoyim padişahı hem Bela (şindiki Toar) padişahı çıktılar karşı onnara Sidim çayırında düüşmää. ⁹ Butakım Elam padişahı Kedorlaomer, Goyim padişahı Tidal, Şinar padişahı Amrafel hem Elasar padişahı Arioh – dört padişah cenk edärdilär beş padişahlan.

¹⁰ Sidim alçaklında vardı katrannan dolu çok çukur. Sodom hem Gomora padişahları kaçarkan, askerlerin çoyu bu çukurlara düştü. Saa kalannar da bayırlara kaçtı. ¹¹ Üstün çıkannar, alıp Sodomun hem Gomoranın bütün malını hem iyeceeni, gittilär. ¹² Aldılar yanına Lotu da, Avramın kardaşının oolunu, hem aldılar onun malını. Çünkü o da Sodomda yaşardı.

¹³ Kurtulannarın birisi, gelip, annattı durumu çifit Avrama, angısı yaşardı amorey Mamrenin daayında (Mamrenin vardı kardaşları Eşkol hem Aner; onnarın vardı Avramnan annaşmaları biri-birinä yardım etmää).

¹⁴ İşidip, ani kardaşının oolu esirliktä, Avram topladı kendi adamnarını – üçüz onsekiz çırak, angıları duumuş hem bümüş onun evindä, da takıştı o padişahların ardına. ¹⁵ Dan kasabasının yanında, gecä, o sardı duşmannarını, daattı onnari hem kooladı taa Damaskın poyrazındakı Hovaya kadar. ¹⁶ O geeri aldı bütün malı, kardaşının oolunu hem onun malını, karıları hem dä başka esirleri.

Melhisedek iisözleer Avramı

¹⁷ Ačan Avram ensedi Kedorlaomeri hem ondan yana padişahları, Sodom padişahı çıktı řave alçaklına (şindi Padiřah alçaklı) Avramı karşılamaa deyni.

¹⁸ Salim padişahı Melhisedek, En Üüsek Allahın izmetçisi, çıkardı Avrama ekmeclän şarap ¹⁹ da iisözledi bölä laflarlan: «Ko iisözlesin Avramı En Üüsek Allah, ani yarattı gökü hem eri! ²⁰ Ko metinnensin En Üüsek Allah, angısı verdi senin duşmannarını senin elinä!» Avram verdi Melhisedekä bütün varlıından onuncu payını.

²¹ Sodomun padişahı dedi Avrama: «Adamnarımı bana ver, mallar sana kalsın». ²² Avram cuvap etti: «En Üüsek Allahın, gökü hem eri yaradan Saabinin önündä emin ederim, ²³ ani senin malından bişey almayacam – ne bir iplik, ne bir çarık tasmaşı. Demeyäsin sora: „Bän Avramı zengin yaptım“. ²⁴ Bana bişey diil lääzım, adamnarımın idiklerindän kaarä. Hem ko benimnän gidennär – Aner, Eşkol hem Mamre – alsınnar ne düşer paylarına».

Allahın Avramnan annaşması

15 ¹ Bundan sora birazdana bir görüntüde Saabi dedi Avrama: «Korkma, Avram. Senin koruyucun Bänim. Ödülün pek büyük olacak». ² Avram dedi: «Saabim benim, Allahım! Ne veräbilirsin Sän bana, açan benim yok uşam? Evim kalacak Meşekin ooluna Damasklı Eliezerä. ³ Bana uşak vermediin için, evimdeki bir çırak kabledecek bütün benim varlımı!» ⁴ Ozaman Saabi ona bölä dedi: «Yok, senin varlığını o çırak kabletmeyecek – senin kendi evladın kabledecek!» ⁵ Saabi çıkardı Avramı dışarı da dedi: «Gökä bak, yıldızları sayabilirsin mi? Bölä olacak senin soyun da!» ⁶ Avram Saabiyi inandı, bunun için Saabi onu saydı dooru.

⁷ Saabi dedi Avrama: «Bän Allähım, Bän seni burayı getirdim haldeylerin Ur kasabasından, bu topraa çorbacılık edäsin deyni». ⁸ «Saabi Allahım! – dedi Avram. – Nasıl bän bileyim, ani bu topraan çorbacısı olacam?» ⁹ Saabi dedi ona: «Getir bana bir düvä, bir keçi, bir dä koç – hepsi üçär yaşında olsun. Bir dä guguş hem bir güvercin yavrusu getir». ¹⁰ Avram hepsini getirdi, hayvannarı ortadan kesip, parçaları biri-birinä karşı dizdi. Sade kuşları kesmedi. ¹¹ Kesilmiş hayvannarın üstünä kondular yırtıcı kuşlar, ama Avram kuudu onnarı. ¹² Gün kauşardı. Avram derin bir uykuya daldı, onu sardı bir titsi koyu karannık. ¹³ Saabi Avrama bölä dedi: «Biläsin, ani senin soyun dörtüz yıl yabancı bir memlekettä yaşayacak zorbalıkta çıraklar gibi. ¹⁴ Ama senin soyuna zorbalık yapan halkı Bän cezalayacam, ondan sora senin soyun oradan çıkacak büyük varlıklan. ¹⁵ Sän dä, uzun ömür yaşayıp, gömülecän, selemetlän dedelerinin yanına gidecän. ¹⁶ Soyunun dördüncü evlat boyu dönecek burayı, çünkü amoreylerin günah ölçüsü taa dolmadı».

¹⁷ Gün kauştuktan sora karannık çöktü. Ozaman göründü bir tütünnü fırın hem yalınını ateş da geçti kesilmiş hayvan parçaları arasından. ¹⁸ O günü Saabi yaptı Avramnan bir

annaşma: «Bän vererim senin soyuna bu topraa, Egipet deresindän büük Fırat deresinä kadar, — ¹⁹keneylerin, kenizeylerin, kadmoneylerin, ²⁰heteylerin, perizeylerin, refalıların, ²¹amoreylerin, hanaaneylerin, gırğaşeylerin hem evuseylerin bütün topraanı».

Hagar hem İzmayıl

16 ¹Avramın karısının Saranın uşaa olmadı. Onun vardı Egipettän bir izmetçiykası, adı Hagar. ²Sara dedi Avrama: «Saabi vermeer bana uşak, yatsana benim izmetçiykamnan — bekim, baari o bana duuduracak bir uşak». Avram sesledi Sarayı. ³O verdi egipetli izmetçiykasını Hagarı kocasına karı olsun. O vakıt geçtiydi artık on yıl, nasıl Avram erleştiydi Hanaan topraanda. ⁴Avram yatı Hagarlan, Hagar gebä kaldı. Annayıp, ani gebä kaldı, o başladı üüsektän bakmaa çorbaciykasına. ⁵«Bu aşaaanmak benim başıma senin beterinä geldi, — dedi Avraama Sara. — Bän verdim izmetçiykamı senin kucaana. O sa, annayıp, ani gebä kaldı, başladı yukardan bakmaa bana. Ko Saabi göstereyin, angımız taa dooru, sän mi osa bän mi». — ⁶«Senin izmetçiykan senin elindä, — cuvap etti Avram. — Yap ona ne istärsän». Da Sara başladı ölä azarlamaa Hagarı, ani Hagar kaçtı ondan.

⁷Çolda*, Şur yolunda bir çöşmä yanında, buldu onu Saabinin angili ⁸da sordu: «Saranın izmetçiykası Hagar, neredän hem nereyi gidereyin?» — «Bän Sara çorbaciykamdan kaçêrım», — dedi Hagar. ⁹Saabinin angili dedi: «Dön geeri çorbaciykana da

* 16:7 Çol, çolluk — topraklar, neredä su kıtlı beterinä insan yaşarmış, ama varmış nasıl gütsün hayvannarı.

aşaa kal. ¹⁰Bän senin evlat boylarını okadar zeedeleyecäm, ani sayısı bilinmeyecek». ¹¹«Sän gebäysin, – dedi Saabinin angili. – Bir oolun olacek, adını koyasın İzmayıl («Allah işider»), çünkü Saabi işitti senin zeetlerin için. ¹²Oolun yaban eşää gibi bir adam olacek, o herkezinä, herkezi dä ona karşı gidecek. O yaşayacak kardaşlarınnan duşmannıkta*».

¹³Onunnan lafedän Saabiyä Hagar koydu ad El-Roi («Sän beni görän Allahsın»), çünkü o dedi: «Halizdän mi bän gördüm Onu, Kim beni görer?» ¹⁴Onuştan pınarın adı kaldı Beer-Lahay-Roi («Beni görän diri Allahın pınarı»). O bulunêr Kadeş hem Bered arasında.

¹⁵Hagar duudurdu Avrama bir çocuk. Avram koydu çocuun adını İzmayıl. ¹⁶Bu iş oldu, açan Avram seksän altı yaşındaydı.

Kesiklik ayozlu annaşma nişanıdır

17 ¹Açan Avram doksan dokuz yaşındaydı, Saabi, görünüp ona, dedi: «Bän Büük Kuvetli Allâhım. Örü Benim yolumdan hem kusursuz ol. ²Bän yapacam seninnän annaşma hem sayısız zeedeleyecäm senin evlatlarını». ³Avram düştü üzükoyunu. Allah ona dedi: ⁴«Bän yapacam seninnän annaşma. Sän olacan çok halkın dedesi. ⁵Senin adın artık olmayacak Avram, ama Avraam («çokların dedesi»), neçinki Bän yapacam seni çok halkın dedesi. ⁶Senin evlat boylarını çok sayılı yapacam: sendän çekilecek halklar hem çıkacak padişahlar! ⁷Benim annaşmam seninnän hem senin evlatlarınnan olacek diveç**, boydan-boya: Bän olacam senin Allahın hem

* 16:12 Başka türlü var nasıl çevirilsin: «O yaşayacak kardaşlarından ауиГ».

** 17:7 Diveç – рус. «вечный».

senin evlat boylarının Allahı. ⁸ Bän verecäm sana hem senin evlat boylarına bu topraa, angısında sän şindi yaşêersın nicä yabancı, – bütün Hanaan topraanı Bän verecäm senin evlat boylarına diveç kullansınar hem olacam onnarın Allahı.

⁹ Allah dedi Avraama: «Hem sän, hem senin evlatların, boydan-boya, bozmayın Benimnän annaşmayı. ¹⁰ Seninnän hem senin soyunnan Benim annaşmam bölädir: aranızdan herbir adam ko kesikli olsun*. Bu annaşmayı tutun. ¹¹ Su barsaanızın ucunu kesin. Bu olacek aramızdakı annaşmanın nışanı. ¹² Herbir duumuş çocaa sekizinci günü läazım yapılısın kesiklik – ko bölä olsun boydan-boya. Hem evinizdä duuan çocuk, hem soyunuzdan olmayan, ama bir yabancıdan satın alınmış, – ¹³ o da, bu da ko mutlak kesikli olsun. Butakım Benimnän annaşma sizin teninizdä diveç bir nışan olacek. ¹⁴ Kesikli olmayan sa – su barsaanın ucu kesilmemiş adam – kendi halkının arasından yok edilecek, çünkü Benimnän annaşmayı bozmuş sayılacak».

¹⁵ Allah taa dedi Avraama: «Bundan beeri senin karının adı olmayacak Sara, ama Sarra. ¹⁶ Bän iisözleyecäm Sarrayı, da o duuduracak sana bir ool. Bän iisözleyecäm Sarrayı – ondan çekilecek milletlär hem halk padişahları». ¹⁷ Avraam düştü üzükoynu, ama aklınca, gülüp, düşündü: «Üz yaşında bir adamın oolu acaba olabilir mi? Doksan yaşındaki Sarra acaba duudurabilir mi?» ¹⁸ Da o dedi Allaha: «Keşki İzmayılı Sän iisözlesäydin!» ¹⁹ Allah dedi: «Yok, senin karın Sarra sana bir ool duuduracak, sän onun adını koyacan İsaak («gülmäk»). Onunnan hem onun evlat boylarının bän annaşma yapacam – diveç annaşma. ²⁰ İzmayıl için senin yalvarmanı işittim: Bän iisözleyecäm onu, aniki onun soyu zeedelensin, baaşlayacam ona sayısız çok evlat. O olacek oniki beyin dedesi: Bän ondan yapacam bir büyük

* ^{17:10} *Kesikli* – rus. «обрезан». Bak Sözlüktä.

millet. ²¹ Ama annaşmayı Bän yapacam İsaaklan, angısını Sarra duuduracak sana bir yıldan sora, hep bu vakıt».

²² Bitirip Avraamnan lafetmesini, Allah ayırıldı ondan. ²³ Kär o günü Avraam kesiklik yaptırttı evindeki hepsi adamnara – hem kendi ooluna İzmayıla, hem evindä duuan adamnara, hem paraylan satın alınan çıraklara. O yaptı ölä, nasıl Allah ona buyurduydı. ²⁴ Açan Avraama kesiklik yapıldı, o doksan dokuz yaşındaydı, ²⁵ oolu İzmayıl onüç yaşındaydı. ²⁶ Hep o günü kesiklik yapıldı hem Avraama, hem onun ooluna İzmayıla, ²⁷ hem dâ Avraamın evindeki hepsi adamnara – evindä duuannara hem yabancıardan satın alınannara.

Avraam hem üç yolcu

18 ¹ Üülen sicaanda, açan Avraam oturardı Mamre daayında çadırın önündä, ona göründü Saabi. ²⁻³ Kaldırıp başını, Avraam gördü, ani onun önündä durêr üç yolcu. Görüp onnarı, o kaçarak çıktı onnara karşı, diz çöktü da, iildip başını erä kadar, dedi: «Çorbacım, eer hoşluklan bakarsan bana, geçmä çıraanın yanından. ⁴ Getirdecäm biraz su, ayaklarınızı yıkayasınız. Şu aacın altında dinnenin, ⁵ bän dâ getireyim sizä bir parça ekmek, üreklerinizi kuvetlendirin – raz çıraanızın yanından geçersiniz. Sora genä yolunuza gidärsiniz». – «İslää, – cuvap ettilär onnar, – sölediin gibi olsun».

⁶ Avraam osaat girdi çadıra da dedi Sarraya: «Çabucak al üç ölçü pak unu, yuur hamuru da pişir ekmek». ⁷ Sora o kaçarak gitti sır sürüsünä, seçti bir tavlu bızaayı da verdi onu çıraana, buyurup, osaat pişirsin onu. ⁸ Sora Avraam

kendisi musaafirlerinin önünä koydu kaymak, süt hem bızaa yaanısı. Onnar iyärkän, Avraam durardı yannarında aacın altında.

⁹ «Karıñ Sarra neredä?» – sordular onnar Avraama. O dedi: «Burada çadırda». ¹⁰ «İleriyä bu vakıttä bän genä gelecäm sana, – dedi musaafirlerin birisi, – ozaman Sarra karının olacek bir oolu».

Sarra, durup o adamın ardında çadır girişindä, seslärdi. ¹¹ Avraamnan Sarra artık geräa gibi ihtärdılar, Sarrada durgundaydu o işlär, ne ani adetçä olêr karılarda. ¹² Aklınca gülüp, o düşündü: «Bu yaşta olabilir mi bölä sevinç? Kocam da ihtär...»

¹³ Ama Saabi dedi Avraama: «Neçin Sarra güldü, deyip: „İhtär yaşta uşaa mı olsun?“ ¹⁴ Saabi için var mı olamaz iş? Bän dönecäm sana ileriyä bu vakıttä, da Sarranın olacek oolu». ¹⁵ «Gülmedim», – korkudan yalan söledi Sarra. «Yok, – dedi ona Saabi, – sän güldün».

Avraam yalvarêr Sodom için

¹⁶ Musaafirlär kalktılar da yollandılar Sodom kasabasına dooru. Avram gitti geçirmäa onnarı. ¹⁷ Saabi dedi: «Bän saklarım mı neetlerimi Avraamdan? ¹⁸ Hakına, Avraamdan çekilecek büyük hem kaavi bir halk, angısından er üzündeki bütün halklara ilik olacek. ¹⁹ Avraamı seçtim onun için, aniki o kendi oollarına hem evlat boylarına buyursun korumaa Saabinin yolunu hem yaşamaa dooru. Ozaman Saabi tamannayacak hepsini, ne adadıydı Avraama». ²⁰ Saabi dedi: «Sodomun hem Gomoranın fenalıklarından insannar çıvdırêr, onnarın günahları pek aar. ²¹ İnip, bakacam, hepsi mi okadar kötü, nicä Bana aalaşêrlar. Bekim, diil hepsi ölä kötü».

²² Yolcular, ayrıılıp oradan, gittilər Sodoma dooru, ama Avraam kaldı Saabinin önündä. ²³ Yaklaşp Ona, Avraam

sordu: «Yaramaz insannarlan bilä Sän dooruları da mı yok edecän? ²⁴ Eer bu kasabada bulunarsa elli dooru kişi – kasabayı hakına yok edecän mi? Acaba, o elli kişinin hatırı için kasabayı afetmeyecän mi? ²⁵ Yok nasıl olsun! Yapamazsın Sän bunu! Dooru insannarı yaramazlarlan bilä yok edämäzsın! Yok nasıl bu olsun! Bütün dünnä Sudyası bölä doorusuzluk yapmaz». ²⁶ «Eer Sodomda elli dooru adam bularsam, onnarın hatırına bütün kasabayı baaşlayacam», – cuvap etti Saabi.

²⁷ Ozaman Avram ilerletti lafını: «Bän Senin önündä tozum hem külüm, ama kıyışacam sorayım Çorbacıma: ²⁸ eer elli kişiyä beş kişi etmäzsä, o etişmeyän beş kişi için bütün kasabayı mı yok edecän?» Saabi dedi: «Yok, eer kasabada bularsam kırk beş dooru kişi, yok etmeyecäm onu».

²⁹ Avram genä ilerletti lafını: «Ya kasabada bulunarsa sade kırk dooru kişi?» Saabi dedi: «Kırk kişi dä olarsa, bunu yapmam».

³⁰ Avraam dedi: «Çorbacım, üfkelänmä, ama orada sade otuz dooru kişi varsa?» Saabi cuvap etti: «Baaşlayacam kasabayı, eer bularsam onda otuz dooru kişi».

³¹ Avraam dedi: «Kıyışacam sorayım Çorbacıma: eer orada irmi kişi bulunarsa?» Saabi dedi: «İrmi kişinin hatırı için kasabayı yok etmeyecäm».

³² Avraam dedi: «Üfkelänmä, Çorbacım, taa bir kerä soracam: eer on kişi bulunarsa?» Saabi cuvap etti: «On kişinin hatırı için kasabayı yok etmeyecäm».

³³ Bunu deyip, Saabi gitti, Avraam da döndü evinä.

Lot hem iki angil

19¹⁻² O iki angil avşamnen geldilər Sodoma. Lot oturardı kasaba portalarının yanında. Görüp yolcuları, o kalktı da çıktı onnara karşı, diz çöktü da, iildip başını erä kadar, dedi: «Buyurun benim evimä, bän sizin çıraanızım. Ayaklarınızı yıkayın, kalın bendä gecelemää, yaarin sabaalen yolunuzu ilerledärsiniz». – «Yok, – dedilər, – geceleyecez dışarda meydanda». ³Ama Lot ölä yalvardı, ani onnar kayıl oldular da Lotlan barabar girdilər onun evinä. O konakladı onnarı, yaptı onnara imää, pişirdi çörek, da onnar idilər. ⁴Onnar taa yatmadaan uyumaa, Sodomun herbir maalesindän adamnar – gençlär hem ihtärlar – sardılar Lotun evini ⁵da baardılar ona: «Neredä o adamnar, ani geldilər sendä gecelemää? Çıkar onnarı burayı, yatalım onnarlan!» ⁶Lot çıktı dışarı da, kapayıp ardına kapuyu, ⁷dedi: «Kardaşlar, yapmayın bu mindar işi! ⁸Benim var iki kızım, onnar taa adamnan yatmadılar. Getireyim sizä onnarı, yapın ne istärseniz, ama benim konaklarıma dokunmayın!» ⁹Ama onnar dedilər: «Yok ol önümüzdän! Sän yabancıysın, erleştin bizdä da şindi bizä sud mu kesersin? Biz sana şindi taa beter yaparız!» Onnar, abanıp Lota, neetlendirilär kırmaa kapuyu, ¹⁰ama angillär, uzadıp ellerini, çektilär Lotu ev içinä da kilitledilär kapuyu. ¹¹Kapu önündeki adamnarı, büüyünü-küçüünü, angillär kör ettilär – bu beterä onnar bulamardılar evin kapusunu. ¹²Angillär dedilər Lota: «Senin burada başka kimin var? Güveeni, oollarını, kızlarını, kasabada başka senselän varsa – hepsini çıkar buradan, ¹³çünkü biz yok edecez bu kasabayı! Onun halkının günahları için aalamak etişti Saabiyä, onuştan Saabi yolladı bizi yok edelim onu!» ¹⁴Lot, çıkıp dışarı, dedi kızlarınının yavklularına: «Tez gidin bu kasabadan! Saabi onu şindi yok edecek!» Ama onnar sandılar, ani Lot şaka yapêr.

¹⁵Artık aydınanardı. Angillär başladılar alatlattırmaa Lotu: «Karını hem ikisini dä kızlarını al da tez uzaklaş

buradan! Zerä yok olarsın bu günahker kasabaylan barabar!»¹⁶ Ama Lot hep oyalanardı. Ozaman angillär, tutup Lotu, onun karısını hem iki kızını ellerindän, çıkardılar onnarı kasabadan dışarı, neçinki Saabi acıdı Lotu.¹⁷ Ačan onnarı çıkardılar kasabadan, angil dedi Lota: «Kurtar canını! Geeri bakma! Hem İordan deresinin boyundakı çayırdä oyalanma – kaç bayırlara, ölmeyäsin deyni!»¹⁸ «Yok, Çorbacım, – cuvap etti Lot. –¹⁹ Sän bana, çıraana, okadar hayır yaptın! Büük ilik yaptın bana – canımı kurtardın! Ama bayırlara kadar kaçmaa etiştirämäm – bela etiştir beni, da bän ölüürüm.²⁰ Tä, şurada yakın bir kasaba var. İzin ver, kaçıp orayı, canımı kurtarayım. Hem dä o küçücük bir kasaba».²¹ «İslää, – dedi angil, – bän yapacam bunu senin hatırına: yok etmeyecäm o kasabayı.²² Ama tez kaç orayı, çünkü sän orayı etişmedään, bän bişey yapamam». Bu üzerä o kasabaya verilmiş ad Toar («küçücük».)²³ Ačan Lot geldi Toara, güneş artık kalktıydı.

Sodomun hem Gomoranın yok edilmesi

²⁴Ozaman Saabi Sodomun hem Gomoranın üstünä göktän yaadırdı ateşli kükürt.²⁵ Butakım O yok etti bu kasabaları, bütün İordan Çayırını hem onnarda yaşayan hepsini insanları, hem herbir işi, ani büüyärdi toprakta.²⁶ Lotun karısı sa, dönüp, baktı geeri, da oldu bir tuz dirää.

²⁷Avraam sabaalen erken geldi o erä, neredä ilersi gün durardı Saabinin önündä,²⁸baktı Sodom hem Gomora tarafına da gördü, ani bütün Çayır tütärdi, nasıl çölmekçi fırını.

²⁹ Açan Allah yok edärdi Çayırdaki kasabaları, neredä yaşardı Lot, O aklısına getirdi Avraamı hem korudu Lotu beladan.

Lot hem onun kızları

³⁰ Toardan Lot iki kızınnan gitti bayırlara: o korkardı kalmaa Toarda. Onnar erleştilär bir peşçerada. ³¹ Onun büyük kızı dedi küçüünä: «Bobamız ihtärlêêr. Bu taraflarda yok başka adam, angısı var nasıl evlensin bizä, nicä düşer adetä görä. ³² Sarfoş edelim bobamızı şaraplan da yatalım onunnan, soyumuzu ilerletmää deyni». ³³ O avşam onnar sarfoş ettilär bobalarını şaraplan. Büyük kız, gidip, yattı onunnan, Lot sa hiç annamadı, ne oldu – nasıl kızı yattı onunnan, nasıl gitti. ³⁴ Ertesi günü büyük kız dedi kızkardaşına: «Dün gecä bän yattım bobamnan. Bu gecä genä sarfoş edelim onu şaraplan, sän dä yat onunnan, soyumuzu ilerletmää deyni». ³⁵ Avşamnen onnar genä sarfoş ettilär bobalarını şaraplan, da küçük kız yattı bobasınnan, Lot sa hiç annamadı, ne oldu – nasıl kızı yattı onunnan, nasıl gitti. ³⁶ Bölecä Lotun iki kızı da gebä kaldılar kendi bobasından. ³⁷ Büyük kız duudurdu bir ool, adını koydu Moav («bobadan»). O – büünkü moavlıların dedesi. ³⁸ Küçük kız da duudurdu bir ool, adını koydu Ben-Ammi («senselemin oolu»). O – büünkü amonitlerin dedesidir.

Avraam hem Avimeleh

20 ¹ Avraam, gidip bu erlerdän üülen tarafında Negev topraana, erleşti Kadeş hem Şur arasında, so-
ra da bir vakit kaldı Gerar kasabasında. ² O deyärdi, ani Sarra onun kızkardaşımış, onuştan Gerarın padişahı

Avimeleh yolladı, getirsinär Sarrayı, da aldı onu kendisinä. ³ Ama gecä düşündä ona geldi Allah da dedi: «Bu karyı aldın için sän ölecän, çünkü o evli». ⁴ Avimeleh taa dokunmamıştı Sarraya. O dedi: «Çorbacım! Acaba kabaatsız bir halkı mı yok edecän? ⁵ Bu adam kendisi dedi, ani karı onun kızkardaşymış! Karı da dedi, ani Avraam onun kardaşymış. Benim üzüm pak hem ellerim kabaatsız!»

⁶ «Ölä, – cuvap etti ona Allah düşündä, – Bän bilerim, ani senin üzün pak, bunun için dä brakmadım dokunasın ona – korudum, aniki Bana karşı günah yapmayasın. ⁷ Ama şindi karyı kocasına geeri ver, neçin deyni onun kocası bir prorok. O dua edecek senin için, ani sän diri kalasın. Ama biläsin: eer karyı geeri vermäzsän, hem sän, hem bütün senin soyun ölecek!»

⁸ Ertesi sabaa Avimeleh topladı kendi adamnarını da annattı onnara ne olduunu. Adamnarı bir büyük korku aldı. ⁹ Avimeleh çarttı Avraamı da dedi ona: «Sän ne yapêrsın bizä?! Ne kötülük yaptım bän sana, ani sän soktun bölä büyük günaha hem beni, hem bütün padişahlımı? Bölä yapılır mı?» ¹⁰ Sora Avimeleh sordu: «Ne fikirlän sän bunu yaptın?»

¹¹ Avraam dedi: «Bän sandım, ani bu taraflarda Allahtan korkan yok, onuştan karımın beterinä var nasıl beni öldürsünär. ¹² Taa üstünä, o halizdän benim kızkardaşım – bizim bobamız bir, analarımız başka. Bän ona evlendim, ¹³ da açan Allah çıkardı beni boba evimdän da yolladı gezeyim erdän-erä, bän dedim ona: „Yap bana bir iilik: nereyi dä gitsäk, sölä, ani bän senin kardaşın“».

¹⁴ Avimeleh baaşladı Avraama koyun, inek, izmetçi hem izmetçiyka, hem dä geeri verdi ona Sarrayı. ¹⁵ Sora dedi: «Benim topraam senin önündä: nereyi istärsän orayı da erleş». ¹⁶ Sarraya da dedi: «Bän vererim senin kardaşına bin gümüş. Ko bu göstereyin yanındaki insana senin günahsızlığını, hepsi bilsin, ani senin kabaatın yok».

¹⁷ Avraam dua etti Allaha, da Allah ilaçladı Avimelehi, onun karısını hem izmetçiykalarını, da onnarın genä başladı olmaa uşakları. ¹⁸ Ozamana kadar sa Avraamın karısının Sarranın beterinä Saabi yapmıştı, ani Avimelehin evindeki karılar duuduramasınar.

İsaakın duuması

21 ¹ Saabi, nicä adadıydı, unutmadı Sarrayı: O yaptı, ne söledi. ² Sarra gebä kaldı da vakıdında, nicä adadıydı Allah, duudurdu ihtär Avraama bir ool. ³ Avraam ooluna, angısını duudurdu ona Sarra, koydu ad İsaak. ⁴ Sekizinci gün, nicä sımarladıydı Allah, Avraam kesikledi oolunu İsaakı. ⁵ Ačan duudu İsaak, Avraam üz yaşındaydı.

⁶ Sarra dedi: «Allah güldürdü beni. Herkez, kim işidecek benim için, gülecek benimnän barabar». ⁷ Sora ekledi: «Kim vardı nasıl desin Avraama, ani onun Sarrası uşak emzirecek? Ama tä bän Avraama ihtärlında duudurdum bir ool!»

Avraam kuuêr evdän Hagarı hem İzmaylı

⁸ Uşak büüdü. O günü, açan İsaakı ayırdılar memedän, Avraam koydu bir büük sofa. ⁹ Görüp, nasıl Avraamın Haggardan oolu oynêêr İsaaklan*, ¹⁰ Sarra dedi Avraama: «Kırlat bu izmetçiykayı oolunnan barabar! Onun oolu benim İsaak oolunnan senin varlına ortak olmasın!»

* 21:9 Başka türlü var nasıl çevirilsin: «nasıl Avraamın Haggardan oolu İsaakı gülmää alardı».

¹¹ Pek aar geldi Avraama işitmää bölä lafları oolu için, ¹² ama Allah dedi ona: «Oolun için hem izmetçiykan için gücenmä. Yap ölä, nicä Sarra deer, çünkü senin soyun İsaaktan ilerleyecek. ¹³ Ama izmetçiykanın oolundan da Bän yaradacam bir halk, çünkü o da senin evladın».

¹⁴ Ertesi sabaa Avraam verdi Hagara ekmek hem bir tulum su – koydu onnarı Hagarın omuzuna – da buyurdu gitsin uşaklan barabar. Hagar gitti da bir parça vakıt Beer-Şeva çolunda gezindi. ¹⁵ Tulumdakı su bitti. Karı braktı uşaanı bir çalının altında, ¹⁶ kendisi dä, bir ok atımı* uzaklaşp, aniki görmesin uşaanın ölümünü, oturup, bangır-bangır aaladı. ¹⁷ Ama Allah işitti aalayan uşaan sesini. Allahın angili göktän sesetti Hagara: «Ne oldu sana, Hagar? Korkma! Allah işitti, nasıl aalêêr senin uşaan orada, neredä brakılmış. ¹⁸ Git kaldır oolunu, tut onun elini! Bän yaradacam ondan bir büyük halk». ¹⁹ Sora Allah açtı Hagarın gözlerini – Hagar gördü bir pınar. O gitti, doldurdu tulumunu da verdi uşaana içsin.

²⁰ Ozamandan beeri Allah ayırılmardı çocuktan. O büüdü, erleştı çolda da oldu okçu**. ²¹ O yaşardı Paran çolunda. Anası ona bir karı Egipet topraandan getirdi.

Avraam yapêr Gerarın padişahı Avimelehlän annaşma

²² O vakıt Avimeleh hem onun asker başı Pihol dedilär Avraama: «Yaptın herbir iştä sana Allah yardım eder. ²³ Onuştan emin et Allahın adınnan, ani bana, benim uşaklarıma, benim evlat boylarıma fenalık yapmayacan: nasıl bän sana hayır yaptım,

* 21:16 *Ok atımı* – rus. «расстояние выстрела из лука».

** 21:20 *Okçu* – rus. «лучник», «стрелок из лука».

sän dä hayır yapacan bana hem o topraa, ani seni konukladı!» – ²⁴ «Emin ederim», – dedi Avraam, ²⁵ ama aalaştı, ani Avimelehin adamnarı zorlan almışlar onun pınarını. ²⁶ «Bän bilmeerim, kim bunu yaptı, – cuvap etti Avimeleh. – Sän bana bişey sölämedin, seftä işiderim».

²⁷ Avraam baaşladı Avimelehä koyun-keçi hem sırım da yaptı onunnan bir annaşma. ²⁸ Avraam ayırdı sürüsündän edi kuzu. ²⁹ Avimeleh sordu Avraama: «Bu edi kuzuyu neçin ayırdın?» – ³⁰ «Kablet onnarı bendän nicä bir nışan, ani bu pınarı bän kazdım», – dedi Avraam. ³¹ İkisi dä orada emin ettii için, o erä deerlär Beer-Şeva («emin pınarı»). ³² Avimeleh hem onun asker başı Pihol Avraamnan annaşma yaptıktan sora döndülär Filistim topraana. ³³ Avraam Beer-Şevada dikti bir tamarisk aacı da çaardı Saabinin, diveç Allahın adını.* ³⁴ Sora Avraam uzun vakit yaşadı Filistim topraanda.

Avraam verer İsaakı Allaha kurban

22 ¹ Birazdana Allah koydu neetinä denemää Avraamı. «Avraam!» – sesetti ona Allah. «Buradayım!» – dedi Avraam. ² Allah dedi: «Al senin biricik sevgili oolunu İsaakı, da git onunnan Moriya topraana. Orada bir bayırda, angısını sana gösterecäm, yak onu kurban gibi».

³ Ertesi sabaa erkendän Avraam kaltakladı eşeeni, aldı yanına iki çiraanı hem oolunu İsaakı, kıydı kurban için odun da çıktı yola – o erä, nereyi söledi ona Allah. ⁴ Üçüncü günü Avraam, kaldırıp başını, uzaktan gördü o eri. ⁵ «Siz burada eşään yanında kalın, – dedi o çıraklarına. – Biz dä çocuklan gidecez, Allaha baş ildip, dönecez yanınıza». ⁶ O aldı kurban için odunnarı da koydu onnarı İsaak oolunun sırtına. Kendisi

* 21:33 Evelki Hanaanda tamarisk sayılanmış ayozlu fidan.

aldı ateşi hem bıçaa, da onnar ikisi İsaaklan barabar gittilər ileri. ⁷ İsaak dedi Avraama: «Boba!» – «Ne, oolum?» – cevap etti Avraam. İsaak dedi: «Ateşimiz hem odunumuz var, e neredä kurbannık hayvan?» ⁸ – «Oolum, – dedi Avraam, – Allah bulacek Kendisinä kurbannık hayvan!» Da onnar ikisi örüdülär ileri.

⁹ Etişip o erä, nereyi söledi ona Allah, Avraam yaptı bir kurban eri da dizdi onun üstünä odunnarı. Bundan sora baaladı oolunu İsaakı, koydu onu kurban erinä odunnar üstünä. ¹⁰ Sora, oolunu kesmää deyni, uzadıp elini, aldı bıçaa.

¹¹ Ozaman göklerdän Saabinin angili sesetti ona: «Avraam, Avraam!» – «Bän buradayım!» – dedi o. ¹² «Dokunma uşaa! – dedi angil, – bişey yapma ona! Şindi Bän annadım, ani sän korkêrsın Allahtan – canın acımadı vermää Bana biricik oolunu!» ¹³ Avraam, bakınıp, gördü bir koç, angısının buynuzları ilişmişti çıtrannaa. O gitti, aldı koçu da oolunun erinä verdi onu kurban. ¹⁴ O erä, neredä oldu bu iş, Avraam verdi ad Yahve-İre («*Saabi bulacek*»). Buradan çekiler söz: «Saabinin bayırında bulunacak, ne läözüm».

¹⁵ Sora Allahın angili göklerdän genä dedi Avraama: ¹⁶ «Kendi Kendimnän emin ederim, Saabi haberleer: bunu yaptın için – biricik oolunu acımadın için – ¹⁷ Bän iisözleyecäm seni! Senin evlatlarını zeedeleyecäm – gökteki yıldızlar kadar, deniz boyundakı kum kadar. Senin soyun duşmannarının kasabalarını elä geçirecek! ¹⁸ Senin evlat boylarından er üzündeki bütün halklara olacek ilik – Benim sözümü seslediin için».

¹⁹ Sora Avraam çıraklarının yanına döndü, onnar barabar gittilər Beer-Şevaya. Avraam kaldı yaşamaa Beer-Şevada.

Nahorun oolları

²⁰ Birazdana Avraama haber verdilər: «Milka senin kardaşına Nahora duudurdu sekiz uşak. ²¹ Onnarın adları: Uğ (ilk oolu), onun kardaşı Buz, Kemuel (Aramın bobası), ²² Kesed, Hazo, Pildaş, İdlaf hem Betuel». ²³ Betuel oldu Revekanın bobası. Bu sekiz uşaa Milka duudurdu Avraamın kardaşına Nahora. ²⁴ Bundan kaarä, Nahorun esir karısı* Reuma duudurdu ona dört uşak, onnarın adları: Tevah, Gaham, Tahaş hem Maaha.

Sarranın ölümü

23 ¹ Sarra yaşadı üz irmi edi yıl. ² O geçindi Kiryat-Arba da (büün deniler Hevron), Hanaan topraanda. Avraam geldi yas tutmaa, aalayarak onun başı ucunda, ³ sora da, kalkıp ölünün başından, dedi o toprakta yaşayan hetey halkına: ⁴ «Bän aranızda yabancıyım, siz beni konakladınız. Veriniz bana mezar için bir parça er, aniki gömeyim raametlimi». — ⁵⁻⁶ «Seslesänä bizi, efendi! — dedilər heteylär. — Sän aramızda Allahın önündä saygılı beysin. Göm karını mezarlarımızın en iisindä, aramızdan herkezi verecek sana bu iş için kendi soy mezarlığını». ⁷ Avraam baş iiltti bu toprakta yaşayan heteylerä ⁸ da dedi: «Eer siz bana izin verärseniz gömeyim raametliyi, yalvarêrım, benim adımdan söläyin Efrona, Toharın ooluna, ⁹ satsın bana tarlanın kenarında bulunan Mahpela peşçerasını. Bän sizin önünüzdä satın alacam onu, bütün paayını gümüşlän ödeyip, da o erdä mezarlık yapacam».

* ^{22:24} *Esir karı* — rus. «наложница». Bak Sözlüktä.

¹⁰ Kasaba portaları yanında heteylär toplandıydı. Onnarın arasında oturan Efron bölä cuvap etti Avraama: ¹¹ «Yok, efendim! Seslesänä beni: bu tarlayı peşçeraylan barabar sana vererim. Halkımın önündä baaşlêêrim sana bu tarlayı, aniki sän gömäsin raametliyi!»

¹² Baş iildip o topraan halkına, ¹³ Avraam dedi Efrona hepsinin önündä: «Seslesänä beni, bän ödeyecäm tarlanın parasını, kabul et parayı, aniki bän gömeyim raametliyi». ¹⁴ Efron Avraama cuvap etti: ¹⁵ «İsläâ, efendim! Seslesänä beni! Bu tarla tutêr dörtüz şekel gümüş* – bizä ikimizä deyni bu çok paramı, ani sän gömäsin raametliyi?»

¹⁶ Avraam kayıl oldu Efronun teklifinä da çekti dörtüz şekel gümüş, nasıl öbürü sölediydi heteylerin önündä. (Şekelin aarlı hesaplandı aarlık ölçülerinä görä, angıları kullanıldardı alış-veriştä.) ¹⁷⁻¹⁸ Bölecä Mamreyä yakın Efronun Mahpela tarlası, peşçeraylan hem dolayındakı bütün aaçlarlan bilä, Avraamın varlıı oldu. Bu işi gördülär kasaba portalarında toplanan hepsi heteylär.

¹⁹ Avraam gömdü karısını Sarrayı Mamreyä (şindiki Hevron) yakın Mahpela tarlasındaki peşçerada, Hanaan topraanda. ²⁰ Butakım heteylerin tarlası hem orada bulunan peşçera, mezarlık eri gibi, geçtilär Avraama.

* 23:15 Bir şekel – 11 grama yakın, dörtüz şekel – 4,5 kilaya yakın. Gümüş – rus. «серебро».

İsaak hem Reveka

24 ¹Avraam gerää gibi ihtârlamıştı. Allah onu her-bir iştä iisözlârdi. ²⁻³Avraamda vardı bir baş çırak, angısı götürärdi onun evindä herbir işi. Bir kerä Avraam ona dedi: «Elini budumun altına koyup, emin et Saabiy-län, gökün hem erin Allahınnan, ani evermeyecän benim oolumu erli kıza, hanaaneykaya, ⁴ama, gidip benim ana tarafıma, oradan getirecän İsaaka bir karı». ⁵Çırak sordu ona: «Ya kız istämärsä gelmää benimnän bu topraa? Oza-man läüzüm olacek götürëyim oolumu o topraa, neredän sän geldin mi?» ⁶«Yok! – cuvap etti ona Avraam. – Gö-türmä oolumu geeri orayı! ⁷Saabi, gökün Allahı, angısı getirdi beni duuma erimdän burayı, benimnän lafederäk, emin etti, ani verecek bu topraa benim evlatlarıma, – O Kendisi yollayacak Kendi angilini senin önündä, aniki sän alasin oradan ooluma bir karı. ⁸Eer kız istämärsä gitmää seninnän, sän kurtulacan bu emindän, ama benim oolumu götürmä orayı!»

⁹Çırak, koyup elini Avraam çorbacısının budu altına, emin etti ona. ¹⁰Sora, alıp çorbacısından on devä da ükledip onnara çorbacısının en ii baaşışlarını, çıktı yola, Aram-Naharayım (*Mesopotamiya*) topraanda bulunan kasabaya, neredä yaşardı Avraamın kardaşı Nahor.

¹¹Avşam üstü o durguttu develerini kasaba kenarında bir pınarın yanında – bu vakit kızlar gelerlär su almaa. ¹²Avraamın izmetçisi dedi: «Saabi, Avraam çorbacımın Allahı! Yalvarê-rım, yolla bana büün kısmet, iilik yap çorbacıma! ¹³Tä, bän durêrım çöşmenin başında, nereyi kızlar gelerlär kasabadan suya. ¹⁴Bän deyecäm onnarın birisinä: „Yannatsana testini, su içeyim“. O da bana deyärsä: „İç. Bän dä develerini sulayım“, bundan bän annayacam, ani Sän bu kıızı ayırdın karı Senin çıraana İsaaka. Ko bu olsun nışan, ani Sän hayırladın benim çorbacıml!»

¹⁵ O taa sözünü bitirdi-bitirmedi, yaklaştı Betuelin kızı Reveka su testisi omuzunda. Betuel Nahorun (Avraamın kardeşinin) hem Milkanın oolu. ¹⁶ Reveka bir pek gözäl delikannı kızdı. Ona taa adam eli dokunmamıştı. O indi çöşmeyä da doldurdu testisini. Açan kız yollandı geeri, ¹⁷ ona kaçarak yaklaştı Avraamın izmetçisi da sordu: «Versänä testindän su içeyim!» – ¹⁸ «İç, çorbacım», – dedi kız da, o saat indirip omuzundan testisini, verdi Avraamın izmetçisinä, su içsin. ¹⁹ Sora dedi: «Şindi bän getirecäm su senin develerinä, ko kana-kana içsinnär».

²⁰ O çabucak döktü su hayvan holluuna, genä kaçarak gitti pınara – bölecä çıkardı su taa sulayınca hepsi develeri. ²¹ İzmetçi susarak bakardı kıza, savaşarak annamaa, açtı mı Saabi onun yolunu. ²² Açan develär doyunca içtilär su, o verdi kıza bir altın burnu halkası, aarlı yarım şekel, iki altın bilezik, aarlı on şekel, ²³ da sordu: «Sölesänä, kimin kızıysın sän? Bobanın evindä gecelemää deyni er bulunur mu?» ²⁴ Kız cuvap etti: «Benim bobam Betuel – Milkanın hem Nahorun oolu». ²⁵ Sora ekledi: «Bizdä saman hem alaf var bol. Gecelemää deyni er dä bulunur». ²⁶⁻²⁷ Avraamın çıraa, iildip başını, metinnedi Saabiyi: «Şükür Saabiyä, çorbacımın Allahına, angısı uzaklaşmadı benim çorbacımdan! Saabi beni dooruttu çorbacımın senselelerinin evinä!»

²⁸ Reveka, kaçarak gidip anasının evinä, annattı oldukları. ²⁹⁻³⁰ Revekanın vardı batüsü Lavan. O gördü kızkardaşının burnusunda halkayı hem kollarında bilezikleri hem işitti, ne söledi kızkardaşına o adam, kaçarak gitti pınarın yanına, yaklaştı Avraamın izmetçisinä – öbürü develerinnän hep taa durardı çöşmenin başında – ³¹ da dedi: «Hoş geldin, Saabinin iisözlenmiş adamı! Neçin durêrsın dışarda? Bän sana deyni artık tertipladım evi hem hazırladım develerinä er». ³² Avraamın izmetçisi girdi içeri. Develerdän indirdilär ükleri, verdilär onnara saman hem alaf. Musafirä hem onun

kafadarlarına ayaklarını yıkamaa deyni getirdilär su. ³³ Koydular imää, ama Avraamın izmetçisi dedi: «Annatmadaan, neçin geldim, bän imeyecäm». «Annatsana», – dedilär ona. ³⁴ O başladı annatmaa: «Bän Avraamın çıraayım. ³⁵ Saabi benim çorbacıma bol-bol iilik yaptı, da çorbacım büük adam oldu. Saabi verdi ona koyun-keçi, sırım, gümüş hem altın, çırak (adam hem karı), devä, eşek. ³⁶ Çorbacımın karısı Sarra ona ihtärlıkta bir ool duudurdu, da çorbacım bütün varlıını ooluna verdi. ³⁷ Çorbacım buyur etti bana, emin edeyim, ani bän evermeyecäm onun oolunu buradakı hanaaneylerdän bir kıza, ³⁸ ama, gidip onun ana tarafına, getirecäm onun ooluna bir gelin.

³⁹ Bän sordum çorbacıma: „Ya kız istämärsä gelmää benimnän?“ ⁴⁰ O bana cuvap etti bölä: „Saabi, angısının yolundan bän giderim, yollayacak seninnän Kendi angilini hem iisözleyecek senin yolunu, aniki sän alasın benim ooluma karı benim senselemdän, benim soyumdan. ⁴¹ Ama sän geldiysän benim senselelerimä – sayılêr, ani sän tamannadın bana verdiin emini. Eer sana kızı vermezlärsä, sän hep okadar kendi eminini tamannadın“.

⁴² Büün, yaklaşıp çöşmeyä, bän dedim: „O Saabi, Avraam çorbacımın Allahı, yalvarêrım, hayırla benim yolumu! ⁴³ Tä bän durêrım çöşmenin başında. Açan kız gelecek su almaa, bän deyecäm ona: ‘Versänä su içeyim testindän’. ⁴⁴ Eer o deyärsä: ‘İç. Bän develerinä dä su getirecäm’, – sayılêr, ani odur o kız, angısını Saabi ayırdı, ki olsun çorbacımın ooluna karı“.

⁴⁵ Bän aklımca dua edärkän, yaklaştı Reveka testi omuzunda, inip çöşmenin başına, su çıkardı. Bän istedim ondan, versin, su içeyim. ⁴⁶ Reveka osaat indirdi omuzundan testiye da verdi bana, deyip: „İç. Develerini dä sulayacam“. Bän içtim, sora develerä dä su verdi. ⁴⁷ Bän sordum: „Kimin kızıysın sän?“ O dedi: „Benim bobam Betuel – Nahorun hem Milkanın oolu“. Ozaman bän verdim ona burnusuna deyni halka, kollarına da

taktım bilezik, ⁴⁸ kendim dä baş iilttim Saabiyä. Metinnedim Saabiyi, benim çorbacımın Avraamın Allahını, ani O gösterdi bana dooru yolu – çorbacımın ooluna karı almaa kendisinin soyundan kızı. ⁴⁹ Şindi siz söläyin: isteersiniz mi tamannamaa çorbacımın yalvarmasını? Cuvap verin, bileyim, angı yoldan gitmää».

⁵⁰ Lavan hem Betuel cuvap ettilär: «Bu Saabinin işi. Biz yok ne deyelim sana. ⁵¹ Tä Reveka – al onu da git. Saabinin istedii gibi ko çorbacımın ooluna karı olsun».

⁵² İşidip bu sözleri, Avraamın çıraa genä Saabinin önündä, diz çöküp, erä kadar başını iiltti. ⁵³ Sora çıkarıldı da verdi Revekaya gözäl rubalar, gümüş hem altın işlär, batüsunnan anasına da paalı baaşışlar. ⁵⁴ Ondan sora kafadarlarınnan barabar idilär-içtilär da yattılar uyumaa. Ertesi sabaa Avraamın çıraa dedi: «İzin verin, döneyim çorbacıma». ⁵⁵ Revekanın batüsü hem anası dedilär: «Brak, taa kalsın bizdä baari on gün!» – ⁵⁶ «Oyalamayın beni, – dedi Avraamın çıraa. – Saabi benim yolumu açmışkan, brakın, döneyim çorbacıma!» – ⁵⁷ «Çaaralım kızı da ona soralım», – dedilär onnar. ⁵⁸ Çaarıp Revekayı, sordular: «Bu adamnan gidecän mi?» Reveka dedi: «Gidecäm». ⁵⁹ Ozaman onnar prost oldular Revekaylan, onun bakıcısınnan, Avraamın çıraannan hem kafadarlarınnan. ⁶⁰ Revekanın senseleleri iisözledilär onu bölä: «Kızkardaşımız! Ko sendän binnärcä, on binnärcä evlat duusun! Ko senin evlatlarının önündä açılıns duşmannarın portaları!» ⁶¹ Reveka hem onun izmetçiykaları, pinip atlı develerä, gittilär Avraamın çıraanın ardına. Bölecä o, alıp Revekayı, gitti evä.

⁶² İsaak taman Beer-Lahay-Roidän gelmişti (o vakit o yaşardı Negev topraanda). ⁶³ Avşamnen o çıktı kıra gezinmää. Kaldırıp başını, o gördü yaklaşan bir devä kervanını. ⁶⁴ Reveka, görüp İsaakı, indi devedän ⁶⁵ da sordu Avraamın çıraana: «Kim bu adam, ani kırca karşı çıkêr

bizä?» – «O benim çorbacım», – cuvap etti izmetçi. Reveka duaklan örttü üzünü. ⁶⁶ Çırac annattı İsaaka bütün yaptıklarını. ⁶⁷ İsaak götürdü Revekayı o çadıra, neredä yaşardı Sarra, onun anası, da Reveka oldu onun karısı. İsaak sevdi onu. Bölä anasının ölümündän sora raatlandı onun ürää.

Avraamın öbür evlatları

25 ¹Avraam genä evlendi, da onun eni karısı Keturadan ²oldu oolları Zimran, Yokşan, Medan, Madi-an, İşbak hem Şuah. ³Yokşandan duudu Şeva hem Dedan. Dedanın soyundan duudular aşureylär, letuşeylär hem leumeylär. ⁴Madianın oolları: Efa, Efer, Hanoh, Avida hem Eldaa. Hepsi onnar Keturanın evlatları.

⁵Hepsini, neyi vardı, Avraam braktı İsaaka. ⁶Esir karıların* oollarını da o, cömert baaşışlar verip, taa kendisi saaykan, uzaklaştırıp İsaaktan, yolladı günduusuna.

* ^{25:6} *Esir karılar* – rus. «наложницы». Bak Sözlüktä.

Avraamın ölümü hem gömülmesi

⁷ Avraam yaşadı üz etmiş beş yıl. ⁸ O yaşadı doyunca da, gerää gibi ihtärlayıp, can verdi hem birleşti kendi dedelerinnän. ⁹ Oolları İsaak hem İzmayıl gömdülär onu Mahpela peşçerasında. Bu peşçera Mamreyä yakın hetey Efronun, Toharın oolunun, tarlasındaydı. ¹⁰ Avraam satın aldıydı bu tarlayı heteylerdän; bölecä orada gömüldü Avraam hem onun karısı Sarra. ¹¹ Avraamın ölümündän sora Allah iisözledi onun oolunu İsaakı. İsaak yaşardı Beer-Lahay-Roidä.

İzmayılın oolları

¹² Tä Sarranın egipetli izmetçiykası Hagardan Avraamın oolu İzmayılın evlat boyları için annatma. ¹³ İzmayılın oollarının adları duuma sırasınca: ilk oolu Nevayot, Kedar, Adbeel, Mivsam, ¹⁴ Mişma, Duma, Massa, ¹⁵ Hadad, Tema, Etur, Nafiş hem Kedma. ¹⁶ Bunnar İzmayılın oolları, oniki boyun beyle-ri – onnarın adları, küüleri hem erleşmeleri.

¹⁷ Yaşayıp üz otuz edi yıl, İzmayıl geçindi da birleşti kendi dedelerinnän. ¹⁸ Onun evlat boyları erleştilär Havila hem Şur arasındaki bölgedä – Egipetin karşısında, Aşura dooru. Onnar kardaşlarınnan duşmannık edärdilär.

İsaakın oolları

¹⁹ Tä Avraamın oolu İsaakın evlat boyları için annatma. ²⁰ Ačan İsaak kırk yaşındaydı, o evlendi Revekaya – Betuelin kızına, Lavanın kızkardaşına. Betuel hem Lavan Padan-Aramda yaşayan arameylärdi. ²¹ İsaak karısı için Saabiyä dua edärdi, çünkü karısı duuduramadı. Allah işitti onun yalvarmasını: Reveka gebä kaldı. ²² Ama oolları karnısında başladılar itirişmää. «Acaba ne geler benim başıma?» – dedi Reveka da gitti sorsun

Saabiyä. ²³Saabi ona bölä dedi: «Senin karnında iki millet var, iki halk çıkacak senin karnından. Bir halk öbüründän üstün çıkacak, büüyü küçüünä izmet edecek».

²⁴Açan geldi vakıt, Revekanın oldu ikiz oolları. ²⁵İlk çocuk kıp-kırmızıydı hem tüülüydü, nasıl hayvan derisi; onun adını koydular İsav («tüülü»). ²⁶Onun ardına, tutunarak elceezinnän İsavın topuundan, duudu ikinci çocuk; onun adını koydular İakov («*tutmaa topuundan*»).* Açan onnar duudular, İsaak altmış yaşındaydı.

İsav satêr ilk oolluk hakını İakova

²⁷Çocuklar büüdü. İsav oldu kırları sevän bir becerikli avcı, İakov sa oldu çadırdı yaşayan bir yavaş adam. ²⁸İsaak sevärdi İsavı, çünkü o doyurardı bobasını kır hayvanı etinnän. Reveka sa sevärdi İakovu.

²⁹Bir kerä, İakov çorba pişirärkän, İsav döndü avlanmaktan kayet yorgun. ³⁰«Şu kırmızı çorbadan versänä iyeyim! – dedi o İakova. – Acıktım hem kuvedim kesildi». Bu üzerä ona Edom («*kırmızı*») adını verdilər. ³¹«İlkin sän bana ilk oolluk hakını** ver», – dedi ona İakov. ³²«Bän şindi açlıktan ölecäm, – dedi İsav. – Ne läüzüm bana ilk oolluk hakı?» ³³«Ozaman emin et!» – dedi İakov. İsav emin etti, ani verer ilk oolluk hakını İakova. ³⁴İakov verdi İsava ekmek hem mercimek çorbası. İyip-içip, İsav kalktı da gitti – ilk oolluk hakı için o hiç düşünmedi.

* 25:26 İakov adı benzeer bir çıfıt lafına, angısının maanası: «*tutmaa topuundan*», sayılêr «üstelemää şiretliklän». Bak 27:36.

** 25:31 İlk oolluk hakı – büyük oola en çok saygı gösterärmışlär, bobasının ölümündän sora ona kalarmış varlının en büyük payı.

İsaak hem Avimeleh

26 ¹Hanaan topraanda genä oldu açlık (nicä ileri, Avraamın vakidında), da İsaak gitti Gerar kasabasına, filistimnilerin padişahına Avimelehä. ²Saabi göründü İsaaka da dedi: «Gitmä Egiptä, ama erleş o toprakta, neredä Bän sana söyleycäm. ³Orada kal bir vakıt. Bän seninnän olacam hem seni iisözleyecäm. Bän tamannayacam o emini, ani verdim senin bobana Avraama: bütün bu toprakları verecäm sana hem senin soyuna. ⁴Senin evlat boylarını zeedeleyecäm gökteki yıldızlar kadar da verecäm onnara bütün bu toprakları. Senin evlat boylarından er üzündeki bütün halklara olacek iilik – ⁵çünkü Avraam sesledi Benim sözümü hem tamannadı hepsini, ne Bän buyurdum ona: sımarlamaklarımı, zakonnarımı hem kurallarımı».

⁶İsaak erleşti Gerarda. ⁷Açan erli insannar sordular ona Reveka için, o dedi: «Bu benim kızkardaşım», çünkü korktu demä «benim karım», düşünüp, ani erlilər var nasıl öldürsünnär onu Revekanın beterinä, angısı pek gözäldi. ⁸Vakıt gidärdi. Bir kerä filistimni padişah Avimeleh, pençeredän bakıp, gördü, ani İsaak suvazlêr Revekayı. ⁹Avimeleh çaardı İsaakı da dedi: «Halizdä o senin karındır. Neçin dedin, ani o senin kızkardaşınmış?» İsaak dedi: «Korkardım, ani onun beterinä siz beni öldüreceniz». – ¹⁰«Sän ne getirdin bizim başımıza? – dedi Avimeleh. – Birimiz senin karınnan yatsaydı – bizi büük günaha sokaceydın!» ¹¹Sora Avimeleh bildirdi halkına: «Kim bu adama ya da karısına dokunursa, mutlak öldürülecek».

İsaak yapêr annaşma Avimelehlân

¹² Erleşip o toprakta, İsaak ekin ekti. Saabi iisözledi onu: o yılın ektiinin üz katını biçti. ¹³ İsaak gittikçâ hep zenginnärdi. Onun varlı zeedelenärdi: ¹⁴ şindi onun vardı koyun-keçi hem sırım sürüleri hem dâ çok sayıda çıraa. Filistimnilär başladılar onu çok görmää. ¹⁵ Onnar, topraklan doldurup, kapadılar hepsi pınarları, ani Avraamın vakıdında kazdıydılar onun çırakları. ¹⁶ Avimeleh dedi İsaaka: «Git yanımızdan. Sän bizdän taa kaavi oldun».

¹⁷ İsaak gitti oradan, erleşti Gerar çayırında ¹⁸ da başladı enidän açmaa o pınarları, ani kazıldıydı taa Avraamın günnerindä, çünkü filistimnilär Avraamın ölümündän sora o pınarları kapamıştılar. O verdi pınarlara hep o adları, ani nezamansa bobası vermişti. ¹⁹ Bir kerä İsaakın çırakları, çayırdä kazarkan, buldular bir çöşmä. ²⁰ Gerar çobannarı giriştilär kavgalaşmaa İsaakın çobannarınnan, deyeräk: «Su bizim!» Kavgâ bu pınar için başladı deyni, İsaak o pınarın adını koydu Esek («çekiş»). ²¹ Onnar kazdılar bir başka pınar; onun için dâ kavgâ çıktı, onun adını İsaak koydu Sitna («kavgâ»). ²² Oradan kalkıp, İsaak gitti taa ötää, kazdı taa bir pınar. Burada artık kavgâ çıkmadı. İsaak o pınarın adını koydu Rehovot («enginnik») da dedi: «Saabi bitki-bitkiyâ bizä enginnik verdi, bu toprakta zeedelenelim deyni».

²³ Oradan İsaak döndü Beer-Şevaya. ²⁴ O gecä ona göründü Saabi. «Bän senin bobanın Avraamın Allahıyım, — dedi O. — Korkma: Bän Seninnän. Bän çıraamın Avraamın hatırı için iisözleyecäm seni da zeedeleyecäm soyunu». ²⁵ Kurup burada bir kurban eri hem çaarıp Saabinin adını, İsaak koydu orada kendi çadırlarını. Çırakları da orada bir pınar kazdılar.

²⁶ Taman bu vakıt İsaaka Gerardan geldi Avimeleh kendi nasaatçısı Ahuzatlan hem asker başı Pihollan. ²⁷ «Neçin bana geldiniz? — sordu İsaak. — Siz bendän azetmeersiniz, taa

üstünä kuudunuz beni!» – ²⁸ «Biz göreriz, ani Saabi seninnän, – cuvap ettilär onnar. – Bu üzerä isteeriz, aniki bizi seninnän baalasın emin. Gel yapalım bir annaşma! ²⁹ Emin et, ani yapmayacan bizä kötülük: nasıl biz sana dokunmadık, ama sade ilik yaptık, izin verdik, saa-seläm gidäsin bizdän. Şindi sän Saabi tarafından iisözlenmiş bir adamsın!» ³⁰ İsaak onnara bir büyük sofrı kurdu, onnar idilär-içtilär. ³¹ Ertesi sabaa onnar biri-birinä emin ettilär. İsaak geçirdi musaafirleri, da onnar saa-seläm gittilär. ³² Hep o günü çıraklar, ani kazardılar pınar, haberledilär İsaakı, ani buldular su. ³³ İsaak koydu o pınarın adını Şiva («*emin*»). Buradan çekiler kasabanın adı – Beer-Şeva.

İsavın karıları

³⁴ Açıan İsav kırk yaşındaydı, o aldı kendisinä iki karı, onnarın adları Ehudit (hetey Beerinin kızı) hem Basemat (hetey Elonun kızı). ³⁵ Bu karılar İsaakın hem Revekanın başına bela oldular.

İakov yalannan kableder bobasının iisözlemesini

27 ¹ Bir kerä İsaak, artık ihtär hem kör, çaardı büyük oolunu: «Oolum!» – dedi o İsava. «Sesleerim, boba!» – cuvap etti ona oolu. ² İsaak dedi: «Bän artık ihtärım, bütün-yaarın ölecäm. ³ Al silählarını – yayı hem okları* – da çık kıra avlanmaa. ⁴ Getirdiin kır hayvanı etindän yap bana benim sevdiim imeeyi, iyeyim da ölmedään ileri iisözleyim seni».

* ^{27:3} *Siläh (yay hem oklar)* – rus. «оружие (лук и стрелы)».

⁵ Ama Reveka işitti, ne dedi İsaak ooluna. Açıan İsav çıktı avlanmaa, ⁶ o dedi ooluna İakova: «Bän işittim, ni-cä senin boban dedi senin batüna İsava: ⁷ „Getir bana kır hayvanı eti da yap benim beendiim imeeyi. İyip, bän iisözleyecäm seni Saabinin önündä, ölmedään ileri“. ⁸ Bak, oolum, seslä, ne buyur edecäm sana. ⁹ Git süründän getir bana iki seçi olak. Bän onnardan bobanın sevdiı imeesini yapayım, ¹⁰ sän dä götür ona, isin da ölmedään ileri iisözlesin seni». ¹¹ «Benim batümün bütün güüdesi tüülü, – dedi İakov, – benim güüdäm sä kılsız. ¹² Ya bobam beni yoklarsa? Eer o annarsa, ani bän onu gülmää alêrım, bana olmayacak iisözlemäk, ama betva». ¹³ Ama anası dedi: «O betva ko gelsin bana, oolum. Sän sade seslä beni. Git getir olakları».

¹⁴ İakov getirdi anasına olakları. Reveka yaptı bir tatlı imäk, nasıl beenardı İsaak. ¹⁵ Sora o aldı büük oolunun İsavın tutmalık rubalarını, ani vardı evdä, giidirdi onnarı küçük ooluna İakova. ¹⁶ Kollarını hem ensesini sardı olak derisinnän, ¹⁷ sora verdi İakova imäklän ekmää, ani yaptıydı. ¹⁸ İakov, gidip bobasının yanına, dedi: «Boba!» – «Bän buradayım, oolum! Kimsin sän?» – ¹⁹ «Bän İsavım, senin ilk oolun, – cevap etti İakov. – Bän yaptım hepsini sölediin gibi. Kalk otur da kır hayvanı etini i, sora da iisözlä beni». – ²⁰ «Nasıl ölä çabucak hayvanı tuttun, oolum?» – sordu İsaak. İakov dedi: «Saabi, senin Allahın, bana yardım etti». – ²¹ «Yaklaş yoklayım seni, oolum, gerçektän İsavsın mı osa diilsin mi», – dedi İsaak. ²² Açıan İakov yaklaştı ona, İsaak, yoklayıp onu, dedi: «Ses İakovun, ama kollar – İsavın». ²³ İakovun kolları tüülüydü, İsavın kolları gibi, onuştan İsaak tanıyamadı onu da iisözledi onu.

²⁴ «Sän gerçektän benim İsav oolumsun mu?» – sordu o İakova. İakov dedi: «Gerçektän, bobam». ²⁵ İsaak dedi: «Ver iyeyim kır hayvanı etini da iisözleyim seni, oolum». İakov verdi

bobasına imeeyi, sora şarabı. İyip-içip, ²⁶ İsaak dedi: «Yaklaş ta öp beni, oolum». ²⁷ İakov yaklaştı da öptü bobasını. İsaak, kokalayıp onun rubalarını, bölä iisözledi onu: «Oolumun kokusu – nasıl kırların kokusu, angılarını iisözledi Saabi. ²⁸ Ko Allah versin sana göklerin çiiyini, topraan bereketini, bol booday hem eni şarap. ²⁹ Ko halklar sana izmet etsinnär, soylar baş iiltsinnär. Kardaşlarına çorbacı ol: ananın evlatları sana baş iiltsinnär. Seni betvalayan betvalı olsun, iisözleyän iisözlenmiş olsun!»

³⁰ İsaak İakovu iisözlediynän, İakov İsaaktan geldiynän, o saat avlanmaktan geldi İsav batüsu. ³¹ O da yaptı pek tatlı imäk, götürdü bobasına da dedi: «Boba, kalksana iyäsin kır hayvanı etini, ani bän getirdim, da iisözleyäsin beni!» – ³² «Sän kimsin?» – sordu İsaak. «Bän senin ilk oolum İsavım», – dedi İsav. ³³ İsaak, şaşıp, başladı titiremä, dedi: «E sendän ileri kim o, avlanıp, bana imäk getirdi? Bän idim da iisözledim onu, artık o iisözlenmiş oldu!»

³⁴ İsav, işidip bobasının annattıklarını, acı-acı baardı, sora girişti yalvarmaa bobasına: «Beni dä iisözlesänä, boba!» – ³⁵ «Senin kardaşın geldi bana, – dedi İsaak. – O aldattı beni da senin erinä iisözlendi». ³⁶ İsav dedi: «Ona boşuna İakov (*«şiretliklän üsteleyän»*) demeerlär – o iki kerä beni aldattı! İlkin benim ilk oolluk hakımı aldı, şindi dä – benim erimä iisözlendi! Acaba bana deyni dä kalmadı mı bir iisözlemän?» ³⁷ İsaak cevap etti: «Bän yaptım onu senin üstünä çorbacı, bütün soy-senselesini yaptım ona izmetçi, verdim ona ekmää dä, şarabı da. Senin için ne yapabilirim, oolum?» ³⁸ İsav dedi: «Sän sade bir kişiyi mi var nasıl iisözleyäsin, boba? Beni dä iisözlesänä, boba!» Sora bangır-bangır başladı aalamaa. ³⁹ Bobası da bölä cevap verdi:

«Göklerin çiiyindän, bereketli topraktan uzak
yaşayacan.

⁴⁰ Kılıçlan* yaşayacan hem izmet edecän
kardaşına.

Ama gelecek vakıt – sän karşı gidecän,
boynundan atacan onun boyunduruunu».

İakovu yollêrlar Lavanın yanına

⁴¹ İsavın yoktu gözü görsün İakovu o üzerä, ani bobası onu iisözledi. «Bobam artık yufkaladı, yaklaşêr yaşlı gün-när, – düşündü İsav, – ozaman öldürürüm İakov kardaşı-mı!» ⁴² Ama Revekaya çıtlattılar büük oolunun neetleri için. O çardı küçük oolunu İakovu da dedi ona: «Bak, senin İsav batün koymuş neetinä öldürmää seni. ⁴³ Seslä beni, oolum: hemen kaç benim Lavan batümün yanına, Haran kasabasına. ⁴⁴ Orada kal bir vakıt, İsav batünün üfkesi geçincä. ⁴⁵ Açan o unudacak, ne yaptın sän ona, da uslanacak, ozaman bän seni oradan çarırım. Neçin bir gündä ikinizi dä kaybedeyim!»

⁴⁶ Reveka dedi İsaaka: «Bu hetey gelinnerimizin beterinä canım buazıma geldi. Eer İakov da onnara benzär bir buralı hetey kıza evlenirsä, hiç yok neyä yaşayım!»

28 ¹ İsaak çardı İakovu da, iisözleyip onu, verdi bölä bir nasaat: «Hanaaney kızlarından kendinä karı alma. ² Git Padan-Aram topraana, ananın bobasının Betuelin evinä, da evlen daykanın Lavanın bir kızına. ³ İisözlesin seni Büük Kuvetli Allah! Ko yapsın ölä, ani senin soyun duudursun hem

* 27:40 *Kılıç* – rus. «меч».

zeedelensin; aniki senin soyundan çekilsin bir alay halk! ⁴Allah Avraamı iisözledii gibi, iisözlesin seni hem senin soyunu, – da sän çorbacı olasın o topraklarda, neredä yaşêêrsın nicä yabancı; o topraklarda, ani Allah verdiydi Avraama». ⁵İsaak geçirdi oolunu, da İakov gitti Padan-Arama, Lavana, aramey Betuelin ooluna. Lavan Revekanın (İakovun hem İsavın ana-sının) batüsuydu.

İsavin üçüncü karısı

⁶İsav üürendi, ani İsaak, iisözleyip İakovu, yollamış onu Padan-Arama, evlensin deyni, hem vermiş ona nasaat, hanaaney kızlarından karı almasın. ⁷O gördü, ani İakov, sesleyip anasınnan bobasını, gitmiş Padan-Arama. ⁸Ozaman İsav annadı, ani hanaaney gelinneri bobası beenmeer, ⁹onuştan o gitti Avraamın ooluna İzmayıla da, başka karılarından kaarä, aldı kendisinä karı Mahalatı, İzmayılın kızını, Nevayotun kızıkardeşini.

İakovun düşü

¹⁰Çıkıp Beer-Şevadan, İakov dooruldu Harana. ¹¹Etişip bir erä, o orada durgundu gecelemä, çünkü karannık olardı. Koyup başı altına bir taş, o yattı uyumaa. ¹²Düşündä o gördü bir merdiven, angısı etişardı erdän çak göklerä; Allahın angilleri o merdivendän pinärdilär hem inärdilär. ¹³Saabi, durup merdivenin üstündä, deyärdi İakova: «Bän Saabiyim, senin dedenin Avraamın hem İsaakın Allahıyım. Bu topraa, angısının üstündä sän yatêrsın, Bän vererim sana hem senin evlat boylarına. ¹⁴Toprak tozu gibi çok olacek senin evlatlarının sayısı. Onnar daalaceklar dört tarafa – günduusuna hem günbatısına, poyraza hem üülenä dooru. Er üzündeki hepsi soylarına ilik olacek sendän

hem senin evlat boylarından! ¹⁵ Bän senin yanındayım: ne-reyi dâ gitsän, Bän koruyacam seni – hem getirecäm bu topraklara geeri. Bän sendän ayrılmayacam: tamannayacam hepsini, ne sana adadım». ¹⁶ Uyandıynan, İakov dedi: «Hakına, Saabi burada – ama bän bunu bilmärdim! ¹⁷ Ne korkunç bu er! – dedi o, titsinip. – Bu Allahın evidir, göklerin kapusu!»

¹⁸ Ertesi sabaa İakov aldı o taşı, ani koyduydu başı altına, koydu onu dikinä da döktü üstünä zeytin oloyu ayozlamaa deyni. ¹⁹ Bu erin adını koydu Bet-El («Allahın evi») – kasabanın ilerki adıydı Luz. ²⁰ Sora İakov, emin edip, adadı: «Eer Allah benimnän olursa, koruyarak beni yolda, bana iyecek hem ruba verirsä, ²¹ hem bän saa-seläm bobamın evinä dönürsäm, ozaman Saabi benim Allahım olacak. ²² O nışan taşı, angısını bän dikinä koydum, olacak Allahın evi. Hem herbir iştä, ne Sän bana verersin, onuncu payını bän Sana verecäm».

İakov karşılaşêr Rahillän

29 ¹ İakov ilerledi yolunu da etişti Günduusu halklarının topraana. ² Kırdı o gördü bir pınar, onun yanında da üç koyun sürüsü – burada sulardılar hayvanları. Pınarın aazı kapalıydı bir büyük taşlan: ³ açan toplandı hepsi sürülär, çobannar aktarardılar o taşı, sora da genä erinä koyardılar. ⁴ «Kardaşlar, nereliysiniz?» – sordu İakov çobannara. «Harannıyız», – dedilär onnar. ⁵ O sordu: «Nahorun unukasını Lavanı bilersiniz mi?» Onnar dedilär: «Bileriz». ⁶ «Saa-seläm mi?» – sordu o. «Saa-seläm. Tâ taman onun kızı Rahil geler koyunnarlan», – cuvap ettilär onnar. – ⁷ «Avşamadak taa çok var, – dedi İakov çobannara, – sürüleri taa erken toplamaa. Sulayın koyunnarı da haydayın, otlasınnar». ⁸ «Hepsi sürülär

toplanmadaan hem taş aktarılmadaan, olmaz, – dedilər onnar. – Ancak ozaman koyunları sularız».

⁹⁻¹⁰ İakov onnarlan lafedärkän, yaklaştı Rahil, Lavan daykasının kızı, angısı güdüdü bobasının sürüsünü – o çobannık edärdi. Görüp Rahili hem Lavanın sürüsünü, İakov yaklaştı pınara da, aktarıp taşı, suladı daykasının koyunlarını. ¹¹ Sora öptü Rahili da bangır-bangır aalayarak ¹² söledi, ani o Rahilin bobasının senselesi, Revekanın oolu. Rahil kaçarak gitti sölemä bu haberi bobasına. ¹³ İşidip, ani onnara geldi kızkardaşının oolu İakov, Lavan o saat kaçarak gitti karşılamaa musafiri, sarılıp, öptü onu da getirdi evinä. İakov annattı geçirdiklerini. ¹⁴ Lavan dedi ona: «Sän benim senselämsin, benim kanımsın!»

İakovun evlenmesi

Açan İakovun Lavanda kaldııdan geçti bir ay, ¹⁵ Lavan dedi ona: «Benim senselämsin deyni, parasız mı bana işleyecän? Sölä, nekadar ödek isteersin?» ¹⁶ Lavanın iki kızı vardı, büüyün adı Liya, küçüün Rahil. ¹⁷ Liyanın gözleri yufkaydı, ama Rahilin hem üzü, hem boyu pek gözäldi. ¹⁸ İakov sevdalandı Rahilä da dedi Lavana: «Küçük kızın Rahil için edi yıl sana işleyecäm». – ¹⁹ «Ani aalemä verecäm, taa ii sana vereyim. Kal bendä», – dedi Lavan. ²⁰ Edi yıl İakov çalıştı Rahil için, ama o edi yıl ona göründü sansın birkaç gün, çünkü o sevärdi kızı.

²¹ Sora İakov dedi Lavana: «Neredä benim karım? Geldi vakit evleneyim ona». ²² Lavan çaardı hepsi komuşularını da yaptı bir konuş. ²³ Karannık olduynan, o götürdü İakova Liya kızını, da İakov yattı onunnan. ²⁴ (Kızına izmet etsin deyni, Lavan verdi kendi izmetçiykasını Zelfayı.)

²⁵ Sabaa olduynan, İakov baktı – yanında Liya! «Sän ne yaptın bana? – dedi İakov Lavana. – Bän Rahil için

senin yanında işləmedim mi? Sän neçin aldattın beni?» –
²⁶ «Bizim adetlerä görä küçük kızı yok nasıl evermää büyük kızdan ileri, – dedi Lavan. – ²⁷ Tâ bitsin bu düün haftası, da sora biz küçük kızı da sana veririz, ama onun için dä sän işleyecän bana taa edi yıl». ²⁸ İakov kayıl oldu. Liyaylan geçirdi bir hafta, sora Lavan ona verdi Rahil kızını. ²⁹ (Rahilä izmet etsin deyni, verdi kendi izmetçiykasını Valayı.)
³⁰ İakov Rahillän dä yattı. O sevdi Rahili Liyadan pek, da işledi Lavana taa edi yıl.

İakovun uşakları

³¹ Açan Saabi gördü, ani Liya sevilmedi, O verdi kolaylık duudursun uşak, Rahil sä duuduramadı. ³² Liya gebä kaldı, duudurdu bir çocuk da dedi: «Saabi gördü benim kahırımını. Şindi artık kocam beni sevecek». Bunun için onun adını koydu Ruvim («kahırı görmää»).

³³ Sora genä gebä kaldı hem duudurdu taa bir çocuk da dedi: «Saabi işitti, ani bän sevilmedim, da verdi bana taa bir çocuk!» Onun da adını koydu Simeon («işitmää»).

³⁴ Sora genä gebä kaldı da duudurdu taa bir çocuk. «Şindi artık kocam bana baalanacak, – çünkü bän ona üç çocuk duudurdum!» Üçüncü çocuun adını koydu Levi («baalanmaa»).

³⁵ Taa bir kerä gebä kaldı – genä bir çocuk duudurdu. «Şindi metinneyecäm Saabiysi!» – dedi o da koydu çocuun adını İuda («metinnemää»). Ondan sora vazgeçti duudurmaa.

30 ¹Rahil, görüp, ani duuduramêêr İakova uşak, kıskanardı kakusunu. «Ver bana uşak, – deyardı o İakova. – Eer vermärsän, bän ölüürüm!» ²Ama İakov, darılıp, dedi ona: «Sana Allah uşak vermeer, bän diilim Allah e!» – ³«Tä Vala, benim izmetçiykam, – dedi Rahil. – Onunnan yat, ko o duudursun benim için uşak, baari ondan uşaklarım olsun!» ⁴Rahil verdi ona Vala izmetçiykasını, ani İakovun olsun taa bir karısı. İakov yattı onunnan. ⁵Vala gebä kaldı da duudurdu ona bir çocuk. ⁶«Allah beni dooru çıkardı, – dedi Rahil. – O işitti benim yalvarmamı da verdi bana bir ool». O koydu çocuun adını Dan («*dooru çıkarmaa*»).

⁷Rahilin izmetçiykası Vala genä gebä kaldı da duudurdu İakova taa bir çocuk. ⁸«Kakuma karşı bütün kuvedimnän bän güreştim da ensedim onu», – dedi Rahil. O koydu çocuun adını Naftali («*güreşmää*»).

⁹Liya, görüp, ani onun başka olmayacak uşaa, verdi İakova Zelfa izmetçiykasını, ani İakovun olsun taa bir karısı. ¹⁰Zelfa duudurdu İakova bir çocuk. ¹¹«Bu benim uurum!» – dedi Liya da koydu çocuun adını Gad («*uur*»). ¹²Zelfa duudurdu İakova ikinci oolu. ¹³«Bu benim kismetim! – dedi Liya. – Karılar bana deyeceklär kismetli!» Da koydu çocuun adını Aşer («*kismetli*»).

¹⁴Bir kerä, booday biçmək vakıdında, Ruvim, bulup tarlada mandragor*, getirdi anasına Liyaya. Rahil dedi Liyaya: «Versänä bana da o mandragordan, ani bulmuş senin oolun». – ¹⁵«Kocamı aldın – sana etmüz mi? Şindi oolumun bulduu mandragoru da mı almaa isteersin?» – «Eer o mandragoru bana verärsän, – dedi Rahil, – bu gecä kocam se-ninnän yatacak».

¹⁶Avşammen, İakov tarladan evä geldiynän, Liya, karşı çıkıp ona, dedi: «Büün gel benim yanıma, çünkü oolumun

* 30:14 *Mandragor* – bir büüyüm kökü, angısına taa deyärmişlär «sevgi alması» ya da «adam otu». O vakıtlarda inanarmışlar, ani o yardım eder karılara gebä kalmaa.

mandragor otlarınnan bän ödeştim senin için». O gecä İakov yattı Liyaylan. ¹⁷ Saabi işitti Liyanın duasını: o duudurdu İakova beşinci oolunu. ¹⁸ «Allah ödüllendirdi beni onun için, ani bän verdim kocama izmetçiykamı», – dedi Liya da koydu çocuun adını İсахar («*ödüllendirmää*»). ¹⁹ Liya genä gebä kaldı da duudurdu İakova altıncı oolunu. ²⁰ «Allah bana büyük bir baaşış verdi! – dedi o. – Artık kocam bana saygı gösterecek, çünkü bän ona duudurdum altı ool!» Da koydu çocuun adını Zavulon («*saygı göstermää*»). ²¹ Sora Liya duudurdu bir kız da koydu onun adını Dina.

²² Ama Allah Rahili dä unutmadı, işitti onun duasını da verdi ona kolaylık uşak duudursun. ²³ Rahil gebä kaldı, duudurdu bir çocuk da dedi: «Allah kurtardı beni ayıplıktan». ²⁴ O dedi: «Ko Saabi versin bana taa bir ool!» da koydu oolunun adını İosif («*vermää taa bir*»).

İakovun sürüleri zeedelener

²⁵ Ačan Rahil duudurdu İosifi, İakov dedi Lavana: «Kolver beni, döneyim evä, ana tarafıma, ²⁶ uşaklarımnan hem karılarınnan barabar, angıları için bän işledim sana. Sän bilersin, nekadar bän izmet ettim sana!» – ²⁷ «Eer hoşluklan bakarsan bana, yalvarêrım, kal burada! – dedi ona Lavan. – Fal çekmek-tän annadım, ani senin hatırınnan Saabi beni iisözledi. ²⁸ Sölä, ne ödek isteersin, bän ödeyecäm». ²⁹ «Kendin bilersin, – cuvap etti İakov, – nasıl bän izmet ettim sana, nasıl baktım senin sürülerini. ³⁰ Bän taa gelmediynän, senin malın azdı, şindi sä git-gidä zeedelendi! E kendi evim için nezaman çalışacam?» – ³¹ «Sölesänä, ne vereyim sana?» – sordu Lavan. «Bän sendän bişey istämeerim, – dedi İakov. – Sade bir iş yaparsan bana, ileri dooru da güdecäm hem koruyacam senin hayvannarını:

³²büün, bütün senin sürülerin içindän geçip, ayırayım hepsini benekli, alaca hem kara koyunnarı, hem dä benekli hem alaca keçileri. Bana bu ödek olsun. ³³Sana kolay olsun denemää benim dooruluumu: bundan beeri geldiin zaman bakarsın, ne aldım bän kendimä ödek erinä; eer görürsän bendä beneksiz hem alacasız keçi ya da kara olmayan koyun, – say, ani onnarı çalmışım».

³⁴«İslää! – dedi Lavan. – Olsun ölä, nicä söledin». ³⁵Ama o günü Lavan, ayırıp hepsini tekir hem benekli tekeleri, hepsini alaca hem benekli keçileri, hepsini kara koyunnarı, verdi onnarı kendi oollarına. ³⁶Sora İakovdan uzaklaştı üç günnük yol kadar. İakov da güdüdü Lavanın kalan sürüsünü.

³⁷İakov aldı kavak, badem hem platan aaçlarından taazä dalları da, soyup şirit gibi onnarın kabını, açtı biyaz çentikleri. ³⁸Soyduu çıbıkları o koydu su yalaklarına, neredän hayvannar su içärdilär. Keçilär, geldiynän su içmää, çiftleşärdilär. ³⁹Keçilär tekir çıbıkların önündä çiftleşti için, duuardılar tekir, alaca hem benekli yavrular. ⁴⁰Hem dä koyunnarı İakov ayırdı hem çevirärdi ölä, ani onnar bak-sınnar Lavanın sürülerindeki tekir hem kara hayvannara. Şindi İakovun artık vardı kendi sürüleri, o tutardı onnarı ayırı, Lavanın sürülerinä katmardı. ⁴¹Açan çiftleşärdilär kaavi hayvannar, ozaman İakov koyardı çıbıkları yalıklara, onnarın gözleri önündä, aniki onnar çatışsınnar o çıbıkların yanında. ⁴²Açan sa çiftleşärdilär yufka hayvannar, ozaman o çıbıkları koymardı. Bölecä yufka hayvannar düşärdilär Lavana, kaavilär sä – İakova. ⁴³İakov oldu haliz bir zengin adam, edendi çok koyun hem keçi sürüsü, çırak karı hem adam, devä hem eşek.

İakov kaçêr Lavandan

31 ¹ İakov işitti, ani Lavanın oolları onun için bölä deer-
lär: «İakov aldı bobamızın bütün varlını! Kendi zen-
ginniini o kazandı bobamızın varlınnan!» ² İakov kendisi
dä hesapaldı, ani Lavan bakmêêr ona nicä ileri. ³ Saabi dedi
İakova: «Dön dedelerinin topraana, senselenin yanına. Bän
olacam seninnän».

⁴ İakov buyurdu, çaarsınnar Rahillän Liyayı, gelsinnär o
kıra, neredä otlardı onun sürüleri, ⁵ da dedi: «Bän görerim,
sizin bobanız bana eskisi gibi bakmêêr. Ama bobamın Allahı
benimnän. ⁶ Siz bilersiniz, ani bän işledim bobanıza bütün
kuvedimnän, ⁷ o sa beni aldadardı, on kerä diıştirdi benim
ödeemi. Ama Allah vermedi ona izin, yapsın bana zarar.
⁸ Ačan bobanız deyardı bana: „Senin hakın, benekli hayvannar
olsun“, – bütün sürüdä duuardı benekli hayvannar. Ačan sa
deyardı: „Senin hakın tekir hayvannar olsun“, – bütün sürüdä
tekir hayvannar duuardı. ⁹ Bölecä Allah bobanızın sürüsünü,
ondan alıp, bana verdi. ¹⁰ Bir kerä, o vakıt, açan hayvannar
çatışardılar, bän gördüm düşümdä, ani çatışan tekelär tekir,
benekli ya da alacaydılar. ¹¹ „İakov!“ – dedi bana düşümdä
Allahın angili. „Buradayım!“ – dedim bän. ¹² „Bak, hepsi
çatışan tekelär tekir, benekli hem alaca. Çünkü Lavanın sana
yaptıklarını hepsini gördüm. ¹³ Bän Allâhım, ani sana gö-
ründüydüm Bet-Eldä, neredä Bana emin ettiydin, döküp taş
üstünä zeytin oloyu. Kalk ta git bu topraktan ana tarafına“».

¹⁴ Rahil hem Liya dedilär İakova: «Bobamızın evindä sanki
taa var mı bizim payımız ya da varlımız? ¹⁵ O bizi yabancı
sayêr; o sattı bizi hem bizim için ne ödek aldıysa, onu hep-
sini harcadı. ¹⁶ Böläysä, ozaman bütün varlık, angısını Allah
aldı bobamızdan, o bizim hem uşaklarımızın. Allah sana ne
dediysä, onu yap».

¹⁷ İakov pindirdi uşaklarını hem karılarını develerä,
¹⁸ aldı bütün varlını, topladı sürüsünü, ani o kazandıydı

Padan-Aramda, da dooruldu Hanaan topraana, İsaak bobasının yanına. ¹⁹ Lavan taman gittiydi koyunnarı kırkmaa, da Rahil aldı yanına bobasının idollarını. ²⁰ Butakım İakov aldattı aramey Lavani: bişey ona sölämeyip, ²¹ alıp bütün varlığını, kaçtı ondan. Aykırılıp Fırat deresini, dooruldu Galaad bayırlarına.

Lavan takışêr İakovun ardına

²² Üçüncü günü Lavana bildirdilər, ani İakov kaçtı. ²³ Toplayıp soy-senselesini, o takıştı onun ardına. Edi gündän sora o etişti İakovu Galaad bayırlarında. ²⁴ Ama o gecä Allah, aramey Lavanın düşünä gelip, dedi: «Bak, sert laf İakova sölämä!»

²⁵ Lavan etişti İakovu. İakov artık kurmuştu çadırını Galaad bayırlarında. Lavan da hep o erdä soy-senselesinnän erleşti. ²⁶ Lavan İakova dedi: «Neçin bölä yapêrsın? Sän aldattın beni! Kızlarımı sansın cenktä plenä aldın! ²⁷ Neçin sän kaçtın bendän saklı? Neçin beni aldattın? Neçin bana sölämedin? Bän seni sevinçlän hem türkülärlän, cıngırdaklan hem lira çalgısınnan yola geçireceydim. ²⁸ Brakmadın unukalarımnan hem kızlarımnan, öpüşüp, prost olayım! Ahmaklık yaptın. ²⁹ Var kuvedim sizä kötülük yapayım, ama bobanızın Allahı dün gecä dedi bana: „Bak, sert laf İakova sölämä!“ ³⁰ İsläa, bendän gittin, neçinki bobanın evini özlemişin. Ama neçin çaldın benim allahlarımı?»

³¹ «Korktum, – dedi İakov. – Bän sanardım, ani zorlan alacan kızlarını elimdän. ³² Ama kimdä bulursan allahlarını, o saa kalmayacak! Kardaşlarımızın önündä kendin aara, eer bendä varsa senin bişeyin, al onu!» İakovun haberi yoktu, ani idolları çaldı Rahil.

³³ Lavan girdi İakovun, Liyanın hem iki izmetçiykanın çadırlarına, ama bişey bulamadı. Çıkıp Liyanın çadırından, o girdi Rahilin çadırına. ³⁴ Rahil sä bobasının idollarını devä semerinin altına koyup, oturdu onnarın üstünä. Bobası taraşladı çadırı, ama bişey bulamadı. ³⁵ Rahil dedi ona: «Darılma, bobam, senin önündä ayakça duramadım için: bän kefsizim, nicä karılar her ay olêrlar». Lavan hererdä aaradı, ama idolları bulamadı.

³⁶ İakov, çiledän çıkıp, üfkeli dedi: «Benim ne kabaa-tım, ne günahım var, ani sän bölä üfkäylän takıştın ardıma? ³⁷ Bütün benim işlerimi aktardın – senin işlerindän bişey buldun mu? Varsa, göster, ko benim senseläm hem senin senselän sölesinnär, angımız dooru. ³⁸ İrmi yıl senin yanında işledim. Koyunnarın hem keçilerin hiç düşük yapmadı. Senin süründän bän koç imedim. ³⁹ Hayvannarı canavarlar parladıysa, bän sana onnarı göstermedim, zararını kendim kapattım. Gecä mi, gündüz mü çalınmış hayvan – herbir hayvanın hesabını bendän istedin. ⁴⁰ Gündüz zeetlärdi beni sıcak, gecä – suuk, gözlerimi kıpmardım. ⁴¹ İrmi yıl senin evindä yaşadım. Ondört yıl izmet ettim iki kızın için, altı yıl – sürün için. Sän sä on kerä diıştirdin benim ödeemi. ⁴² Eer olmasaydı benimnän dedemin Allahı – Avraamın Allahı, Angısından İsaak ta korkêr – belliki, sän beni boş ellän yollayacedın. Ama Allah gördü benim çektiklerimi hem çalışmalarımı, onuştan bu gecä Kendisi beni arkaya aldı!»

İakov annaşma yapêr Lavannan

⁴³ Lavan cevap etti İakova: «Bu kızlar benim kızlarım, uşaklar benim uşaklarım, sürülär benim sürülerim. Ne gö-rersin burada – hepsi benim. Büün kızlarıma ya da on-narın uşaklarına kötülük yapabilirim mi? ⁴⁴ Gel yapalım annaşma, sän hem bän, hem ko o göstersiz, ani bizim ara-mız ii».

⁴⁵ İakov, alıp bir taş, koydu onu dikinä, nicä bir nışan ta-şını, ⁴⁶ da dedi soydaşlarına: «Taş toplayın». Toplayıp taşları, adamnar yıvdılar onnarı bireri da o yıvının yanında ekmek idilär. ⁴⁷ Lavan o yıvının adını koydu Egar-Sahaduta, İakov sa o yıvının adını koydu Galaad*. ⁴⁸ Lavan dedi: «Bu yıvın aklımıza getirecek bizim annaşmamızı». Bu üzerä yıvının adı koyuldu Galaad. ⁴⁹ Ona deerlär taa Miţpa («gözledicinin eri»), çünkü Lavan dedi: «Ko Allah görsün bizi ikimizi, açan biri-birimizdän uzaklaşcez. ⁵⁰ Eer sän azarlarsan kızlarımı ya da, onnardan kaarä, alarsan kendinä başka karı, tutasın aklında: diil insan, ama Allah bizi gözlede!»

⁵¹ «Bak, – dedi Lavan İakova, – bu taş yıvını hem bu nışan taşı, ani bän koydum aramızda, – ⁵² andırêrlar bizim annaşmamızı. Ne bän geçecäm yıvının ötäänna sana kötülük yapmaa, ne dä sän geçecän yıvının hem nışan taşının berään-na bana kötülük yapmaa deyni. ⁵³ Ko bizim dedelerimizin al-lahları – Avraamin Allahı hem Nahorun allahı – aramızda sudya olsunnar».

İakov emin etti Allahın adınnan, Angısından korkardı onun bobası İsaak. ⁵⁴ Sora İakov, bayırda kurban kesip, çaardı sen-selesini ekmek imää. İmektän sora onnar geceledilär bayırda. ⁵⁵ Ertesi sabaa erken Lavan öptü unukalarını hem kızlarını, iisözledi onnarı da sora evinä gitti.

* 31:47 Arameycä «Egar-Sahaduta» hem çifitça «Galaad» gelerlär bir maanaya: «aklına getirän yıvın».

İakov hazırlanêr görüşmüü İsavlan

32 ¹İakov ilerledi yolunu da karşılaştı Allahın angillerin-nän. ²Görüp onnarı, İakov dedi: «Bu Allahın konak eri». O erin adını koydu Mahanayim («iki konak eri»).

³İakov kendisinin önüsora yolladı habercileri İsav batüsuna, ani yaşardı Seir topraanda (Edom tarafında), ⁴hem buyurdu, sölesinnär ona bölä lafları: «Benim çorbacıma İsava butakım deyin: „Senin çıraan İakov bölä dedi: ‘Bän çok vakıt, şındiyä kadar, yaşadım yabancı gibi Lavanın yanında. ⁵Şindi benim var öküzlerim, eşeklerim, koyunlarım, adam hem karı çıraklarım. Yollêêrım sana, benim çorbacıma, bu haberi hem umut ederim, ki sän bana hoşluklan bakacan’«». ⁶Geeri dönüp, habercilär dedilär İakova: «Biz gittik senin İsav batünun yanına. Dörtüz adamnan o gelir karşılamaa seni».

⁷İakov pek korktu, onun canı sıkıldı. Yanındaki adamnarı, koyun-keçileri, sırları hem develeri o böldü iki alaya. ⁸«Eer İsav çarparsa alayın birinä, – düşünärdi İakov, – baari öbür alay kurtulur». ⁹Sora İakov dua etti: «Saabi! Büük bobamın Avraamın Allahı, İsaak bobamın Allahı! Sän bana dediydin: „Dön dedelerinin topraana, senselenin yanına, Bän sana hayır yapacam“. ¹⁰O iilikleri hem hayırları, ani Sän bana yaptın, bän, Senin çıraan, kazanmadım. Açan geçtiydım İordan deresini, elimdä sade bir sopa vardı, şindi sä iki alay varlım var. ¹¹Yalvarêrım, koru beni İsav batümdan! Korkêrım, ani o gelecek da öldürecek bizi hepsimizi, karırlan uşakları da! ¹²Çünkü Sän adadıydın: „Bän sana hayır yapacam, deniz kumu gibi sayısız çok yapacam senin evlatlarını“».

¹³İakov geceledi orada, ertesi sabaa ayırdı kendi sürülerindän İsava baaşış: ¹⁴ikiüz keçi, irmi tekä, ikiüz koyun,

irmi koç, ¹⁵ otuz saamal devä yavrularınnan barabar, kırk inek, on bua, irmi dişi eşek hem on erkek eşek. ¹⁶ O verdi hayvannarı çıraklarına, herbir sürüyü ayırı, da dedi: «Gidin benim önümcä, sürülerin arasında boşluk brakın». ¹⁷ Birincisinä İakov dedi: «Açan görecän benim İsav batümu, da o sana sorarsa: „Kimin adamıysın? Nereyi gidersin? Kimin hayvannarını haydêêrsın?“ – ¹⁸ ozaman ona de: „Bu hayvannar senin çıraan İakovun, o yolladı baaşış benim çorbacıma İsava. Kendisi İakov geler bizim ardımızdan“». ¹⁹ İkinci haydayıcıya da, üçüncüsünä dä, hem kalanına da İakov buyurdu, İsavlan buluşarsalar, hep bölä sölesinnär – ²⁰ hem mutlak desinnär: «Senin çıraan İakov geler bizim ardımızdan». Butakım İakov, yollayıp önüsora baaşış, umutlanardı yımışatsın İsavin üreeni. «Sora, açan görüşecez üzüzä, bekim, o baaşlar beni», – düşünärdi İakov. ²¹ Bölecä, yollayıp ileri baaşış, İakov kaldı gecelemää o erdä, neredä konaklandıydı.

İakov güreşer Allahlan

²² İakov o gecä kalktı, aldı yanına iki karısını, iki izmetçiykasını, onbir oolunu da sua bir erdän aykırladı Yabuk deresini. ²³ O hepsini onnarı geçirdi karşı tarafa, sora geçirdi bütün kendi varlığını. ²⁴ Açan İakov kaldı yalnız, Birkimsey girişti onunnan güreşmää da güreşti taa aydınnanınca. ²⁵ Görüp, ani enseyämeer İakovu, O urdu onun budunun oynak kemiinä – da o kemik çıktı erindän. ²⁶ Sora dedi İakova: «Brak beni, çünkü dan eri başladı aar-maa». – «Brakmayacam, taa Sän beni iisözlämeyincä», –

cuvap etti İakov. ²⁷ «Nicä senin adın?» – sordu O. Öbürü dedi: «İakov». ²⁸ Ozaman O dedi: «Bundan beeri senin adın olacek diil İakov, ama İzrail («Allahlan güreşän»), çünkü sän güreştin Allahlan hem insannarlan da üstün çıktın». – ²⁹ «Bana adını sölesänä!» – yalvardı İakov. Ama O cuvap etti: «Neçin sän sorêrsın Benim adımı?» Da iisözledi İakovu.

³⁰ O erin adını İakov koydu Peniel («Allahın üzü»), deyip: «Bän burada Allahı üz-üzä gördüm da saa-seläm kaldım». ³¹ Açañ İakov ayırıldadı Penieldän, güneş duudu. O topallardı. ³² (Bu betereä izraillilär büünkü günädän, hayvan budunu iyärkän, but kemiindän siniri imeerlär. Neçinki O urduydu İakovun but sinirinä.)

İakov karşılaşêr İsavlan

33 ¹ İakov baktı da gördü, ani geler İsav, onun yanında da dörtüz adam. O böldü uşakları Liyaya, Rahilä hem iki izmetçiycasına. ² O dizdi izmetçiycalarını uşaklarınnan önä, Liyayı uşaklarınnan onnarın ardına, Rahili dä İosiflän en geeri. ³ Kendisi dä geçti hepsinin önünä da, yaklaşarkan batüsuna, edi kerä diz çöküp, iiltti başını erä kadar.

⁴ İsav kaçarak çıktı İakova karşı da sarmaşıp öptü onu. İkisi dä başladılar aalamaa. ⁵ İsav baktı karılara hem uşaklara da sordu: «Kim bunnar senin yanında?» İakov dedi: «Bunnar o uşaklar, angılarını Allah baaşladı senin çıraana». ⁶ Yaklaştılar izmetçiycalar uşaklarınnan da baş iilttilär. ⁷ Sora yaklaştılar da baş iilttilär Liya uşaklarınnan. Bitkidä dä yaklaştılar İosif hem Rahil da baş iilttilär.

⁸ «Sän neçin yolladın bana bu sürüleri yolda?» – sordu İsav. «Sän bana hoşluklan bakasın deyni, çorbacım», – cuvap etti İakov. ⁹ «Benim var bol malım, kardaşım, – dedi İsav. – Senin malın sana kalsın».

¹⁰ «Olmaz, – dedi İakov, – eer hoşluklan bakarsan bana, kablet benim baaşışlarımı! Senin üzünü görmää benim için Allahın üzünü görmää gibi, neçinki sän beni kabul ettin! ¹¹ Kabletsänä benim baaşışımı. Allah bana cömert elinnän verdi, benim var bol malım». İakov yalvardı İsave, taa o kayıl olunca kabletmää baaşışları.

¹² «Çıkalım yola, – dedi İsav İakova. – Bän gidecäm önündä». ¹³ Ama İakov dedi ona: «Çorbacım, sän bilersin, nekadar yufka uşaklar. Taa üstünä, yanımda saamal keçilär-län koyunnar hem ineklär var: eer bir gün onnarı zorlarsak, keçilär hem koyunnar hepsi ölüür. ¹⁴ Taa ii, çorbacım, sän benim önümcä gitsänä – bän dä senin ardına gidecäm – enikunu, nicä hayvannar gider, nicä uşaklar gider, taa Seir topraanda sana, benim çorbacıma, etişincä». ¹⁵ – «Yanımdakı adamnarın birkaçını brakayım sana», – teklif etti İsav. Ama İakov dedi: «Neçin, çorbacım? Sän ölä dä bana çok hoşluk yapêrsın».

¹⁶ O günü İsav döndü Seirä. ¹⁷ İakov sa gitti Sukota. Orada o kendinä kaldırdı bir ev, hayvannarına da yaptı bordey. Bunun için bu erä deerlär Sukot («*bordeylär*»).

İakov erleşer Şehem kasabasının yanında

¹⁸ Dönüp Padan-Aramdan, İakov saa-seläm etişti Hanaan topraanda bulunan Şehem kasabasına da erleşti yakınnarda. ¹⁹ O tarlayı, neredä İakov kurdu çadırlarını, o satın aldı Hamorun oollarından üz koyun paayına. Hamorun bir oolunun adıydı Şehem. ²⁰ Orada İakov yaptı bir kurban eri da koydu onun adını El-Elohe-İzrail («*Allah, İzrailin Allahu*»).

Dina hem Şehem

34 ¹ İakovun hem Liyanın kızı Dina gitti erli kızlara musaafirlää. ² Hamorun oolu Şehem (Hamor sa hivey halkındandı, o bölgenin beyi), görüp Dinayı, tuttu onu da zorlan yattı onunnan. ³ O sevdi Dinayı, İakovun kızını, baalandı ona üräännän, yalpak laflar ona sölärdi, ⁴ da dedi kendi bobasına Hamora: «Alsana bu kızı bana karı».

⁵ Açan İakov işitti, ani onun kızını, zorladıp, maskaralamışlar, onun oolları kırdı hayvannarı güdärdi. Onnar gelincä, İakov ses çıkarmadı. ⁶ Şehemin bobası Hamor geldi İakovun yanına lafetmää deyni. ⁷ İakovun oolları, işidip, ne oldu, osaat döndülär kırdan evä. Onnar pek kahırlıydılar hem üfkeliydilər, çünkü İakovun kızını zorlamak – İzrail halkına büük azar: bölä yapmaa olmaz!

⁸ Hamor dedi: «Şehem, benim oolum, sevdalanmış sizin Dinaya. Verseniz onu ooluma karı! ⁹ Bizä senselä olunuz. Bizä kızlarınızı veriniz, bizim dä kızlarımızı siz alınız. ¹⁰ Bizimnän barabar yaşayın, toprak önünüzdä – neredä istärseniz erleşin, alış-veriş yapın, kendinizä toprak edenin». ¹¹ Şehem dä Dinanın bobasına hem kardaşlarına bölä dedi: «Hoşluklan bana bakın, verecäm, ne istärseniz! ¹² Nekadar ödek hem baaşış istärseniz, hepsini verecäm. Sade verin bu kızı bana karı».

¹³ Ozaman İakovun oolları Şehemä hem onun bobasına Hamora verdilər yalandırıcı cuvap, çünkü Şehem zorladı onnarın kızkardaşını Dinayı. ¹⁴ «Olmaz bunu yapalım, – dedilər onnar. – Vermää kızkardaşımızı kesikli olmayan* adama bizim için utanç olur. ¹⁵ Eer hepsi sizin erkekleriniz bizim gibi kesikli olursa, sade ozaman kayıl oluruz. ¹⁶ Ozaman biz sizä kızlarımızı karı veräbiliriz hem sizin

* 34:14 *Kesikli olmayan* – rus. «необрезанный». Bak Sözlüktä.

kızlarınızı karı alabiliriz. Ozaman biz barabar yaşarız hem bir halk oluruz. ¹⁷ Ama eer kayıl olmarsanız da kendinizä kesiklik yapmarsanız, biz, Dinamızı alıp, gidäriz».

¹⁸ Hamor hem Şehem kayıl oldular bu teklifä. ¹⁹ Şehem brakmadı soraya onnarın teklifini – okadar sevärdi İakovun kızını. Şehem sä bobasının evindä en saygılı kişiydi. ²⁰ Sora Hamor hem Şehem, yaklaşıp kasaba portalarına, dedilär insannara: ²¹ «Bu adamnar bizä dostça bakêlar. Ko erleşinnär bizim topraamızda, alış-veriş yapsınnar. Topraklarımız geniş, er var onnara da, bizä dä. Biz alacez onnarın kızlarını karı hem verecez bizim kızlarımızı onnara karı. ²² Ama onnar kayıl olêlar yaşamaa bizimnän barabar hem olmaa bir halk, sade eer hepsi bizim adamnarımız kesikli olursa, nicä onnarın. ²³ Onnarın sürüleri, onnarın varlıkları hem hepsi hayvannarı bizim olur, eer biz kayıl olursak onnarın teklifinä da onnar bizimnän barabar yaşarsa». ²⁴ Kasabalı insannar kayıl oldular Hamorlan hem Şehemnän, da kasabanın hepsi adamnarı kabletilär kesiklii.

²⁵ Üçüncü günü, açan adamnar taa acı çekärdi, İakovun oolları Simeon hem Levi – Dinanın kardaşları, alıp kılıçları*, kuşkusuz kasabaya girdilär da kıydılar orada hepsini adamnarı, kim kesiklik yaptıydı. ²⁶ Kestilär Hamoru hem Şehemi, aldılar Dinayı Şehemin evindän da gittilär. ²⁷ Sora İakovun oolları, dönüp kannı kesim erinä, soygunnadılar kasabayı, neredä zorladıldı onnarın kızkardaşı. ²⁸ Onnar haydadılar koyunnarı, sırları, eşekleri, aldılar kendinä hepsini, ne buldular kasabada hem kırdä, ²⁹ bütün varlıklarını, uşaklarını, karılarını, evlerindeki herbir işi aldılar kendilerine.

³⁰ Ozaman İakov dedi Simeona hem Leviyä: «Siz benim başıma bela getirdiniz! Buradakı insannarı –

* 34:25 *Kılıçlar* – rus. «мечи».

hanaaneyleri hem perizeyleri – bana duşman yaptınız. Biz diiliz çok, onnar birleşärsä da beni öldürärsä, bütün bizim soyumuz yok olur!»³¹ Ama Simeon hem Levi cuvap ettilär ona: «Olmaz bakmaa bizim kızıkardeşimıza, nicä bir orospuya!»*

İakov döner Bet-Elü

35¹ Allah dedi İakova: «Kalk da git erleş Bet-Elä. Orada kur bir kurban eri Allaha, Angısı göründüydü sana, açan kaçardın İsav batündan». ² İakov dedi evdekilerinä hem hepsinä yanındaki insannara: «Yabancı allahlardan, ani var sizdä, atılınız, yıkanıp-paklanınız da diıştiriniz rubalarınızı. ³ Biz gideriz Bet-Elä. Orada bän kuracam bir kurban eri Allaha, Angısı gelärdi bana yardıma zor vakıta hem bulunardı benim yanımda hererdä, nereyi bän gidärdim». ⁴ Onnar verdilär İakova hepsi yabancı allahlarını, kulaklarından çıkarıp küpeleri**, onnarı da verdilär İakova. İakov hepsini bunnarı gömdü Şehemä yakın bir fidan altında. ⁵ Çıktılar onnar yola. Dolaylardakı kasabalarda yaşayan insannar takışmadılar İakovun oolları ardına, neçin deyni onnarı sardıydı Allah korkusu.

⁶ İakov kendi insannarınnan etişti Luz kasabasına (büünkü Bet-El), angısı bulunêr Hanaan topraanda, ⁷ da kurdu orada bir kurban eri. O koydu bu erin adını «El-Bet-El» («*Bet-Elin Allahı*»), çünkü orada ona göründüydü Allah, açan İakov kaçardı batüsundan. ⁸ Öldü Devora,

* 34:31 *Orospu* – rus. «продажная женщина».

** 35:4 *Küpelär* – olmalı, tayfä muskaları (rus. «амулеты»).

angısı Revekayı emzirirdi. Onu gömdülär Bet-Elin aşaa-sında fidan altında, o fidanın adını koydular Allon-Bahut («*aalamak fidanı*»).

⁹Açan İakov döndü Padan-Aramdan, Allah genä görünüp ona, iisözledi onu ¹⁰da dedi: «Senin adın İakov, ama bundan beeri sana demeyeceklär İakov. Senin adın olacak İzrail!» Da koydu onun adını İzrail. ¹¹Sora Allah dedi ona: «Bän Bük Kuvetli Allâhım. Duudurun hem zeedelänin: sendän çekilecek bir halk – kâr bir alay halk! Sendän çekilecek padişahlar! ¹²O topraa, ani Bän verdiydim Avraama hem İsaaka, Bän verecäm sana hem senin evlat boylarına». ¹³Açan Allah kalktı yukarı o erdän, neredä lafetti İakovlan, ¹⁴İakov koydu o erä dikinä bir taş da, onu ayozlamaa deyni, döktü taş üstünä şarap hem zeytin oloyu. ¹⁵İakov o erin, neredä Allah lafetti onunnan, koydu adını Bet-El.

Veniaminin duuması hem Rahilin ölümü

¹⁶Açan onnar uzaklaştılar Bet-Eldän da yaklaştılar Efrata kasabasına, Rahil duudurdu. Duudurması zor oldu, ¹⁷Rahil çok sancı çekti. «Korkma! – dedi lufusa babusu, – taa bir oolun olêr». ¹⁸Ama Rahil ölüm atindäydi. Can verärkän, o koydu çocuunun adını Venoni («*zeetlerimin oolu*»). Ama bobası verdi ooluna ad Veniamin («*saa tarafımdaki oolum*»). ¹⁹Rahil öldü da Efrata (şindi deniler Vifleem) yolunda gömüldü. ²⁰İakov Rahilin mezarında dikti bir nişan taşı. Bu mezar taşı büünnän-büün orada durêr.

İakovun oolları

²¹ İzrail ilerledi yolunu da kurdu çadırlarını Migdal-Ederin öbür tarafında. ²² İzrail o toprakta yaşarken, Ruvim yattı bobasının esir karısının* Valaylan. Bobası üürendi bunu.

İakovun vardı oniki oolu.

²³ Liyanın oolları: Ruvim (İakovun ilk oolu), Simeon, Levi, İuda, İshar hem Zavulon.

²⁴ Rahilin oolları: İosif hem Veniamin.

²⁵ Valanın, Rahilin izmetçiykasının, oolları: Dan hem Naftali.

²⁶ Zelfanın, Liyanın izmetçiykasının, oolları: Gad hem Aşer. İakovun Padan-Aramda duuan oolları bunnardır.

İsaakın ölümü

²⁷ İakov geldi bobasına İsaaka Mamreyä, Kiryat-Arbanın (büün deniler Hevron) yanında, neredä bir vakit kalmış Avraam, sora da İsaak. ²⁸ Üz seksän yıl yaşadı İsaak. ²⁹ O geçindi ihtär, doyup yaşamaa. Ölüp, birleşti kendi dedelerinnän. Onu gömdülär oolları İsav hem İakov.

İsavin evlat boyları

36 ¹ Tä İsavin (ona taa deerlär Edom) evlat boyları için annatma. ² İsav aldı kendisinä karılarını hanaaney kızlarından: Adayı – hetey Elonun kızını, Oholivamayı – Ananın kızını, hivey Tıvonun unukasını, ³ hem dä Basematı, İzmayılın kızını, Nevayotun kızkardaşını. ⁴ Ada İsava duudurdu Elifazı, Basemat – Reueli, ⁵ Oholivama – Euşu, Yalamı hem Korahı. Bunnar İsavin oolları, ani duudular Hanaan

* 35:22 *Esir kari* – rus. «наложница». Bak Sözlüktä.

topraanda. ⁶ İsav topladı kendi karılarını, oollarını, kızlarını, evindeki hepsi adamnarını, sürülerini, Hanaan tarafında kazandı varlığını da, ayırılıp İakov kardaşından, gitti başka memleketä. ⁷ Çünkü onların vardı okadar çok varlıkları, ani onnar, kendi sürülerinnän, artık sıymardılar yaşasınnar barabar bu toprakta. ⁸ İsav (ona taa deerlär Edom) erleşti Seir bayırlarında.

⁹ Tä İsavın, edomitlerin dedesinin, evlat boyları için annatma. ¹⁰ Tä İsavın evlat boylarının adları: İsavın oolu Elifaz – Ada karısından, İsavın oolu Reuel – Basemat karısından. ¹¹ Elifazın oolları: Teman, Omar, Tıfo, Gatam hem Kenaz. ¹² Timna, Elifazın esir karısı*, duudurdu Elifaza Amalek oolunu. Bunnar İsavın evlatları Adadan. ¹³ Reuelin oolları: Nahat, Zerah, Şama hem Miza. Bunnar İsavın evlatları Basemattan. ¹⁴ İsavın oolları, angılarını duudurdu Ananın kızı hem Tıvonun unukası Oholivama: Euş, Yalam hem Korah.

¹⁵ Tä İsavdan çekilän soylar: İsavın ilk oolundan Elifazdan – Teman, Omar, Tıfo, Kenaz, ¹⁶ Korah, Gatam, Amalek. Bunnar Elifazdan çekilän soylar, Adanın evlat boyları, onnar yaşêrlar Edom topraanda. ¹⁷ İsavın oolundan Reueldän çekilän soylar: Nahat, Zerah, Şama hem Miza. Bunnar Reueldän çekilän soylar, İsavın Basemat karısından evlat boyları, onnar yaşêrlar Edom tarafında. ¹⁸ İsavın evlat boyları Oholivamadan: Euş, Yalam hem Korah soylar. Bu soylar çekilerlär İsavın karısından Oholivamadan, Ananın kızından. ¹⁹ Bunnar hepsi İsavın evlat boyları hem onların soyları. Bu soylara deerlär Edom halkı.

* 36:12 *Esir karı* – rus. «наложница». Bak Sözlüktä.

Seirin evlat boyları

²⁰ Bu toprakta yaşardı horey halkı – Seirin evlat boyları. Onun oolları: Lotan, Şoval, Tıvon, Ana, ²¹ Dişon, Eter hem Dişan. Bunnar horey soylarının adları, onnar Edom tarafında yaşayan Seirin evlat boyları.

²² Edom topraanda Seirin evlat boylarının adları: Lotanın oolları – Hori hem Hemam. Lotanın taa vardı kızkardaşı, onun adıydı Timna. ²³ Şovalın oolları: Alvan, Manahat, Geval, Şefo hem Onam. ²⁴ Tıvonun oolları: Aya hem Ana (o Ana, angısı çolda buldu çösmä, açan otladardı Tıvon bobasının eşeklerini). ²⁵ Ananın uşakları: onun oolu Dişon hem onun kızı Oholivama.

²⁶ Dişonun oolları: Hemdan, Eşban, İtran hem Keran.

²⁷ Eterin oolları: Bilhan, Zaavan hem Akan.

²⁸ Dişanın oolları: Uğ hem Aran.

²⁹ Horeylerin soyları bunnardı: Lotan, Şoval, Tıvon, Ana,

³⁰ Dişon, Eter hem Dişan. Seir topraanda soyları bunnardı.

Edomun padişahları

³¹ İzraillilerin taa kendi padişahları yokkan, Edomu kullandı bu padişahlar: ³² ilkin Edomda padişahlık etti Beorun oolu Bela, baş kasabanın adıydı Din hava. ³³ Bela öldüynän, onun erinä geçti Boğralı Yovav, Zerahın oolu. ³⁴ Yovav öldüynän, padişah oldu Teman topraandan Huşam. ³⁵ Huşam öldüynän, onun erinä padişah oldu Bedadın oolu Hadad, angısı ensedi madiannıları Moav topraanda, baş kasabasının adıydı Avit. ³⁶ Hadad öldüynän, onun erinä padişah oldu Masrekalı Samla. ³⁷ Samla öldüynän, onun erinä padişah oldu Rehovot-Hannaharlı Saul. ³⁸ Saul öldüynän, onun erinä padişah oldu Baal-Hanan, Ahborun oolu. ³⁹ Ahborun oolu Baal-Hanan

öldüynän, onun erinä padişah oldu Hadar, baş kasabasının adıydı Pagu, onun karısının adıydı Mehetavel; o Matredin kızı, Me-Zahavın unukası.

⁴⁰Boylarına hem erleşmelerinä görä İsavın soyları bunnardı: Timna, Alva, Etet, ⁴¹Oholivama, Ela, Pinon, ⁴²Kenaz, Teman, Mivtar, ⁴³Magdiel, İram. Bunnardı Edomun soyları, angılının adları verilirdi erleşmelerä o toprakta, neredä yaşardılar. Edomitlerin dedesi İsavdı.

İosif hem onun kardaşları

37 ¹İakov erleşti Hanaan tarafında, neredä yaşadı onun bobası. ²Tä İakovun evlat boyları için annatma.

İosif onedi yaşındaydı. O kardaşlarınnan barabar güdärdi koyun-keçi sürülerini – yardım edärdi kardaşlarına (bobasının Vala hem Zelfa karılarından oollarına). Kardaşlarının kötü yaptıklarını bildirärdi bobasına.

³İosif duuduydu, açan İzrail büük yaştaydı, bu üzerä İzrail sevärdi onu taa pek, nekadar öbür oollarını, baaşladıydı ona bir gercik ruba. ⁴Kardaşlar, görüp, ani bobaları İosifi sever taa pek, nekadar onnarı, başladılar okadar azetmemää İosiftän, ani onunnan yalpak lafedämärdilär.

⁵Bir kerä İosif gördü bir düş. Açan o annattı düşünü kardaşlarına, onnar başladılar taa pek azetmemää ondan. ⁶«Sesläyin, ne gördüm düşümdä! – dedi o. – ⁷Sansın biz tarlada demet baalêêrız, da benim demetim kalktı dikiinä, sizin demetleriniz dä, durup doz-dolay, iildilär onun önündä!» ⁸Kardaşlar dedilär: «Sayılêr, sän bizim üstümüzä padişah mı olacan? Bizä zaabit mi olacan?» Da başladılar taa da pek azetmemää ondan – onun düşleri için hem annattıkları için.

⁹İosif, görüp taa bir düş, annattı onu da kardaşlarına: «Bän düşümdä gördüm, sansın güneş, ay hem onbir yıldız

önümdä iildilär!» ¹⁰ Açan o annattı bu düşünü bobasına hem kardaşlarına, bobası azarladı onu: «Ne biçim düş bu? Çıkêr ölä, ani biz hepsimiz – hem bän, hem anan, hem kardaşların – gelip, önümdä erä kadar iilecez mi?» ¹¹ Kardaşlar üfkelenilär İosifä, ama onun annatması kaldı bobasının aklısında.

Kardaşlar satêrlar İosifi esirlüä

¹² Günün birindä İosifin kardaşları gittilär kıra gütmää bobasının hayvannarını Şehem dolaylarında. ¹³ İzrail dedi İosifä: «Kardaşların güderlär hayvannarı Şehemin yanında. Haydi seni dä onnarın yanına yollayım». – «Bän hazırım», – dedi İosif bobasına. ¹⁴ «Git bak kardaşlarına hem sürüyä, – dedi bobası, – hepsi islää mi, da bana haber getir». Bu laflarlan bobası geçirdi onu yola.

Çıkıp Hevron çayırından, İosif gitti Şehemä. ¹⁵ Kırdä gezi-närkän, o razgeldi bir adama. «Ne aarêêrsın burada?» – sordu o İosifä. ¹⁶ «Aarêêrım kardaşlarımı, – cevap etti İosif. – Bil-meersin mi, neredä onnar güderlär koyunnarı?» – ¹⁷ «Onnar gittilär buradan, – dedi adam, – işittim, lafedärdilär, ani Dotana gideceymişlär».

İosif gitti Dotana da buldu orada kardaşlarını. ¹⁸ Onnar taa uzakta hesapaldılar İosifi da, o yaklaşınca, laflandılar öldürmää onu. ¹⁹ «Tä gelir düş görücü! – dedilär biri-birinä. – ²⁰ Haydi öldürelim onu da atalım bir su kuyusuna, sora deyelim, ani onu paraladı bir canavar. Ozaman bakalım, düşleri aslı çıkacak mı!» ²¹ Ruvim, işidip bunu, kurtardı İosifi. «Öldürmeyin onu, – dedi Ruvim. – ²² Kan dökmeyin. Ani kendi ellerinizlän öldüreceniz, taa ii atın onu çolun ortasında te o kuyuya». Onun aslı neeti ydi – kurtarmaa İosifi da bobasına geeri götürmää.

²³ Açan İosif yaklaştı kardaşlarına, onnar yırtarak çıkardılar onun sırtından gercik rubasını ²⁴ da attılar onu bir kuyuya. Kuyu boştu, onda su yoktu. ²⁵ Tamam oturup ekmek imää, kardaşlar gördülär, ani Galaad tarafından gelir izmayıllı alış-verişçilerin bir kervanı – onnarın develeri Egipetä götürärdilär türlü hoş kokulu smola hem balzam. ²⁶ İuda dedi: «Ne kazanırız, öldürürsäk kardaşımızı? Sora lääzım olacak saklayalım kabaatımızı. ²⁷ Taa ii satalım onu izmayıllılara, ko ellerimiz pak olsun. Çünkü o bizim kardaşımız, kanımız bir». Kardaşları kayıl oldular. ²⁸ Açan madiannı alış-verişçilär* yaklaştılar, kardaşlar çıkardılar İosifi kuyudan da sattılar onnara irmi gümüşä. İzmayıllılar haydadılar İosifi Egipetä.

²⁹ Ruvim döndü kuyunun yanına da gördü, ani İosif orada yok, o kahırdan yırttı sırtında rubalarını. ³⁰ «Çocuk yok orada! – dedi Ruvim, dönüp kardaşlarının yanına. – Ne yapayım şimdi bän?» ³¹ Ozaman kardaşlar aldılar İosifin gölmeeni da, kesip bir tekä, buluştırdılar gölmää kanaan. ³² Sora, getirip gölmää bobalarına, dedilär: «Tä ne biz bulduk. Baksana – bu gölmek senin oolunun mu osa diil mi?» ³³ İakov tanıdı gölmää da baardı: «Oolumun rubası! Onu canavar imiş, olmalı! Hakına, İosifi paralamış!» ³⁴ İakov, sırtındaki rubalarını yırtıp, baalayıp belinä bir parça çuval platı, çok gün sıravardır oolu için yas tuttu. ³⁵ Hepsi oolları hem kızları geldilär onun yanına autmaa onu, ama İakov seslämedi onnarı. «Yok, – deyärdi o, – oolumun yanına yas tutarak öbür dünneyä inecäm!» Da dizeräk hep aalardı oolunu.

³⁶ Alış-verişçilär sä bu vakıt haydadılar İosifi Egipetä da sattılar Potifara – bir büük adama, faraonun baş koruyucusuna.

* ^{37:28} Madiannı alış-verişçilär – olmalı, laf gider İzmayılın evlat boyları için, angıları yaşardılar Madian topraanda.

İuda hem Tamar

38 ¹O vakıt İuda, ayırılıp kardaşlarından, erleştı yaşamaa Adulamdandan bir adamın yanında, angısının adıydı Hira. ²Orada İuda karşılaştı bir hanaaney kızlan. Kızın bobasının adıydı Şua. İuda evlendi ona. ³Karı gebä kaldı da duudurdu bir ool, onun adını koydular İr. ⁴Karı genä gebä kaldı, duudurdu taa bir çocuk, adını koydu Onan. ⁵Genä bir çocuk duudurdu, adını koydu Şela. Açan duudu Şela, İuda Kezivdäydi.

⁶İlk oolu İr için İuda aldı bir karı, onun adıydı Tamar. ⁷Ama Saabinin gözündä İr günahkerdi, bu beterä Saabi onu öldürdü. ⁸Ozaman İuda dedi Onana: «Sän läözım yatasın batünun karısınnan da tamannayasın dever borcunu: ilerledäsin batünun soyunu».*

⁹Ama Onan bilärdi, ani uşak sayılmayacak onun, onuştan o, batusunun karısınnan yattı zaman, herkerä toomunu erä akıdardı, aniki batusunun soyunu uzaltmamaa deyni. ¹⁰Onun bu yaptı Saabinin gözündä günahtı, onuştan Saabi öldürdü Onanı da. ¹¹Ozaman İuda dedi Tamar gelininä: «Dön bobanın evinä da yaşa orada, benim oolum Şela büüyüncä», – çünkü o düşünärdi: «Acaba ölmesin Şela da kardaşları gibi».

Bölecä Tamar döndü bobasının evinä.

¹²Hayli vakıt geçtikten sora İudanın karısı, Şuanın kızını, öldü. Açan bitti İudanın yas tutması, o gitti Timnaya o

* 38:8 Evelki çiftların adetlerinä görä, bu evlenmektä duuan çocuk läözımdı sayılsın ölan kardaşın oolu hem kabletsin onun varlığını.

insannara, angıları kırkardı onun koyunnarını, onun dostu adulamnı Hira da gitti onunnan barabar.

¹³ Tamara haber verdilär: «Senin kaynatan gider Timnaya kırkmaa koyunnarını». ¹⁴ Tamar soyundu dul rubalarını, sarıldı bir şallan, aniki onu tanımasınnar, da oturdu Timna yolunda bulunan Enaim girişindä, çünkü o görärdi, ani Şela artık büüdü, ama ona izin vermedilär Şelaylan evlensin. ¹⁵ İüda, görüp onu, sandı, ani o bir orospu*, çünkü onun üzü örtülüydü. ¹⁶ O saptı yoldan onun tarafına da dedi: «Hadi gel, seninnän yatmaa isteerim», çünkü bilmärdi, ani o onun gelini. Tamar sordu: «Seninnän yatarsam, ne verecän bana?» ¹⁷ «Sürümdän sana bir olak yollayacam», – cuvapladı o. «Olaa taa yollamadıynan, ne verecän bana şindi, ani bän inanayım seni?»

¹⁸ «Ne vereyim sana?» – sordu İüda.

Tamar dedi: «Kendi mühürünü, gaytanını** hem elindeki sopanı».

Hepsini bunnarı verip, İüda yattı Tamarlan, da o gebä kaldı.

¹⁹ Sora Tamar, gidip, soyundu şalını da genä giidi dul rubalarını.

²⁰ İüda, amaanetini*** geeri almaa deyni, adulamnı dostundan yolladı bir olak, ama dostu karıyı bulamadı. ²¹ O sordu oralı insannara: «Enaimdä yol boyunda bir orospu vardı, neredä o?»

«Burada ölä bir karı yok», – dedilär ona.

²² O döndü İüdanın yanına da dedi: «Bän bulamadım onu, oralı insannar bana dedilär: „Burada yok orospu“».

²³ İüda dedi: «O işleri, ani aldı, ko braksın kendisinä, zerä gülüntü oluruz. Bän yolladım ona olaa, ama sän karıyı bulamadın».

* 38:15 *Orospu* – rus. «продажная женщина».

** 38:18 *Gaytan* – rus. «шнур».

*** 38:20 *Amaanet* – rus. «залог».

²⁴ Ölä bir üç aydan sora İudaya haber verdilär: «Senin gelinin orospuluk etmiş da gebä kalmış». İuda dedi: «Çıkarın onu dışarı da yakın!»

²⁵ Açıan Tamarı çıkarardılar, o kaynatasına yolladı haber: «Bän gebä kaldım bu işlerin saabisindän» – hem taa dedi: «Baksana, bu mühür, gaytan hem sopa kimindir?»

²⁶ İuda, tanıyıp bu işleri, dedi: «Bu insan bendän taa dooru, neçinki bän onu Şela ooluma almadım». Da birtaa onunnan yatmadı.

²⁷ Açıan geldi vakıt karı duudursun, annaşıldı, ani onun karnısında var ikiz. ²⁸ Karı duudurarkan, ikizlerin birisi elini dışarı çıkardı; ozaman lufusa babusu baaladı onun elinä bir kırmızı iplik da dedi: «Bu ilk duudu». ²⁹ Ama uşak çekti elini geeri, da kardaşı ilk duudu. Lufusa babusu dedi: «Sän nasıl kendinä kedik açtın?» Da koydu onun adını Pareş («kedik açmaa»). ³⁰ Sora duudu onun kardaşı, angısının elinä baalıydı kırmızı iplik. Onun adını koydular Zerah («dan eri»).

İosif hem Potifarın karısı

39 ¹ İzmayılılar İosifi götürdülär Egipetä. Orada onu satın aldı faraonun bir adamı, koruyucuların başı egipetli Potifar.

² Saabi İosifländi, da onun işleri islää gidärdi egipetli çorbacısının evindä. ³ Onun çorbacısı gördü, ani Saabi

İosiflän hem ani O yardım eder ona, uuru islää gitsin herbir iştä. ⁴ İosif kazandı onun hayırını da oldu onun izmetçisi. Potifar koydu onu kendi evinä hem bütün çorbacılına buyurucu. ⁵ Ozamandan beeri, açan o koydu İosifi cuvapçı kendi evinä hem bütün çorbacılına, Saabi iisözledi egipetlinin evini İosifin hatırı için. Potifarın evinä, tarlasına, bütün varlığına Saabi bereket verdi. ⁶ Bu üzerä Potifar verdi İosifin elinä hepsini kendi işlerini; imäk imeesindän kaarä, egipetlinin başka hiç bir zaameti kalmadı.

İosif gözäl hem kıvrak boylu bir adamdı. ⁷ Birazdana çorbacısının karısı ona göz koydu da dedi: «Yat benimnän».

⁸ Ama İosif inkär etti, deyip: «Çorbacım verdi benim elimä bütün varlığını, kendisinin evdä hiç bir zaameti yok. ⁹ Bu evdä bendän büyük kimsey yok. Benim için hiç bişey yasak yok – sendän kaarä: sän onun karısıysın. Nasıl bän bölä bir kötülük yapayım, Allahın önündä günaha gireyim?» ¹⁰ Potifarın karısı her gün hep savaşırdı yanılmaa İosifi, ama o kayıl olmadı yatmaa onunnan.

¹¹ Bir gün İosif girdi çorbacısının evinä kendi işini yapmaa deyni. Evdä başka kimsey yoktu. ¹² Potifarın karısı, tutup İosifi rubasından, dedi: «Yat benimnän!» Ama İosif, kendi rubasını karının elindä bırakıp, kaçarak çıktı evdän dışarı. ¹³ Gördüynän, ani İosif kaçtı, bırakıp rubasını onun elindä, ¹⁴ karı çaardı çırakları da dedi: «Bakın: bu çıfıdı getirdilär burayı, ani o bizi gülmää alsın! O geldi benim yanıma da istedi yatmaa benimnän! Bän üüsek seslän baardım. ¹⁵ İşidip, ani bän baarêrım, o braktı rubasını da kaçtı dışarı!» ¹⁶ Kocası taa evä gelincä, o tuttu kendisindä İosifin rubasını. ¹⁷ Kocasına da hep ölä annattı: «O çıfıt çırak geldi yanıma – sän getirdin onu burayı, ani gülmää alsın beni! ¹⁸ Açan bän giriştim baarmaa, yardıma çaarmaa, o braktı rubasını da kaçtı evdän!» ¹⁹ İşidip karısının annattıklarını: «Tä ne istedi yapsın bana senin çiraan», –

İosifin çorbacısı üfkeleni. ²⁰ O buyur etti, tutsunnar İosifi da atsinnar zındana – orayı, neredä tutardılar padişahın kapancılarını.

İosif zındanda

Bölä İosif düştü zındana. ²¹ Ama Saabi onunandı, O yaptı ona iilik: İosif kazandı zıندان başının hayırını. ²² O verdi İosifin elinä hepsini kapancıları. İosif bütün zıندان işlerinin cuvapçısıydı. ²³ Zıندان başının da hiç bir zaameti yoktu, çünkü Saabi İosifläندی da yardım edärdi ona herbir iştä.

İosif açıklêr kapancıların düşlerini

40 ¹ Biraz vakit geçtiynän, Egipet padişahının şarapçısı hem padişahın ekmekçisi kendi çorbacılarını, faraonu, gücendirdilär.

² Faraon üfkeleni bu iki yakın adamına – baş şarapçıya hem baş ekmekçiyä. ³ Onnarı koruyucular başının evinä kapattırdı, kâr o zındana, neredä kapalıydı İosif. ⁴ Koruyucular başı koydu İosifi izmet etsin onnara. Geçti biraz vakit. ⁵ Bir gecä ikisi dä – faraonun şarapçısı hem faraonun ekmekçisi – gördülär birär düş. Herbiri kendi düşünü gördü, herbir düşün kendi açıklaması vardı. ⁶ Sabaalen geldi İosif da gördü, ani onnar raatsız. ⁷ «Neçin sarkıtmışınız suratınızı?» – sordu İosif faraonun bu adamnarına, ani kapalıydılar İosiflän barabar. ⁸ «İkimiz dä düş gördük, ama düş açıklayan burada yok». İosif dedi: «Düş açıklamaa Allaktan diil mi? Annadın bana düşlerinizi».

⁹Baş şarapçı annattı: «Bän gördüm, sansın benim önümdä bir üzüm çotuu. ¹⁰O çotuun üç çıbı vardı. O çıbıklar başladılar büümää, çiçeklendilär, sora oldular salkımnar. ¹¹Benim elimdä dä – faraonun çölmää. Bän kopardım üzümneri, sıktım suyunu çölmää da ikram ettim faraonu».

¹²«Senin düşünün açıklaması budur, – dedi ona İosif. – Üç çıbık – üç gündür. ¹³Üç gündän sora faraon seni genä üüseldecek: koyacak eski erinä, da sän genä olacan şarapçı – dökecän onun çölmeenä şarap. ¹⁴Açan senin işlerin doorulacak, aklına getir beni. Yap bana bir iilik – annat benim için faraona, kurtar beni buradan. ¹⁵Çünkü beni, kavrayıp, zorlan getirdilär çıftı tarafından! Burada bän yapmadım bişey, ani o iş için beni atsınnar zındana!»

¹⁶Baş ekmekçi, işidip sevindirici açıklamayı, dedi: «Bän dä gördüm bir düş: sansın benim başımda var üç sepet. ¹⁷En üstteki sepettä – türlü tatlılıklar, ani pişiriler faraona deyni, kuşlar başımın üstündeki o sepettän iyerlär». ¹⁸İosif ona bölä cuvap verdi: «Bu geler şu annamaya: üç sepet – üç gündür. ¹⁹Üç gündän sora faraon seni dä „üüseldecek“: o seni bir aaca asacak; kuşlar da senin güüdeni gagalayacak».

²⁰Üç gündän sora faraonun duuma günüydü, da hepsinä izmetçilerinä o bir büyük sofrı kurdu. Hepsinin önündä o günü faraon kapandan çıkardı baş şarapçıyı hem baş ekmekçiyi. ²¹Baş şarapçıyı – onun eski erinä koydu, da o genä faraona çölmää vermää başladı. ²²Baş ekmekçiyi dä – astırdı: hepsi oldu İosifin açıklamasına görä. ²³Ama baş şarapçı aklısına getirmedi İosifin yalvarmasını, unuttu onu.

İosif açıklêr faraonun düşlerini

41 ¹ İki yıldan sora faraon gördü bir düş: sansın o durêr Nil deresinin boyunda. ² Deredân çıktı gözâl hem besli edi inek da başladılar otlamaa derâ boyunda sazlıkta. ³ Sora deredân çıktı edi çirkin hem zabun inek da durdular öbür ineklerin yanında – ⁴ da bu çirkin hem zabun ineklär idilär o gözâl hem tuyan inekleri. Bu vakıt faraon uyandı. ⁵ Sora genâ uykuya daldı da gördü başka bir düş: bir sapta büüdü edi islää hem dolgun başak. ⁶ Onnardan sora büüdü taa edi başak – bunnar yufkaydı hem sıcak lüzgerdän kaurulmuştu. ⁷ Da yufka başaklar yuttular o gözâl hem dolgun başakları! Bu vakıt faraon uyandı da annadı, ani o düş gördü.

⁸ Ertesi sabaa onun canı raatsızdı. O çaardı bütün Egipttän büücüleri hem bilgiçleri, annattı düşlerini, ama hiç kimsey açıklayamadı onun düşlerini. ⁹ Ozaman baş şarapçı dedi faraona: «Aklıma getiririm bir eski günahımı. ¹⁰ Bir kerâ faraon üfkelendi çiraklarına da kapattı beni hem baş ekmekçiyi koruyucular başının evinâ. ¹¹ Bir gecâ ikimiz dâ düş gördük, herbirimiz kendi düşünü, düşlerin açıklamaları diildi birtürlü. ¹² Orada bizimnän barabar vardı bir izmetçi çift – koruyucular başının çiraa. Biz annattık ona düşlerimizi, da o açıkladı bizim düşlerimizi – herbirimi-zâ söledi, ne annamaya geler onun düşü. ¹³ Nicâ o bizâ söledi, ölä dâ oldu: beni eski erimâ koydular, öbürünü dâ astılar».

¹⁴ Faraon çaarttı İosifi. Onu o saat çıkardılar kapandan, traş ettilär, diıştirdilär rubalarını, da İosif çıktı faraonun önünâ. ¹⁵ Faraon dedi: «Bän gördüm bir düş, ama kimsey onu açıklayamêr. İştittim, ani düşleri açıklarmışın». ¹⁶ İosif faraona dedi: «Diil bän, ama Allah faraona en uygun açıklama yapacak». ¹⁷ Faraon annattı İosifâ: «Düşümdâ gördüm, sansın bän durêrim Nil deresinin boyunda.

¹⁸ Deredän çıktı gözäl hem tuyan edi inek da başladılar otlamaa derä boyunda sazlıkta. ¹⁹ Onnardan sora deredän çıktı edi zabun, çirkin hem yufka inek – bütün Egipettä bu kadar çirkin inek yoktur gördüüm. ²⁰ Da bu zabun hem yufka ineklär o edi tuyan inää idilär. ²¹ Ama idiktän sora onnar hep ölä zabun kaldılar, sansın bişey imemişlär. Da bän uyandım. ²² Sora gördüm taa bir düş: bir sapta büüdü edi dolgun hem gözäl başak. ²³ Onnardan sora büüdü taa edi başak – bunnar yufkaydı hem sıcak lüzgerdän kaurulmuştu. ²⁴ Da bu yufka başaklar yuttular gözäl başakları. Bän annattım düşlerimi büücülerä, ama onnar bana bişey açıklayamadılar».

²⁵ «Bu iki düşün açıklaması birdir, – dedi İosif faraona. – Allah bildirmiş sana, ne yapacak. ²⁶ Edi gözäl inek – o edi yıl. Edi gözäl başak – o da edi yıl. Düşlär bir annamaya gelir. ²⁷ Taa sora çıkan edi çirkin hem zabun inek – o taa edi yıl. Edi yufka hem sıcak lüzgerdän kaurulmuş başak – edi yıl kıtlık olacaa annamasına gelir. ²⁸ Nicä bän sölediydim faraona: Allah gösterer faraona, ne O yapacak. ²⁹ Bütün Egipet topraanda edi yıl islää bereket olacek. ³⁰ Ama sora edi yıl ölä bir kıtlık olacek, ani bolluk yılları unudulacek. Açlık ipradacek topraa. ³¹ Ölä aar bir kıtlık olacek, ani evelki bolluun hiç adı da kalmayacek. ³² Faraon iki kerä düş gördü onuştan, ani Allahın neeti artık çetin hem tezdä O tamannayacek Kendi neetini.

³³ Şindi ko faraon bulsun akıllı hem aarif bir adam da koysun onu Egipet topraana önderci. ³⁴ Ko bütün padişahlıkta faraon koysun cuvapçı insannarı, aniki edi bolluk yılı içindä bereketin beşinci payını toplamaa ³⁵⁻³⁶ kasabalarda faraonun ambarlarına. Ozaman edi kıtlık yılı boyunca olacek imeelik, aniki Egipet padişahlı kaybelmesin bu kıtlıktan».

İosif – Egipetin öndercisi

³⁷ Faraon hem hepsi onun izmetçileri beendilär İosifin laflarını. ³⁸ Faraon dedi adamnarına: «Bulacez mı başka bir adam, angısında var Allah Duhu?» ³⁹ Sora faraon dedi İosifä: «Allah sana bunnarı hepsini açıkladıysa, sendän taa akıllı hem aarif kimsey yoktur. ⁴⁰ Sän bakacan benim padişahlıımı, senin sözünü sesleyecek bütün halkım. Sade benim tronum olacek sendän üstün. ⁴¹ Bän seni koyacam önderci bütün Egipet topraana». ⁴² Sora faraon çıkardı parmaandan kendi mühürünü da giidirdi onu İosifin parmaana. O giidirdi İosifä incä ketendän rubaları hem astı boynusuna bir altın sincir. ⁴³ Faraon buyur etti gezdirsinnär İosifi kendisinin ikinci faytonunda hem onun önündä baarsinnar: «Avreh!» («*yol açın*»). Butakım faraon koydu İosifi bütün Egipet üstünä önderci.

⁴⁴ «Bu benim istediim, – dedi faraon İosifä. – Faraon bänim, ama Egipettä, sendän izin almadaan, kimsey elini-ayaanı kıpırdatmayacak!» ⁴⁵ Faraon koydu İosifä eni ad: Tıfnat-Paneah. Verdi ona karı Poti-Peranın kızını Asnatı. (Poti-Pera Geliopol kasabasında din izmetçisiydi.) Da İosif yollandı boydan-boya gezmää Egipet topraanı. ⁴⁶ İosif otuz yaşındaydı, açan başladı izmet etmää faraona. Çıkıp faraondan, o gezdi bütün Egipeti.

⁴⁷ Edi bolluk yılı boyunca toprak çok bereket verdi. ⁴⁸ Bütün ekini, ani o yıllarda toplardılar Egipettä, İosif daadardı kasabalara: herbir kasabaya – dolay tarlalardan meyvaları. ⁴⁹ O topladı ambarlara denizin kumu kadar çok booday – okadar çok, ani onu yoktu nasıl ölçüp-saymaa.

⁵⁰ Kıtık yılları başlamadaan, Asnat (Geliopoldakı din izmetçisinin Poti-Peranın kızı) duudurdu ona iki çocuk.

⁵¹ İlk oolunun adını İosif koydu Manasiya («*unutturan*»), deyip: «Allah bana unutturdu bütün benim acılarımı hem bobamın evini». ⁵² İkinci oolunun adını koydu Efrem («*bereketli*»), deyip: «Allah beni bereketli yaptı o toprakta, neredä zeet çektim».

⁵³ Egipettä edi bolluk yılı geçtilär. ⁵⁴ Nicä dä söledi ydi İosif, başladı edi kıtlık yılı. Her tarafta kıtlık oldu, ama Egipetin herersindä ekmek vardı. ⁵⁵ Açan egipetlilär, aaç kalıp, gittilär faraondan iyecek istemää, faraon onnara dedi: «Gidin İosifä, ne o sizä deyärsä, onu yapın». ⁵⁶ Bütün Egipettä oldu kıtlık. İosif, ambarları açıp, çeketti egipetlilerä booday satmaa, çünkü Egipet topraanda kıtlık sarplaşardı. ⁵⁷ Başka padişahlıklardan da insannar booday satın almaa deyni gelärdilär Egipetä, İosifä, çünkü hererdä kıtlık sarplaşardı.

İosifin kardaşları giderlär Egipetä

42 ¹ Üürenip, ani Egipettä var booday, İakov dedi ollarına: «Ne bakêrsınız biri-birinizä? ² Bän işittim, ani Egipettä varmış booday. Gidin, satın alın, aniki ölmeyelim aaçlıktan». ³ Da İosifin on kardaşı yollandılar Egipetä booday almaa. ⁴ Sade Veniamini, İosifin öz kardaşını, İakov brakmadı gitsin öbür kardaşlarınınan, çünkü korkardı gelmesin oolunun başına bir bela.

⁵ İzrailin ollarınnan barabar Egipetä booday almaa geldi ydilär başka insannar da – çünkü kıtlık olduydu bütün Hanaan topraanda. ⁶ İosif Egipet topraanda büük önderciydi – o herkezä booday satardı. Kardaşlar, yaklaşıp ona, diz çöküp onun önündä, baş iilttilär erä kadar. ⁷ İosif,

görüp kardaşlarını, tanıdı onnarı, ama yaptı kendisini, ani tanımêêr, da sert sordu: «Neredân geldiniz?» – «Hanaan-dan, booday almaa geldik», – dedilär onnar. ⁸ İosif tanıdı kardaşlarını, ama onnar İosifi tanımadılar. ⁹ O aklısına getirdi kendi düşlerini da dedi: «Siz gözçüysünüz*. Geldiniz üürenmää topraamızın yufka erlerini». – ¹⁰ «Aman, çorbacı! – dedilär kardaşları. – Biz, senin çırakların, geldik iyecek satın almaa. ¹¹ Hepsimiz bir bobanın uşaklarıyız, dooru insannarız! Biz senin çırakların, diiliz gözçü!» – ¹² «Yok, – dedi İosif, – siz geldiniz üürenmää topraamızın zayıf erlerini!» ¹³ «Biz, senin çırakların, oniki kardaşız, – dedilär onnar. – Hepsimiz Hanaan topraanda yaşayan bir bobanın uşaklarıyız. Küçük kardaşımız bobamızın yanında kaldı, biri dä kaybeldi». – ¹⁴ Ozaman İosif dedi: «Nicä söledim, ölä dä var: siz gözçüysünüz. ¹⁵ Ama biz sizi deneyecez. Emin ederim faraonun adınnan: küçük kardaşınız gelmeyincä, siz buradan çıkamayacınız. ¹⁶ Aranızdan birini yollayın, getirsin kardaşınızı, öbürleriniz dä burada kapalı kalacınız. Bakacez, annattıklarınız dooru mu osa diil mi. Eer diilsä – sayılêr, siz gözçüysünüz. Emin ederim faraonun adınnan!»

¹⁷ İosif kapadı onnarı üç günä kapana. ¹⁸ Üçüncü günü dedi onnara: «Yaparsanız ölä, nasıl deyecäm, – canınızı kurtararsınız, çüncü bän korkêrım Allahtan. ¹⁹ Eer siz hakına dooru insannarsanız, ko aranızdan biri kalsın kapanda, öbürleri dä açlık çekän evdekilerinizä booday götürsün. ²⁰ Sora küçük kardaşınızı bana getirin. Eer söledikleriniz aslı çıkarsa, ozaman ölümdän kurtulursunuz».

Kardaşlar ölä dä yaptılar.

²¹ «Kardaşımıza yaptıklarımız için bu bizä bir cezadır! – deyardilär onnar biri-birinä. – Biz gördük onun can zeetlerini, ama acımadık onu, makarki o yalvarardı bizä. Bu betereä

* 42:9 *Gözçü* – rus. «лазутчик», «разведчик».

başımıza bela geldi!»²² Ruvim onnara dedi: «Demedydim mi sizâ: „Zarar yapmayın çocaa“? Ama siz seslämediniz. Şindi biz cuvap ederiz onun kanı için». ²³ Bilmârdilâr kardaşlar, ani İosif annêêr onnarın lafını, çünkü İosif lafedârdi onnarlan çevirici aşırı. ²⁴ İosif çekildi bir tarafa da girişti aalamaa. Sora, dönüp, genâ lafetti onnarlan. Aralarından Simeonu alıp, kardaşlarının gözü önündä baalattırdı onu. ²⁵ Sora buyurdu izmetçilerinä, doldursunnar onnarın torbalarına booday, herbirinin gümüşünü koysunnar geeri onun çuvalına hem yol için versinnâr iyecek. Bölä dä yapıldı. ²⁶ Kardaşlar, ükledip boodayı eşeklerinä, çıktılar yola.

²⁷ Açıan konaklandılar gecelemää deyni, onnarın birisi, çözüp torbasını, aniki alaflamaa eşeeni, gördü kendi gümüşünü – para torbanın aazındaydı. ²⁸ «Gümüşümü geeri vermişlâr! – dedi o kardaşlarına. – Tä torbamda!» Onnarın ürekleri koptu. Titireyeräk, onnar başladılar sormaa biri-birinä: «Ne getirdi bizim başımıza Allah?»

²⁹ Dönüp Hanaan topraana, bobaların yanına, kardaşlar annattılar ona, ne geldi başlarına: ³⁰ «Egipetin öndercisi lafetti bizimnän sert, nicâ gözçülârlän. ³¹ Ama biz dedik ona: „Biz dooru insannarız, diiliz gözçü. ³² Hepsimiz bir bobanın uşaklarıyız. Oniki kardaşız; biri kaybeldi, en küçüü dä Hanaan topraanda bobamızın yanında“. ³³ Ama o topraan öndercisi bizâ dedi: „Dooru olduunuzu bän bölä annayabilirim: birinizi burada yanımda brakın, kalanınız da alın boodayı da götürün açlık çekän evdekilerinizä. ³⁴ Küçük kardaşınızı da bana getirin. Ozaman bän inanacam, ani siz diilsiniz gözçü, ama dooru insannarsınız. Kardaşınızı geeri verecäm hem izin verecäm alış-veriş yapasınız bütün bizim topraamızda“».

³⁵ Boşaldıp torbalarını, herkezi buldu torbasında kesesini gümüşlän. Görüp keseleri, hem kendileri, hem bobaları korktular. ³⁶ «Siz beni uşaksız brakêrsınız, – dedi onnara bobaları İakov. – İosif yok, Simeon yok. Veniamini alêrsınız.

Hepsi belalar – benim başıma!»³⁷ Ruvim cuvapladı bobasına: «Benim iki oolumu öldür, eer getirmärsäm geeri Veniamini. Ver onu bana, bän getirecän onu sana geeri». –³⁸ Ama İakov dedi: «Oolumu sizinnän yollamayacam, çünkü onun kardaşı öldü, o yalnız kaldı. Eer yolda onun başına bir bela gelärsä, bu kahırlan siz benim biyaz başımı öbür dünneyä götüreceniz».

İosifin kardaşları genä giderlär Egiptä

43¹ Ama kıtlık hep kaavileşärdi. ² Açan Egiptän getirilän booday bitti, bobası dedi onnara: «Gidin genä, getirin bizä baari biraz imäk». ³ İuda ona bölä söledi: «O adam bizä sıkı sımarladı: „Eer kardaşınız sizinnän gelmäzsä, benim üzümü görmeyeceniz“. ⁴ Kardaşımızı bizinnän yollarsan, ozaman, gidip, sana imäk alarız. ⁵ Ama yollamarsan, yok neyä gidelim, neçinki o adam dedi: „Kardaşınızı getirmäzseniz, benim üzümü görmeyeceniz“. – ⁶ «Neçin bana kötülük yaptınız, – dedi İzrail, – neçin sölediniz, ani taa bir kardaşınız var?» ⁷ Onnar cuvapladılar: «O adam sordu kendimiz hem evdekilerimiz için: „Bobanız taa yaşêêr mı? Başka kardaşınız var mı?“ O sordu, biz söledik. Kim bilärdi, ani o buyuracak getirelim kardaşımızı?»

⁸ Sora İuda dedi bobasına İzrailä: «Kolver çocu benimmän, da biz gidelim. Ozaman ölmäriz, saa kalırız – sän dä, biz dä, bizim uşaklarımız da. ⁹ Bän ona cuvapçı olacam, bendän cuvap

isteyecän: eer onu getirip senin önünä çıkarmazsam, ömür boyunca senin önündä kabaatlı olurum. ¹⁰ Biz oyalanmasaydık, şindiyä kadar iki kerä gidip-geleceydik!»

¹¹ Ozaman bobaları İzrail dedi onnara: «Böläysä, bu takım yapın: doldurun torbalarınıza topraamızın en ii meyvalarından da götürün ona baaşış – balzam, bal, türlü hoş kokular, fıstık, badem. ¹² Yanınıza alın iki kat zeedä gümüş – o paraları, ani koymuştular torbalarınıza, geeri götürün; bekim, yannışlık olmuştur. ¹³ Alın Veniamini da genä gidin o adamın yanına. ¹⁴ Büük Kuvetli Allah ko versin o adama acıyannık, aniki o geeri versin sizä hem Simeonu, hem Veniamini! Bana sa, eer yazılıysa uşaksız kalayım, ko kalayım».

¹⁵ Alıp yannarına baaşışları, iki kat zeedä gümüş hem Veniamini, kardaşlar gittilər Egipetä da çıktılar İosifin önünä. ¹⁶ Açan İosif gördü onnarın yanında Veniamini, o söledi izmetçisinä, angısı bakardı onun evini: «Götür bu adamnarı benim evimä. Kes bir hayvan da yap imä – büün onnar üülen ekmeeni iyeceklär benimnän barabar».

¹⁷ Ev izmetçisi yaptı hepsini, nicä söledi İosif, götürdü onnarı evä. ¹⁸ Ama kardaşlar korktular da dedilər: «Bizi götürerlär, olmalı, o gümüşlär için, ani torbalarımıza koyulduydu! Şindi abanaceklar üstümüzä, yapaceklar bizi çırak, eşeklerimizi dä alaceklar!» ¹⁹ Evin kapusunda onnar danıştılar ev izmetçisinä: ²⁰ «Seslesänä bizi, çorbacı. Biz bir kerä geldiydik burayı booday almaa. ²¹ Ama açan konaklandık gecelemä deyni, geeri dönärkän, biz açtık torbalarımızı da gördük, ani torbalarımızın aazına koymuştular paramızı – taman okadar, nekadar ödediydik. O gümüşleri sizä geeri getirdik. ²² Bundan kaarä, iyecek almaa deyni başka para yanımıza aldık. Kim ozaman koymuş torbalarımıza gümüş, biz bilmeeriz». – ²³ «Kasavetlänmeyin, – dedi onnara ev izmetçisi. – Korkmayın. Olmalı, sizin Allahınız – bobanızın Allahı – koydu bu

paraları torbalarınıza. Bän sizin gümüşlerinizi ozaman aldım». Bundan sora getirdi onnara Simeonu. ²⁴ Sora çaardı hepsini İosifin evinä, getirdi ayaklarını yıkamaa deyni su, eşeklerinä verdi alaf.

²⁵ Kardaşlar hazırladılar baaşışlarını, İosifi üülen-dä karşılamaa deyni, çünkü onnara artık sölendiydi, ani orada üülen ekmeeni iyeceklär. ²⁶ Ačan geldi İosif, onnar verdilär ona baaşışları da, diz çöküp onun önündä, iilttilär başlarını erä kadar. ²⁷ İosif seläm verdi onnara da sordu: «Siz annattıydınız ihtär bobanız için. Ne yapêr o? Yaşêr mı taa?» – ²⁸ «Bizim bobamız, senin çıraan, yaşêr, saa-seläm», – cuvapladılar kardaşlar da, diz çöküp, baş iilttilär.

²⁹ Kaldırıp başını hem görüp kendi kardaşını Veniamini, Rahilin oolunu, İosif sordu: «Bu mu o sizin küçük kardaşınız, angısı için bana annadardınız?» Sora ekledi: «Allah sana hayır versin, oolum!» ³⁰ Ačan İosif gördü kardaşını, onun ürää başladı sızlamaa, onun aalaya-caa çıktı, da o, hızlı girip başka bir odaya, aaladı orada. ³¹ Sora, üzünü yıkayıp, o dışarı çıktı da, toplayıp kendini, buyur etti getirinnär imeeyi. ³² İosifä ayır, musaafirlerä ayır, onnarlan barabar iyän egipetlilerä da ayır imäk verildi, çünkü egipetlilerä çıftlarlan barabar imää sayılardı iirenmäk. ³³ Kardaşları oturtular İosifin önündä sırasınca – büüyündän küçüünä dooru. Onuştan onnar şaşarak bakardılar biri-birinä. ³⁴ İosifin masasından onnara imäk daadıldı – Veniaminin payı öbürlerindän beş kat zeedäydi. Onnar iyip-içtilär, konuştular İosiflän barabar.

İosif deneer kardaşlarını

44 ¹ İosif dedi ev izmetçisinä: «Doldur bu adamnarın torbalarına imäk, nekadar taşıyabileceklä. Herbirinin gümüşünü torbasının aazına koy. ² En küçüün torbasına gümüşlän bilä koy benim gümüş çölmeemi dä». İzmetçisi yaptı ölä, nicä söledi İosif. ³ Sabaalen erken musaafirleri eşeklerinnän geçirdilär evä. ⁴ Kardaşlar çıktılar kasabadan, ama taa uzaklaşmadılar, açan İosif dedi izmetçisinä: «Çabuk etiş onnarı! Etişip, sölä onnara: „Siz neçin iilik için kötülük yaptınız? ⁵ Neçin çaldınız çorbacımın gümüş çölmeeni, angısından o içer hem onunnan fal çeker. Siz kötülük yaptınız!“»

⁶ Ev izmetçisi etişti onnarı da söledi bu lafları. ⁷ Kardaşlar dedilär: «Çorbacımız, neçin bölä lafedersin? Biz, senin çırakların, bu işi yapamamız! ⁸ O gümüşü bilä, ani bulduk torbalarımızın aazında, biz geri getirdik Hanaan topraandan! Var mı nasıl senin çorbacının evindän çalalım gümüş ya da altın? ⁹ Eer birimizdä kaybelän iş bulunursa, ko o öldürülsün, biz dä hepsimiz çorbacımıza çırak olalım». – ¹⁰ «İslä, ko olsun ölä, nicä deersiniz, – dedi izmetçi, – ama kimdä bulunursa, çırak olacak, kalanınız da kabaatsız sayılacak».

¹¹ Kardaşlar saat indirdilär torbalarını da çözdülär onnarı. ¹² Ev izmetçisi aaradı sırasınca – büüyündän taa küçüünä kadar. Çölmek bulundu Veniaminin torbasında. ¹³ Kardaşlar kahırdan yırttilar sırtında rubalarını. Sora üklettilär torbalarını eşeklerinä da döndülär geri kasabaya.

¹⁴ Açan İuda hem kardaşları geldilär İosifin evinä, o taa oradaydı. Onnar, diz çöküp, baş iilttilär onun önündä erä kadar. ¹⁵ «Nasıl yapabildiniz bu işi? – dedi onnara İosif. – Bilmeersiniz mi, ani benim gibi insannar becerelär

fal çekmää?» — ¹⁶ «Ne deyelim, ne söyleyelim, çorbacım? — cuvapladı İuda. — Dooruluumuzu nasıl gösterelim? Allah üzä çıkardı bizim günahımızı. Artık hepsimiz çorbacımızın çıraklarıyız — hem biz, hem o, angısında bulundu çölmek». — ¹⁷ «Yok, — dedi İosif, — bölä yapmayacam! Kimdä bulundu çölmek, ancak o olacek benim çıraam. Siz dä saa-seläm dönün bobanızın yanına».

¹⁸ Ozaman İuda, yaklaşıp İosifä, dedi: «Yalvarêım, çorbacım, izin versänä söyleyim sana bir laf. Üfelänmä çıraana, çünkü sän faraon gibiyisin!

¹⁹ Çorbacım, sän sorduydın bizä, senin çıraklarına, var mı bobamız hem başka kardaşlarımız. ²⁰ Biz dä sana dediydik, ani bobamız saa, ama artık ihtär, hem ani var bir küçük kardaşımız, angısı duudu bobamızın ihtärlında. O uşaan batüsu öldü, kendisi anasının tek bir oolu kaldı. Bobamız onu pek sever. ²¹ Sän dä dediydin bizä, senin çıraklarına, getirelim sana küçük kardaşımızı, ani kendi gözünän onu göräsin. ²² Biz dä dediydik, ani o yok nasıl ayrılırsın bobasından — eer ayrılırsa, bobası ölü. ²³ Ama sän dediydin bizä, senin çıraklarına, ani kardaşımızı getirmäzsäk, senin üzünü görmeyecez.

²⁴ Döndüynän senin çıraana, bobamıza, biz annattık ona senin sölediklerini. ²⁵ Açan sa bobamız genä sımarladı getirelim biraz booday, ²⁶ biz dedik: „Küçük kardaşımız bizimnän gelirsä, ancak ozaman gidäriz. Küçük kardaşımız yanımızda olmazsa, nasıl bakarız o adamın gözlerinä!“ ²⁷ Bizim bobamız, senin çıraan, dedi bizä bölä: „Siz bilersiniz: karım bana duudurdu iki çocuk. ²⁸ Birisi kaybeldi. Bezbelli, onu paraladılar canavarlar. Ozamandan beeri bän onu görmedim. ²⁹ Şindi siz ikincisini dä alêrsınız. Ama yolda onun başına bir bela gelärsä? Bu kahırlan siz benim biyaz başımı öbür dünneyä götürürsünüz.“ ³⁰ Şindi var mı nasıl bän döneyim bobama, senin çıraana, eer bizimnän olmarsa onun sevgili çocuu? Çünkü bu

çocuk tutêr onu dÛnnedä. ³¹ Bobamız görärsä, ani o yok, ölü. Da bizim beterimizä onun biyaz başı kahırdan öbür dÛnneyä gidär! ³² Bän, senin çıraan, cuvapçı oldum bobama, ani kardaşım dönecek: eer onu getirmäzsäm geeri, ömürüm bitincä kabaatlı olurum bobamın önündä. ³³ Bu üzerä ko bän onun erinä senin çıraan olayım! O da kardaşlarınnan dönsün evä. ³⁴ Onsuz bän nasıl döneyim bobamın yanına? Bän dayanamam görmää, nasıl bobamın başına gelecek bela».

İosif açılêr kardaşlarına

45 ¹ İosif artık tutamardı kendisini izmetçilerinin önündä. «Hepsiniz çıkın buradan!» – baardı İosif. Da açan onun yanında kimsey yoktu, o açıldı kardaşlarına. ² O aalardı ölä üüsek seslän, ani egipetlilär işittilär onun aalamasını, da bu haber etişti faraonun evinä. ³ «Bän İosifim, – dedi o kardaşlarına. – Bobam taa saa mı?» Kardaşları kala-kaldılar, bişey söyleyemedilär.

⁴ «Yaklaşın bana», – dedi İosif. Onnar yaklaştıyan, İosif ilerletti lafını: «Bän İosifim – sizin kardaşınız, ani siz sattınız Egipetä. ⁵ Ama kahırlanmayın hem pişman olmayın, ani bunu yaptınız. Çünkü Allah beni burayı sizdän ileri yolladı, aniki bän kurtarayım sizin cannarınızı. ⁶ Artık iki yıl oldu, nicä sürter kıtlık, önümüzdeki taa beş yıl ne tarla ekilecek, ne harman düülecek. ⁷ Allah yolladı beni sizdän ileri, aniki er üzündä soyunuzu brakmaa hem büük kurtuluşlan canınızı korumaa deyni. ⁸ Diil siz, ama Allah yolladı beni burayı da

yaptı ölä, ani bän olayım faraona nasaatçı hem onun evinä bakıcı, hem bütün Egipet topraana önderci.

⁹ Tez gidin bobamın yanına da söläyin ona: „Bölä deer senin oolun İosif: Allah koydu beni bütün Egipet topraana önderci. Oyalanma, gel benim yanına. ¹⁰ Sän erleşecän Goşen bölgesindä da bana yakın olursun: hem sän, hem uşakların, hem unukaların, hem sürülerin, hem bütün varlın. ¹¹ Orada bän seni bakarım, aniki ne sän, ne senin evlat boyların, ne senin hayvannarın yoksulluk çekmesin – çünkü kıtlık taa beş yıl sürtecek“.

¹² Şindi siz kendi gözlerinizlän görersiniz, hem siz, hem benim kardaşım Veniamin, ani halizdän sizinnän bän lafedirim! ¹³ Annadın bobama, ani bän Egipettä anılmış adamım. Annadın hepsini, ne gördünüz burada, hem bobamı taa tez burayı getirin!»

¹⁴ İosif sarmaştı Veniamin kardaşına da girişti aalamaa – Veniamin dä aalayarak ona sarmaştı. ¹⁵ İosif aalayarak öptü hepsi kardaşlarını. Sora kardaşları giriştilär onunnan lafetmä.

¹⁶ Açan faraonun evinä etişti haber, ani geldilär İosifin kardaşları, faraon hem onun adamnarı sevindilär buna. ¹⁷ Faraon İosifä bölä dedi: «Sölä kardaşlarına, ükledip eşeklerini, gitsinnär Hanaan topraana ¹⁸ da getirsinnär burayı bobanızı hem evdekilerinizi. Bän verecäm sizä Egipetin en ii topraklarını. Bu topraan kaymaanı iyeceniz! ¹⁹ Sölä alsınar Egipettän arabaları – uşaklarını hem karılarını getirmää deyni. Hem bobanızı getirin. ²⁰ Orada kalan varlınıza canınız acımasın, neçinki en ii işlär, ne varsa Egipet topraanda, sizin olacek!»

²¹ İzrailin oolları bölä dä yaptılar. Nasıl buyurduydı faraon, İosif verdi onnara araba hem yola imeelik, ²² hem dä hepsinä birär kat eni ruba. Veniaminä o verdi üçüz gümüş hem beş kat eni ruba. ²³ Bobasına yolladı on eşek üklü Egipet topraanın en ii işlerinnän, on dişi eşek tã yolculuk için üklü booday, ekmek hem başka iyecek. ²⁴ Kardaşlarını yola

geçirirkän, İosif dedi onnara: «Yolda çekişmeyin». ²⁵ Onnar çıktılar yola Egipettän da döndülär Hanaan topraana bobasının yanına.

²⁶ «İosif saa-seläm! – dedilär onnar İakova, – o şindi bütün Egipet üstünä önderci olmuş!» İakovun ürää suudu, ama o inanmadı onnarı. ²⁷ Olları annattılar bobasına İosifin sölediklerini, o kendi gözlerinnän gördü arabaları, ani yolladı İosif, da İakovun ürää erinä geldi. ²⁸ «Etär! – dedi o. – Benim oolum İosif saa! Ölmedään, gidecäm da görecäm onu!»

İakov gider Egipetü

46 ¹ İzrail topladı bütün varlığını da yola çıktı. Etişip Beer-Şevaya, o çok kurban kesti İsaak bobasının Allahına. ² O gecä Allah çaardı onu bir görüntüdä: «İakov, İakov!» – «Bän buradayım», – cevap etti İakov. ³ Allah dedi: «Bän Allähım, senin bobanın Allahıyım. Korkma, git Egipetä, çünkü bän orada sendän yapacam bir büyük halk. ⁴ Bän gidecäm seninnän Egipetä hem Kendim senin evlatlarını oradan geeri çıkaracam. Açan gelecek vakıt öläsin, İosif kendi elinnän senin gözlerini kapayacak».

⁵ Da İakov çıktı Beer-Şevadan. Arabalarda, ani onnara verdiydi faraon, İzrailin olları götürärdilär İakovu, uşakları hem karıları. ⁶ Önüsora onnar haydardılar sürülerini hem Hanaan topraanda bütün kazandıklarını. Bölecä, İakov kendi evlatlarınnan geçti Egipetä: ⁷ oollarını, kızlarını, unukalarını – bütün soy-senselesini o geçirdi Egipetä.

⁸ Egipetä gidän izraillilerin adları bunnardır: İakov hem onun oolları. İakovun ilk oolu – Ruvim.

⁹ Ruvimin oolları: Hanoh, Pallu, Heşron hem Karmi.

¹⁰ Simeonun oolları: Emuel, Yamin, Ohad, Yahin, Tohar hem Saul, bir hanaaney karının oolu.

¹¹ Levinin oolları: Geşon, Kehat hem Merari.

¹² İudanın oolları: Er, Onan, Şela, Pareş hem Zerah. Er hem Onan öldülär Hanaanda. Pareşin oolları: Heşron hem Hamul.

¹³ İsaharın oolları: Tola, Puva, İov hem Şimron.

¹⁴ Zavulonun oolları: Sered, Elon, hem Yahleel.

¹⁵ Bunnar İakovun oolları, angılarını duudurdu ona Liya Padan-Aramda, nicä dä onun kızı Dina. İakovun bu uşakları hem unukaları toplama otuz üç kişiydi.

¹⁶ Gadın oolları: Tifion, Hagi, Şuni, Eşbon, Eri, Arodi, Areli.

¹⁷ Aşerin oolları: İmna, İşva, İşvi hem Beriya. Onnarın kızkardaşları Serah. Beriyanın oolları: Hever hem Malkiel.

¹⁸ Bunnar İakovun evlatları Zelfadan, angısını Lavan verdiydi izmet etsin Liya kızına. Toplama onaltı kişiydi.

¹⁹ İakovun hem Rahilin oolları: İosif hem Veniamin. ²⁰ Egi-pettä İosifin oldu iki oolu: Manasiya hem Efrem. Onnarı duudurdu ona Asnat, Geliopoldakı din izmetçisinin Poti-Peranın kızı.

²¹ Veniaminin oolları: Bela, Beher, Aşbel, Gera, Naaman, Ehi, Roş, Mupim, Hupim hem Ard. ²² Bunnar İakovun evlatları Rahildän. Toplama ondört kişi.

²³ Danın oolu: Huşim.

²⁴ Naftalinin oolları: Yaşteel, Guni, Eşer hem Şilem. ²⁵ Bunnar İakovun evlatları Valadan, angısını Lavan verdi izmet etsin Rahilä. Toplama edi kişi.

²⁶Gelinnerindän kaarä, İakovlan barabar Egipetä gitti toplama altmış altı kişi. Onnar hepsi çekilärdi İakovun soyundan. ²⁷İosifin Egipettä da duudu iki oolu. Bölecä, Egipetä göçän İakovun soyu toplama etmiş kişiydi.

İakov Egipettü

²⁸İakov önüsora yolladı İudayı, aniki o göstere sin Goşen yolunu. Açan onnar geldilər Goşenä, ²⁹İosif hazırladı faytonunu da gitti Goşenä bobasını karşılamaa. Görüp bobasını, o sarmaştı ona da uzun-uzun aaladı. ³⁰İzrail dedi İosifä: «Kendi gözlerimnän gördüm, ani sän saaysın, şindi var nasıl öleyim». ³¹İosif söledi kardaşlarına hem bobasının evdekilerinä: «Giderim faraona haber vereyim, ani Hanaandan benim yanıma geldi kardaşlarım hem bütün soyum. ³²Ani onnar çoban, koyun güderlär, ani hayvan sürülerinnän hem bütün varlınnan-neyinnän geldilər. ³³Faraon, sizi çaarıp, sorarsa, ne iş yapêrsınız, ³⁴söläyin bölä: „Dedelerimiz gibi biz dä küçüklüktän hayvancılık ederiz“. Ozaman sizi Goşen tarafında brakaceklar, çünkü egipetlilär çobannardan iirenerlär».

47 ¹Gidip faraona, İosif dedi: «Hanaan topraandan geldilər bobamnan kardaşlarım – koyun-keçi sürülerinnän, sırlarınnan hem bütün varlıklarınnan. Şindi onnar Goşen bölgesindä». ²İosif kardaşlarından beşini götürdü da tanıttı onnarı faraona. ³Faraon sordu, ne iş onnar yapêrlar. «Biz, senin çırakların, dedelerimiz gibi koyun güderiz», – cuvapladılar onnar. – ⁴«Bu tarafa geldik yaşamaa, çünkü Hanaan topraanda büyük kıtlık var. Yok neredä hayvannarımızı otladalım. İzin versänä Goşen bölgesindä erleşelim».

⁵Faraon dedi İosifä: «Sana geldilər boban hem kardaşların – ⁶erleştir onnarı topraamızın en ii erlerindä: bütün Egipet

topraa senin önündä. Ko yaşasınar Goşen bölgesindä. Hem dä, sana görä, aralarında becerikli adam varsa, koy onnarı baksınar benim sürülerimi».

⁷ Sora İosif getirdi faraonun yanına bobasını. İakov iisözledi faraonu. ⁸ «Sän kaç yaşındaysın?» – sordu faraon. – ⁹ «Bän bu dünnedä yolculuk ettim üz otuz yıl, – cuvapladı İakov. – Ama bu yıllar çabuk hem zor geçtilär. Dedelerimin yaşaması kadar uzun sürtilär». ¹⁰ Da genä iisözleyip faraonu, İakov çıktı faraondan.

¹¹ İosif, faraonun izininä görä, erleştirdi bobasını hem kardeşlerini Egiptin en ii erindä, Ramses topraanda. ¹² Bobasına, kardeşlerine hem bobasının hepsinä evdekilerinä etiştirärdi iyecek uşakların sayısına görä.

İosif kurêr Egipttä eni sıraları

¹³ Açlık gittikçä taa sarplaşardı. Egipttä hem Hanaanda artık iyecek kalmadı. ¹⁴ Satarak booday, İosif topladı Egipt hem Hanaan topraklarından bütün paraları da götürdü onnarı faraonun evinä.

¹⁵ Açı sa Egipttä hem Hanaanda gümüş kalmadı, egiptlilär geldilär da dedilär: «Versänä bizä imäk! Senin önündä ölelim mi? Gümüşümüz bitti». – ¹⁶ «Bittiyä paranız, hayvannarınızı getirin, da hayvannarın erinä bän sizä verecäm booday», – dedi İosif. ¹⁷ Onnar getirdilär İosifä beygir, koyun-keçi, sır hem eşek. Hayvannarın erinä İosif onnara booday verdi. Bir yıl boyunca o etiştirdi onnara imäk hayvannarın erinä.

¹⁸ O yıl geçtiyän, ertesi yılın onnar genä geldilär İosifä da dedilär: «Yok nasıl sendän, çorbacımız, saklayalım, ani gümüşümüz bitti, hayvan sürülerimizi dä sana

verdik. Canımızdan hem topraamızdan kaarä, bişeyimiz kalmadı. ¹⁹ Senin önündä mi kaybelelim – hem biz, hem bizim topraamız? Al bizim canımızı hem topraamızı da ver bizä iyecek – da biz topraamızlan bilä faraonun çırakları olalım. Ama bizä toom ver, aniki biz saa kalalım, topraamız da çola dönmesin».

²⁰ Böleliklän, İosif satın aldı faraona deyni Egipetteki bütün toprakları. Egipetlilär hepsi sattılar ona tarlalarını, çünkü kıtlık pek sarptı. Bütün topraklar faraonun oldu. ²¹ İosif bütün Egipet tarafında halkı yaptı faraona çırak.* ²² Sade din izmetçilerinin topraanı satın almadı, çünkü onnara imäk etiştirärdi faraon, onun verdiinnän yaşardılar. Bu üzerä topraklarını satmadılar.

²³ İosif dedi egipetlilerä: «Sizi dä, topraanızı da satın aldım faraona deyni. Şindi alın toom da ékin topraa. ²⁴ Bundan beeri bereketin beşinci payını vereceniz faraona, beştä dördünü dä brakacanız toomnuk hem imeelik – kendinizä, evdekilerinizä hem uşaklarınıza». ²⁵ Egipetlilär bölä cuvapladılar: «Sän kurtardın bizim canımızı! Sän hoşluklan baktın bizä, çorbacımız. Faraonun çırakları oluruz». ²⁶ Bereketin beşinci payını faraona verilmesini İosif yaptı zakon. Bu zakon Egipettä büünnän-büün geçer. Sade din izmetçilerinin topraa faraona verilmedi.

İakovun son sözü

²⁷ İzraillilär erleşti Egipetin Goşen bölgesindä. Orada onnar varlık edendilär hem, çok uşak duudurup, zeedendilär.

* ^{47:21} Başka bir evelki teksttä yazılı: «Bütün Egipet tarafında İosif erleşirdi halkı kasabalara».

²⁸ İakov yaşadı Egipettä onedi yıl. Onun ömürü toplama sürttü üz kırk edi yıl. ²⁹ Ölümü yaklaştıynan, o çaardı İosifi da dedi: «Eer hoşluklan bakarsan bana, yalvarêrım, elini budumun altına koyup, emin et, ani unutmayacan benim sımarlamamı: gömmä beni Egipettä! ³⁰ Açan bän birleşecäm dedelerimnän, götür benim ölümü Egipettän da onnarın yanında göm». – «Sölediin gibi yapacam», – dedi İosif. ³¹ «Emin et», – dedi İakov. İosif emin etti. Döşendä yatan İzrail başını iiltti Allaha.

İakov iisözleer Efremi hem Manasiyayı

48 ¹ Birkaç vakıttan sora, üürenip, ani bobası hastalanmış, İosif getirdi onun yanına oollarını Manasiyayı hem Efremi. ² «Geldi senin oolun İosif», – haber verdilär İakova. İzrail, toparlayıp kendini, yataanda oturdu ³ da dedi İosifä: «Hanaan topraanda, Luzda, bana göründü Bük Kuvetli Allah. O iisözledi beni ⁴ da dedi: „Bän yapacam ölä, ani senin soyun duudursun hem zeedelensin, sendän bir alay halk çekilecek, bu topraa da heptenä verecäm senin evlat boylarına“. ⁵ Şindi bän aaretlik alêrım ikisini dä senin oollarını, ani duudular Egipettä, açan bän taa gelmediydim. Şindi Efrem hem Manasiya sayılacaklar benim, nasıl Ruvim hem Simeon. ⁶ Onnardan sora duuan oolların olsunnar senin – ama onnara geçecek Efrem hem Manasiyanın paylarından topraan bir parçası. ⁷ Açan bän dönärdim Padan-Aramdan, Hanaan topraanda, Efrataya az kaldıydı, öldü benim Rahilim. Orada da bän onu gömdüm – Efrata yolunun boyunda». (Efrata – şindi Vifleem.)

⁸ Sora, bakıp İosifin oollarına, İzrail sordu: «Bunnar kim?» – ⁹ «Bunnar benim oollarım, – cuvapladı İosif. – Onnarı Allah bana Egipettä verdi». – «Getirsänä onnarı yanıma, – dedi İzrail, – iisözleyim onnarı». ¹⁰ İhtärlıktan

İzrailin gözleri yufkalamıştı – o may bişey görämardı. İosif getirdi onun yanına oollarını. Bobası onnarı öptü da sarmaştı onnara. ¹¹ Sora dedi İosifä: «Seni dä yoktu umudum göreyim, ama tä, Allah bana senin evlatlarını bilä gösterdi». ¹² İosif aldı uşaklarını bobasının kucaandan da, diz çöküp, erä kadar başını iiltti.

¹³ Sora İosif getirdi oollarını da koydu Efremi kendisindän saa tarafa (İzraildän sol tarafa), Manasiyayı da sol tarafa (İzraildän saa tarafa). ¹⁴ Ama İzrail, çaprazlayıp ellerini, saa elini koydu küçük olanın Efremın başına, sol elini sä – ilk duumuş Manasiyanın başına. ¹⁵ Sora o iisözledi İosifi bölä laflarlan:

«Allah – Ona izmet ettilär benim büyük bobam
Avraam hem bobam İsaak! –
Allah, benim ömür boyunca hem büünä kadar
güdücüm!

¹⁶ Beni kötülüktän kurtaran Angil hayırlasın
bu çocukları!

Ko yaşasın bu çocuklarlan benim adım hem
bobalarımın – Avraamın hem İsaakın –
adları.

Ko zeedelensin er üzündä onnarın evlatları».

¹⁷ Açan İosif gördü, ani bobası saa elini koydu Efremın başına, o beenmedi bunu da, alıp bobasının elini, istedi koymaa onu Manasiyanın başına. ¹⁸ «Bobam, diil ölä, – dedi İosif. – İlkın bu oolum duudu, elini onun başına koy». ¹⁹ Ama bobası istämedi. «Bilerim, – cevapladı İzrail, – bilerim, oolum. Ondan da çekilecek büyük bir halk. Ama küçük kardaşı taa üstün olacak, onun soyundan çekilecek bir alay millet».

²⁰ O günü İzrail onnarı butakım iisözledi:

«Sizin adlarınız izraillilerä olacek bir
hayırlamak.

Biri-birini iisözleyeräk, onnar deyeceklär:
„Allah seni Efrem hem Manasiya gibi yapsın!“»

Bölecä İakov Efremi koydu Manasiyadan üstün.

²¹ Sora İzrail dedi İosifä: «Bän ölüm atindäyim. Ama Allah sizinnän olacek, O sizi götürececek geeri dedelerini-zin topraana. ²² Sana bän kardaşlarından zeedä bir pay vererim – Şehemi. Onu almaa deyni, bän amoreylärlän cenk ettim».

İakov iisözleer oollarını

49 ¹ İakov, çaarıp oollarını, dedi:
«Toplanın yanıma,

bän annadacam sizä,
nelär bekleer sizi gelecek vakıtta.

² İakovun oolları, toplanın da sesläyin,
sesläyin İzraili, bobanızı!

³ Ruvim, sän benim ilk oolumsun,
benim kuvedimsin,
kudretim ilk meyvasıysın,
saygı hem kuvet uurunda en üüseksin!

⁴ Su gibi oynaksın, artık üstün olmayacan,
çünkü bobanın döşeenä yatıp,
mındarladın onu!*

* 49:4 Bak 35:22.

- 5 Simeon hem Levi – kardaşlar.
Onnarın kılıçları* –
avannık hem zorbalık saçêr!
- 6 Onnarın neetlerinä ortak olmam,
toplantılarına katılmam.
Üfkelenip – adam öldürdülär,
cannarı istedikçä –
buaları sakatladılar.**
- 7 Betvalı olsun üfkeleri, çünkü acımasızdır,
hem azgınnıdır, çünkü avandır!
Bölecäm onnarı evlatlarımin arasında,
daadacam onnarı izraillilerin arasında!
- 8 İuda, senselän seni metedecek!
Elin olacek duşmannarının ensesindä,
kardaşların iilecek senin önündä.
- 9 İuda, bir aslan yavrusu gibi,
sän tutulmuş hayvan üstünä atlêêrsın,
oolum benim!
Aslan gibi erä sän çömelmışin –
kim kıyışar onu uyandırsın?
- 10 İudanin elindän padişahlık bastonu düşmüz,
o hem onun evlatları önderci olacek.
Yabancı halklar ona baaşış getirecek,**
halklar onun sözünü sesleyecek.
- 11 Eşeeni bir üzüm çıbına baalayacak,
koduklarını en ii üzüm çıbına baalayacak.

* 49:5 *Kılıçlar* – rus. «мечи».

** 49:6 Bak 34:25-26.

*** 49:10 Başka türlü var nasıl çevirilsin: «Zaabitlik hep onun soyunda kalacak» ya da: «Şilo gelecek».

- Rubalarını yıkayacak şarapta,
gölmeeni – üzümün kanında.*
- ¹² Gözleri – şaraptan koyu,
dişleri süttän biyaz olacek.
- ¹³ Zavulon denizin boyunda yaşayacak,
onun topraana gemilär yanaşacak.
Sınırı Sidon kasabasına kadar uzanacak.
- ¹⁴ İsahtar – semerlär arasında** yatan kaavi eşek;
¹⁵ görüp, ani dinnenmäk için burası raat bir er,
ani bu toprak käämil,
o koydu sırtını ük altına,
zorbalıkta kaldı.
- ¹⁶ Dan, İzrailin bir soyu olarak,
kullanacak kendi halkını.
- ¹⁷ Dan yol boyunda bir yılan,
zehirli bir yılan olacek.
Beygirin topuunu dalayacak –
atlı arkası üstü düşecek.
- ¹⁸ Saabi, Sän Kurtarıcıysın! Sendä umudum!
- ¹⁹ Gadın üstünä soyguncular abanarsa,
kendileri ondan kaçarak kurtular.
- ²⁰ Aşerin bereketli imekleri olacek,
padişah delikateslerini o etiştirecek.

* 49:11 Bu sözleri var nasıl açıklamaa butakım: «İuda evlatlarının topaa pek bereketli olacek».

** 49:14 Başka türlü var nasıl çevirilsin: «Akıntılar arasında», «Tırlar arasında».

²¹ Naftali bir serbest karaca gibi,
duudurêr sevimni olakları.*

²² İosif meyvalı bir çotuk gibi,
çöşmä boyunda meyvalı bir çotuk gibi.
Onun filizleri duvara sarılmış.

²³ Okçular** üüştülär ona,
duşmanca üstünä ok yaadırdılar.

²⁴ Ama onun yayı*** çetindi,
kolları da kaaviydi,
çünkü onnara kuvet verirdi İakovun Allahı –
Güdücü, İzrailin Çetin taşı!

²⁵ O senin bobanın Allahıdır,
O yardım edecek sana,
O – Büük Kuvetli Allah, O hayırlayacak seni.
Yukardakı üüsek göklerin,
aşaadakı dipsiz suların,
anaların bereketinnän seni hayırlayacak.

²⁶ Bobanın verdii hayırı evelki bayırların
bereketlerindän**** büüktür,
diveç tepelerin bolluundan büüktür;
ko onnar hepsi olsun İosifin –
kardaşlar arasında şannı beyin.

²⁷ Veniamin bir aaç canavar gibi:
sabaalen kendi kurbanını kemirer,
avşamnen paralêr tutulmuş hayvanı».

* 49:21 Başka türlü var nasıl çevirilsin: «Naftali – büük dallı bir fi-
dan», «Naftali – yalpak lafedän serbest karaca».

** 49:23 *Okçu* – rus. «стрелок».

*** 49:24 *Yayı* – rus. «лук для стрельбы».

**** 49:26 Başka bir teksttä yazılı: «Bobanın sana verdii iisözlemäk
taa büük, nekadar benim dedelerimin iisözlemesi».

²⁸ İzrailin oniki soyu bunnardır. Tâ ne dedi bobaları, onnari iisözleyip. Herbirinä – uygun bir hayırlamak.

İakovun ölümü

²⁹ İakov oollarına bölä dedi: «Bän ölüm atindäyim. Gö-mün beni dedelerimin yanında, hetey Efronun tarlasındaki peşçerada. ³⁰ Bu peşçera Mamre karşısındaki Mahpela tarlasında Hanaan topraandadır. Avraam bu tarlayı mezar yapmaa deyni hetey Efrondan satın aldıydı. ³¹ Orada gömülü Avraam karısinnan Sarraylan, İsaak karısinnan Revekaylan, Liyayı da bän orada gömdüm. ³² Hem tarla, hem o tarladaki peşçera heteylerdän satın alındı».

³³ Bölä bir sımarlamak verip oollarına, İakov yattı döşeenä da, geçinip, birleşti kendi dedelerinnän.

İakovun gömülmesi

50 ¹ İosif iildi bobasının başı ucuna da aalayarak öptü onu. ² Kendi ilaççılarna buyur etti mumiyalasınnar güüdesini. ³ Nicä düşer, mumiyalamak işi sürttü kırk gün. Egipetlilär etmiş gün yas tuttular. ⁴ Yas günneri bittiyän, İosif dedi faraonun evindeki adamnarına: «Eer hoşluklan bakarsanız bana, söläyin faraona, ⁵ ani bobam bendän emin aldı: açan o ölecek, bän gömeyim onu Hanaan topraanda kendisi için hazırladı mezara. Şindi söläyiniz izin versin gidip gömeyim bobamı, sora bän döneçäm». ⁶ Faraon izin verdi: «Git, bobanı göm, eminini tamanna».

⁷ İosif gitti gömmää bobasını, onunnan barabar gittilär faraonun hepsi izmetçileri, evinin buyurucuları hem bütün Egipetin önderçileri, ⁸ hem dä İosifin evdekileri, onun kardaşları hem bütün soy-senselesi – Goşen bölgesindä kaldı sade onnarın uşakları hem hayvannarı. ⁹ Onunnan barabar gitti bir alay insan – angısı faytonnan, angısı atlı. ¹⁰ İordan deresinin

günduusu tarafında Atad-Harmana etişip, onnar üüsek seslän hem acı-acı aaladılar. İosif bobası için edi gün yas tuttu. ¹¹ O tarafta yaşayan hanaaneylär, görüp Atad-Harmanda yas tutan insannarı, dedilär: «Egipetlilär pek büük yas tutêrlar!» Bu üzerä İordanın günduusu tarafındaki erä deniler Avel-Miṭraim («*egipetlilerin aalaması*»).

¹² İakovun oolları tamannadılar bobalarının sımarlamasını: ¹³ getirdilär onun ölüsünü da gömdülär Mamreyä yakın Mahpela tarlasındaki peşçerada. O tarlayı mezar yapmaa deyni Avraam hetey Efrondan satın almıştı. ¹⁴ Bobasını gömdüktän sora İosif, onun kardaşları hem hepsi ölüyü gelennär döndülär Egipetä.

¹⁵ Şindi, bobalarının ölümündän sora, İosifin kardaşları düşünä kaldılar: «Bekim, İosifin bizä var üfkesi. Ya o kötülük için, ani yaptık ona, istärsä bizdän üfkesini çıkarmaa?» ¹⁶ Da İosifä haber yolladılar: «Bobamız, öleceykän, sımarladı ¹⁷ söyleyim sana: „Yalvarêrım sana, baaşla kardaşlarına onnarın günahını, onnarın kabaatını – o kötülüü, ani yaptılar sana“. Baaşlasana günahımızı. Biz dä, bobamız gibi, Allaha izmet ederiz!» İosif, alıp bu haberi, girişti aalamaa.

¹⁸ Bundan sora kardaşlar, diz çöküp onun önündä, dedilär: «Biz senin çıraklarız!» – ¹⁹ «Korkmayın, – dedi İosif. – Bän ne, Allâhım mı? ²⁰ Siz neetinizä koydunuz bana kötülük yapmaa, ama Allah o kötülüü iiläa çevirdi, kurtarıp ölümdän çok can! ²¹ Korkmayın. Bän bakacam sizi dä, uşaklarınızı da». Bu sözlärlän o uslandırdı hem üreklendirdi onnarı.

²² Böleliklän, İosif erleştı Egipettä kendi soy-senselesinnän. İosif yaşadı üz on yıl. ²³ O göräbildi evlatlarını üçüncü boyunu – kucaanda tuttu Efremin unukalarını hem dä Mahirin oollarını (Mahir Manasiyanın ooluydu).

²⁴ «Bän tezdä ölecäm, – dedi İosif kardaşlarına. – Ama Allah bir gün mutlak sizä yardım edecek da

götürecek sizi buradan o toprağa, angısını O adadıydı vermää Avraama, İsaaka hem İakova». ²⁵ Sora İosif izraillileri emin ettirdi, ani açan Allah onnara yardıma gelecek, götürüceklär buradan onun kemiklerini. ²⁶ İosif geçindi üz on yaşında. Onu Egipttä mumiyaladılar da koydular bir tabuta.

SÖZLÜK

Esir karı: Evelki İzraıldä adam vardı nasıl alsın kendisinä esir karı, aniki yatmaa onunnan, da o karı duudursun adama uşak. Otürlü esir karının vardı kendi hakları, o sayıldardı evdeki senseläylän birtakım. Kendi statusuna görä o esir karı kalardı taa aşaa, nekadar adamın karısı, ama taa üüsekti, nekadar bir sıradan esir karı. O esir karıdan duuan uşaklara, nicä dä başka uşaklara, geçärdi bobalarının varlınının bir payı.

Hanaan, hanaaneylär: Hanaan – Noyun unukası, Hamın oolu. Vakıt geçtikçä bu ad oldu Yakın Günduusunda Ak deniz hem İordan deresi arasında bir bölgenin adı. Bu bölgeyä erleş-tirlär Hanaanın evlat boyları, hanaaneylär. Bibliyada hanaaney deniler hepsinä soylara, angıları yaşardılar Hanaanda, açan taa orayı gelmediydi izraillilär. Bu halklar sayıldardı finikiylerin senseleleri, onnar pagındı.

Kesiklik: Erkek organın ucunun derisini kesmäk. Allahın Avraamnan annaşmasına görä, herbir iudey çocuk läözüm kabletsin kesiklik sekizinci günü duumaktan sora. Kesiklik nışannardı, ani adam kendi soy-senselesinnän olër Allah halkının bir payı hem tamannêêr Onun nasaatlarını.

Kurban eri: Bir er, neredä iudeylär kurban getirärdilär Allaha. Adetçä bu eri düzärdilär biri-birinä yıvılan küçürek taşlardan. Kurbanarı yakardılar bu erdä, aniki onnardan tütün çıksın Allaha.

İsözlemäk: Birkimseyä hayır çaarmaak. Açan Allah iisöz-leer insanı, O baaşlêêr ona nesä islää, deyelim, başarı, islää bereket, selemet, çok evlat, uzun ömür. Açan Avraam, İsaak

hem İakov iisözlärdilär uşaklarını, onnarın sözləri nicä bir prorokluktu, o sözlär açıklardı, ne yapacak Allah o uşaklara deyni gelecek vakıtlarda.

Mısır: Egipetin evelki adı, angısını kullandılar çok halklar, bu sayıda gagauzlar da.

Negev: Çıfıtça bölä deerlär Hanaanın (şindiki İzrailin) üülen tarafındaki çolluk erinä, Ölü denizdän üülen-batıya dooru.

Padan-Aram: Mesopotamiyanın bir çıfıt adı, orada yaşardı aramey halkı.

